

Matthew Saadanii Kaimana'o Kuwai

Di'oraz kaarita daua'o

Di'oraz kaarita Matthew saadanii Tominkaru na'iki udani Jesus Christ daua'o. Matthew, uruu 12 apostlenao bii iki'o. Uapostle-tinan ua'ii zii, uruu zaamaapauz tax puraatannaa,* mazan Jesus zaamatan uruu kaudina'o nii pa'ati, uruu idi uwa'akan pakaudin-kizi. (Puawunuuta Matthew 9:9-13 ida'a.) Mark na'iki Luke saadanii kaarita ida'a Matthew uu dakota-ka Levi kii.

Pakaaritan ida'a kiwiitapa Matthew kowaadan kanom Jesus Christ dokozi-daunnao nii. Ukowaadan uruu King David Takaan-daun, ukau'an Matthew dakotan uruu David dani kii. Matthew kowaadan uruu wuru'u Christ, Jewnao zaudapaniaz, prophetnao kowaadauzon idi kotu-a'a naa i'ati Tominkaru dyuudan nii izannaa nii na'iki inaobanaa nii. (Hebrew paradan ida'an udakota-ka Messiah kii.)

Na'iki ukowaada na'apam Jesus kaudinan ma'ozaka'o ida'an, usha'apata umanawun kida'o aimaakan aona'o pidan ka'iitan pasha'apatan. Ukakuda karinainao pidannao, uso'ota oia'o doronainao pidannao ai, na'iki ukadishita-kida mawakainao.

Iriba Matthew kowaadan Jesus kakinaopan dau'u pidannao. Ukakinaopan sakitapa'o mashaapa-karu daua'o chapter 5, 6 na'iki 7 ida'a; ukakinaotan 12 pa'apostlennao chapter 10 ida'a; ukowaadan di'itinapa-kinai kuwai kida Tominkaru naobanai-tinan daua'o chapter 13 ida'a; utominapa-kidan da'anainao paugaru kaimana'o

* : zaamaapauzo tax puraatannaa: Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

mashaapa-karu daua'o chapter 18, 19 na'iki 20 ida'a; na'iki ukowaadan amazada katokon-tinan daua'o chapter 24 na'iki 25 ida'a.

Matthew kowaada na'apam Jesus zowii-ka'o, na'iki ukadishitan pamawaka-kizi iki. Ukowaada na'apam udyu-udan apostlenao kakuwaapa'anan pa'ati ipai amazada kawana'ati, na'iki uaipan i'zaamatan papidanannao nii. (Puawunuuta Matthew 28:16-20 ida'a.)

Kaarita buutinpan kida

Jesus dokoza-daunnao 1:1-17

Jesus Christ shakatan 1:18—2:23

John Chikaawunuupauzo kaudin-kizi daua'o 3:1-12

Jesus chikaawunu-ka'o na'iki utiwaa-kidapa-ka'o 3:13—4:11

Jesus kaudinan Galilee Baara ii aka 4:12—18:35

Jesus kaudinaan pamakopan dono Jerusalem iti 19:1—20:34

Jesus sha'apatanii kida, pazowii-ka'o ua'ii 21:1—26:46

Jesus zaamata-ka'o, na'iki uzowii-ka'o 26:47—27:66

Jesus kadishitan pamawaka-kizi iki, na'iki uaidinan pidannao ati 28:1-20

Di'oraz Jesus dokoza-daunnao

kainaabatinapa-kinaa

(Luke 3:23-38)

¹ Di'oraz kuwai ida'a kakuwaapa-karu Jesus Christ dokoza-daunnao sakadinan iki'o dau'ana'o.† Jesus Christ, uruu King David takaan-daun, na'iki David, uruu Abraham takaan-daun.

² Di'i naa i'uu kida sakadinanu'u Abraham di'iki'o atii King David ida'ati: Abraham dani uu Isaac; Isaac dani uu Jacob; Jacob dani uu Judah na'iki kaina'a ba'oran

† 1:1 Jewnao kaduz umanawunu'o i'ati wuru'u kainaabatinapa-karuz padokoza-daunnao di'iki.

u'inawuzunao; ³Judah dainao uu Perez na'iki Zerah (ĩdaro uu Tamar); Perez dani uu Hezron; Hezron dani uu Ram; ⁴Ram dani uu Amminadab; Amminadab dani uu Nahshon; Nahshon dani uu Salmon; ⁵Salmon dani uu Boaz (Boaz daro uu Rahab); Boaz dani uu Obed (Obed daro uu Ruth); Obed dani uu Jesse; ⁶Jesse dani uu King David.

Aizii di'i Jesus Christ dokožu-daunnao dau'ana'o King David di'iki'o, atii patarubanao na'akan ida'ati Israelite-nao pawizi iki Babylon iti: David dani uu Solomon (Solomon daro Uriah daiaro-daun); ⁷Solomon dani uu Rehoboam; Rehoboam dani uu Abijah; Abijah dani uu Asa; ⁸Asa dani uu Jehoshaphat; Jehoshaphat dani uu Jehoram; Jehoram dani uu Uzziah; ⁹Uzziah dani uu Jotham; Jotham dani uu Ahaz; Ahaz dani uu Hezekiah; ¹⁰Hezekiah dani uu Manasseh; Manasseh dani uu Amon; Amon dani uu Josiah; ¹¹Josiah dani uu Jehoiachin[‡] na'iki kaina'a ba'oran u'inawuzunao.

¹²Aizii patarubanao na'akan dauna'ana'o Israelite-nao Babylon iti atii Jesus Christ ida'ati'i dau'ana'o: Jehoiachin dani uu Shealtiel; Shealtiel dani uu Zerubbabel; ¹³Zerubbabel dani uu Abiud; Abiud dani uu Eliakim; Eliakim dani uu Azor; ¹⁴Azor dani uu Zadok; Zadok dani uu Achim; Achim dani uu Eliud; ¹⁵Eliud dani uu Eleazar; Eleazar dani uu Matthan; Matthan dani uu Jacob; ¹⁶Jacob dani uu Joseph, uruu Mary daiaruz; Mary dani uu Jesus, Jesus uruu wuru'u dakota-kariwaiz Christ[§] nii. ¹⁷Ukau'an 14 ĩtonazinaa aitinpan Abraham di'iki'o atii David ida'ati. Na'apa uaitinpan iriban koshan 14 David di'iki'o atii ĩtarubanao na'akan dono'o ida'ati'i ĩdyaun Babylon iti; na'iki na'apa uaitinpan ĩriban koshan ĩtarubanao na'akan dauna'an ĩdyaun Babylon iti atii Christ ida'ati.

[‡] **1:11** Jehoiachin: ba'oran u'uu Jeconiah **§** **1:16** Christ: Uruu Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa Christ dau'o kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

*Jesus shakatan daua'o
(Luke 2:1-7)*

¹⁸ Kaikapa'o da'i Jesus Christ shakatauzonu'u. Jesus daro Mary, Joseph taapani'i naa pazaamatan ni'o pau-daiaro nii. Mazan i'zaamataakan ua'ii, Mary kaudanin naa. Wuru'u okaudaninuz Kaimana'o Doronaa ida'ana'o. ¹⁹ Aizii Joseph kaimana'o pidan uruu, ukau'an aonaa uba'azootin-kida'azon Mary iriba'o pidan bii ii, udi'itinpan pa'ida'a sodi na'apam nii pamarina'atan pamazida'azon otuma.

²⁰ Joseph da'awu'ukan padi'itinpan pu'u tuukii. Sariapa Tominkaru di'iki'o angel kaawan u'ida'ati uzanda'awun ii. Na'iki ukian u'ati, "Joseph, King David takaa-daun, aonaa putaria'ana'a pumazidan Mary tuma. Aonaa na'apa'oram ida'ana'o mani karikaonan wuru'u okaudaninuz, mazan Kaimana'o Doronaa ma'ozakan ida'ana'o wuru'u okaudaninuz. ²¹ Okaudanipan an, daonaiora'o nii odani nii. Na'iki Jesus* kii pa'i pudakota u'uu, usha'apanum kau'an ukazannaatan nii papidanannao i'oiian ai," ukian u'ati.

²² Aizii wuru'u na'apa'oraz sha'apan, Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an: ²³ "Kaina'a'o nii bauda'apa pa'ina'o zun, aona'o zii okiitauzo-kao kaudanin nii daonaiora idi. Uruu Immanuel kii-karu nii udau'an, watura'o Tominkaru kia'o wuru'u kii-karuz."

²⁴ Joseph pokoda'akan, sariapa umishidan Tominkaru di'iki'o angel paradan pa'ati. Uruu idi umazidan Mary tuma. ²⁵ Mazan aonaa na'apainim ukiaapauzon Mary, atii na'apa okaudanipan. Joseph ka'uutan naa wuru'u koraidaonaaz Jesus kii.

* **1:21** Jesus: Tominkaru kazannaatan, kia'o wuru'u u'uuaz.

2

*Aitapaabainao pidannao
dorotapa'anan Jesus*

¹ Aizii Jesus shakatan dono Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz, na'apain Herod king nii na'ii. Uruu dono munapo'o waoko iki'o pidannao kaawan Jerusalem ati. Wuru'u inaouz di'itapauzonao wizi. ² Sariapa ipishaan na'ii sannao, ikian, “Na'iam dii koraidaonaa shakatan king ni'oraz Jewnao ati? Watukapa ukainaaribinaa wizi aidinan waoko iki. Uruu idi'o wawa'atin wakodoru'uka'anan u'ati unaobanain idi.”

³ Aizii King Herod abata wuru'u ipishaanuz pidannao na'apa, aonaa unaudapanuz, tuukii uto'ora'akan. Aizii Jerusalem sannao na'apa kapam. ⁴ Ukau'an King Herod baokopatan faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u. Na'ia'a naa upishaan idyaun, “Na'iam nii dii wuru'u naobanai ni'oraz shakatan, Christ kii-kizaiz?”

⁵ “Bethlehem ii, Judea Baara ia'oraz,” ikian u'ati. “Na'apa Tominkaru dyuudan paprophetin saadan udau'an. Kaikapa'a ukianu'u:

⁶ ‘Pugaru Bethlehem, Judah Baara* ia'oraz,
umanawunu'o nii, ba'oran wiizainao na'an kida'o ai.
Usha'apanum idi pu'idi'iki'o nii naobanai ni'o tominan.
Uruu taapa'o nii na'iki na'akapa'o nii kaimana'o ida'an
ōpidanannao Israelitenaouz kaznizo taapiki
kawan.’”†

⁷ Sariapa King Herod dapada-kidan wuru'u tawarainao aitapaabainaouz. Aonaa uaitapa-kao ukadakoinpan ituma. Pa'idiwaru sodi upishautan idyaun, na'apa'oram naa ukotu'an itukapan wuru'u wizi aidinan, naobanai shakatan kinaaribanaaz. Ukau'an ikowaada u'atiz.

* 2:6 Judah Baara: uruu Judea Baara † 2:6 Micah 5:2

⁸ Udauna'an udyuudan naa ïdyaun Bethlehem iti. Ukian ï'ati, “Udorotanka'a naa wuru'u koraidaonaaz. Aizii uikodan donozu, ukowaada pa'i ò'ati, òmakonaka kizi òkodoru'uka kizi u'ati kapam unaobanain idi.”

⁹⁻¹⁰ Paabatapa'akan dauna'an, na'apam King Herodkian pa'ati, ïdobatan naa. Sariapa wuru'u ïtukapauzoniaz wizi aidinan naa ï'ati koshan. Uruu idi ukau'an ïkonaukian tuukii. Na'iki wuru'u wizi makon ï'ua'ati atii umashaadinan doko'o koraidaonaa mashaapa-kizi kabaun pa'lnamun. ¹¹ ïkaawan kabaun ida'ati, na'iki ïmorota'akan naa. Uru'u naa ïtukapan na'ii wuru'u koraidaonaaz, padaro Mary tuma. Sariapa ïkodoru'ukan ukanaapu ati unaobanain idi. Udauna'an ïso'ota'akan naa pana'akapanii kida, gold na'iki frankincense na'iki myrrh,[‡] ïtaan kidaz mawinipinaa-daun u'ati. ¹² Udauna'an ïkiwan pana'ana'a naa pawa'ati-kizi ai, aonaa ïmakoua'akan King Herod ida'an. ïsha'apainapanuz kaikapa'a Tominkaru kakinaowan idi'o pazan-da'awun ii ïdyaun.

*Joseph na'iki udaiaro Mary
kidoapa-kidan paudani Jesus*

¹³ Tawarainao kiwa'akan dauna'an, Tominkaru dyuudan angel kakuwaapa'anan Joseph ati uzanda'awun ii. Ukian u'ati, “Pumako kai, puna'aka wuru'u koraidaonaaz padaro tuma, pukidoapa-kida ïdyaun Egypt iti. Usha'apanum kau'an Herod dorotapa-kida'azon naa wuru'u koraidaonaaz na'iki uzowii-kida'azonuz. Puna'ii pa'i atii òdapada-kidan an zii pugaru powaa ati.” ¹⁴ Joseph pokoda'akan, una'akan naa wuru'u koraidaonaaz padaro tuma Egypt iti. ¹⁵ Na'ii ïmashaapan atii Herod mawakan. Wur'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan,

[‡] 2:11 frankincense na'iki myrrh: kawinipina'o kaduunuribai kida.

ukianuz paprophetin ida'an: “Ōdapadan ōDani Egypt iki.”§

*Herod dyuudan
daonaioranao sodi kida zowii-kaō*

¹⁶ Aizii Herod aitapankan naa na'apam tawarainao, waoko ikiinaouz mariidan paugaru, ĩmakiwakan idi powaa an pa'ida'an, tuukii uto'oran. Uruu idi udyuudan pasoldyaannaō zowian ipai daonaioranao sodi kida dya'utam wunu kidainao na'iki awutapainao ĩwunun kida, ipai Bethlehem iainao na'iki maonapa kida'o ĩmashaapan. Usha'apainpan kaikapa'a, usha'apanum kau'an aitapaabainao tawarainao waoko ikiinaouz kowaadan kawana'ati'o na'apam ukotu'an naa ĩtukapan wuru'u wizi aidinanuz. ¹⁷ Wuru ida'ana'a Tominkaru Paradan mishiinan prophet Jeremiah kiauonuz.

¹⁸ “Ramah* ii, pidannaō wa'idan abata-kaō,
ĩzaadinan na'iki ĩmuraapan diiwa'o ida'an.
Rachel† zaadinan paudainao dau'an,
aonaa omishidauan pamashaata-kaō
paudainao mawakan idi.”‡

*Josephnao dyuuda-kaō'a naa
ikiwan Egypt iki*

¹⁹ Aizii King Herod mawakan dauna'an, Tominkaru di'iki'o angel aidinan Joseph ati uzanda'awun ii, Egypt ii. ²⁰ Angel kian u'ati, “Mawaka'a naa aizii zowia'azoinaouz wuru'u koraidaonaaz. Ukau'an puna'aka'a naazu padaro tuma powaa iti Israel iti.” ²¹ Joseph pokoda'akan, una'akan naa ĩdyaun powaa iti Israel iti. ²² Mazan Joseph abatan idi King Herod dani Archelaus naobanai nii Judea Baara

§ 2:15 Hosea 11:1 * 2:18 Ramah: kotua'o wiizai munapo za'o Bethlehem ai. † 2:18 Rachel: oroo Israelitenaō daro. ‡ 2:18 Jeremiah 31:15

ii, ukau'an utarii pamakon na'iti. Mazan uzanda'awun ii Tominkaru kakinaowanuz, uruu idi ĩmakon Galilee Baara iti, ²³ na'ia'a naa ukau'an ĩmashaapan wiizai Nazareth ii. Wuru'u na'apa'oraz sha'apan Tominkaru Paradan mishiinan ukianuz paprophetin ida'an: “Udakota-kao nii Nazareth san.”

3

*John Chikaawunuupauzo
kaudin-kizi daua'o*

(Mark 1:1-8; Luke 3:1-18; John 1:19-28)

¹ Kotua'iki uruu dauna'an John Chikaawunuupauzo sakadan pakaudinan pakakinaopan dau'u mapidantaka'o amazada ii aka, Judea Baara ia'oraz. ² Kaikapa'a ukakinaopauzonu'o: “Utanawatina'a naa u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru Naobanai-tinan pidannao ati.” ³ Uruu John dau'ati'o, tawaru'u kotua'oraz Tominkaru prophetin Isaiah saadanuz. Ukianuz.

“Pidan kadakoimpan diiwa mapidantaka'o amazada ii aka. ‘Usaaba'a naa naobanai mako kizi nii,

utoma ua'ii sakitapa'o uponaa nii.’”*

⁴ John kamichan toma-kao camel idi idi'o, ukazadawutinpan wuzada-kariwai madai idi'o, na'iki uwanyukunuu nii manorunao[†] na'iki maaba. ⁵ Iriba pidannao wa'atin John ida'ati ĩabata'anan ukakuwaapan. Jerusalem, Judea Baara'a'oraz dono'i iki, na'iki ipai ba'oran wiizai kida Judea Baara'a'oraz di'iki, na'iki Jordan Wa'o za'anainao ĩmashaapan kida kaawan u'ida'ati. ⁶ ĩkowaadan pa'oian kida, uruu idi John chikaawunuuan ĩdyaun Jordan Wa'o ii.

⁷ Iriba Jewnao, ĩdakota-kao Phariseenao[‡] na'iki Sad-

* 3:3 Isaiah 40:3 † 3:4 manorunao: oo chiwao, iriba'oraz ĩmashaapan.

‡ 3:7 Pharisee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

duceenao[§] kaawan John chikaawunuupa-kizi ati. John tukapan ĩdyau na'ii, sariapa ukian ĩ'ati, “Unao kowazanao! Kanom kowaada u'ati turuu ukazannaatinan Tominkaru pataka'uta'azon ai unao? ⁸ Usha'apata'a naa kaiman kida'o aimaakan, uaida kizi mishi utanawatina'a u'oian ai. ⁹ Aonaa uzauda-kida'ana'a unao Abraham takaa-daunnaoun ida'ana'o nii mani ukazannaatinan u'oian ai. Ōkowaadan nii u'ati aizii, turuu Tominkaru toman Abraham takaa-daunnao nii di'oraz kuba kida idi'i. ¹⁰ Kaina'a baro, minziwapa'ora'a naa barota'o nii atamun kida. Ipai atamun wuru'u aona'oraz ukaakan kaiman na'iki wuru'u dikauda kida'oraz u'aka kida, ipai'o nii ubarota-ka, udauna'an ukaboota-ka, nii ipai tikazi wu'iti.”

¹¹ Udauna'an John kian pidannao ati, “Ōchikaawunuupan unao wunu idi utanawatinan dikin ii u'oian ai Tominkaru ida'ati, mazan wuru dauna'ana'a, kaini'iki'o nii chikaawunuupa'o nii unao tikazi idi na'iki Kaimana'o Doronaa idi pa'an. Uruu kaina'iki uruu powa'a'o zii umanawunun ō'ai, aonaa ōka'iitan ukaudin-kizi. Upu'u zii aonaa ōturuu ōna'akan udazkidi u'ida'ati.* ¹² Kaina'a naa una'akapan pawidauapa-kinnaa papaoriba aka kida. Ipai'o nii uwidauan kaiman kida'o papaoriba aka, na'apa zaishi widau-ka kawan pamada ai. Udauna'an usaabaa-ka ni'i naa kaiman padapuna ita. Mazan wuru'u dikauda kida'oraz, ipai'o nii pa'an ukaboota-ka tikazi aona'o umakaduzon wu'iti.”

*John Chikaawunuuan Jesus
Jordan Wa'o ii
(Mark 1:9-11; Luke 3:21-22)*

§ 3:7 Sadducee: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apanaada-kinnao di'ii. * 3:11 Poitorui kaudin-kizi wuru'u una'akauzonuz panaobanaa dazkidi u'ida'ati.

¹³ Uruu dono Jesus kaawan Galilee Baara iki Jordan Wa'o ati, uchikaawunuu-kidina'anan John ati. ¹⁴ Mazan aonaa John ka'iitan paabatan pasha'apatan na'apa'o u'ati, ukau'an utiwaan papana'adan Jesus nyukunuu. Ukian u'ati, “Kanom nii puchikaawunuu-kidina'azon õ'ati? Õgaru mishi'oraiman turuu puchikaawunuu.”

¹⁵ Mazan Jesus kian u'ati, “Na'apa'o ni'i naa pa'an aizii washa'apatinan, usha'apanum kau'an washa'apatina'azon ipai Tominkaru aipan kawana'ati.” Uruu zii John na'apatan panyukunuu.

¹⁶ Jesus kodita'akan dauna'an wunu di'iki pachikaawunuu-ka'o dono, sariapa aokazi da'ata-ka'o u'ati, na'iki utukapa Tominkaru Doronaa wa'atin orid kawan, aokazi ikinapu. Taau, upakotan u'ida'ati. ¹⁷ Masha'apakiaka parada-karu aokazi iki'o kian, “Di'i õDani'i, õmarainapanii manawun, sha'apatina'o õnyukunuu kawana'ati.”

4

Jesus tiwaa-kidapa-ka'o

(Mark 1:12-13; Luke 4:1-13)

¹ Uruu dauna'an Kaimana'o Doronaa na'akan Jesus mapidantaka'o amazada di'iti, Satan tiwaa-kidapa kizi uruu na'ii. ² Aonaa kanom Jesus nikan 40 kamoo, ukau'an tuukii uzamazin. ³ Uru'u naa Satan kaawan Jesus ida'ati. Sariapa ukian u'ati, “Tominkaru Danin an pugaru, pudyu-uda di'oraz kuba kida tominan bread nii.”

⁴ Mazan Jesus kian u'ati, “Tominkaru Paradan saadakariwaiz kian, 'Aonaa pidan mashaapan soo bread ida'an mani karikaonan. Mazan aiapa-karu nii Tominkaru di'ik-i'oraz parada-karu mashaapa-kinai nii.’ ”*

* 4:4 Deuteronomy 8:3

⁵ Udauna'an Satan na'akan Jesus Jerusalem kaimana'o-raz wiizai iti. Ukadishita-kidanuz doko'a'o Tominkaru Dapu dokoo-dinpan paawa ii manawun, ⁶ na'iki ukian u'ati, “Tominkaru Danin an pugaru, puzaka'uta di'iki'i imi'i baara iti. Usha'apanum kau'an Tominkaru Paradan saadinpa'oraz kian, ‘Tominkaru awunuutapa-kidan nii pugaru pa'angelinnao ati, i'zaamatapan nii pugaru, aona'o nii pukaziwan pukidiba puwaotan an kuba kida di'iti.’”†

⁷ Jesus kian u'ati, “Mazan kaikapa'o sha'atii Tominkaru Paradan saadinpa'o kian kapam, ‘Mana'a putiwaa-kidapauzo'ona'a uNaobanaa Tominkaru.’”‡

⁸ Udauna'an Satan na'akan Jesus doko'a'o midukuo paawa iti, na'iki uaida-kida Jesus ati ipai umanawun na'iki konaunam kida'o donoi, ipai amazada tokon iti. ⁹ Ukian Jesus ati, “Ipai'o nii o'taan pu'ati wuru kida'a putaainan an o'ati pukodoru'ukan ida'an o'kanaapu ati.”

¹⁰ Sariapa Jesus kian u'ati, “Pumako o'ai, Satan! Tominkaru Paradan saadauzo-kariwaiz kian, ‘Pukodoru'uka soo bauda'apa'o Naobanai puTominkarun ati.

Pusha'apatin soo uruu aipan kawana'ati.’”§

¹¹ Uruu dauna'an Satan marina'ata'akan naa Jesus. Uru'u naa angelnao kaawan u'ida'ati ikaminka'utan naazu.

*Jesus sakadan pakaudin-kizi
Galilee Baara ii
(Mark 1:14-15; Luke 4:14-15)*

¹² Jesus abatan dauna'an John taraa-kao, uru'u naa umakon powaa iti Galilee Baara itinapu, Nazareth iti.

¹³ Mazan na'iki'o umakon umashaapa'anan Capernaum iti, wiizai maonapa'o Galilee Karishiiz ati. Na'ana'oraz Zebulun na'iki Naphtali takaan-daunnao wiizi baara an

† 4:6 Psalm 91:11 ‡ 4:7 Deuteronomy 6:16 § 4:10 Deuteronomy 6:13

kida'oraz. ¹⁴ Aimaakan sha'apanuz na'apa, parada-karu mishiinan naa tawuru'u prophet Isaiah kianuz pakaaritan ida'a:

¹⁵ “Pidannao mashaapainao Zebulun amazadati an,
na'iki Naphtali amazadati an,
na'iki dobaapa-kizai karishii an,
atii tarauka Jordan Wa'o,
Galilee an kida'o Gentilenao mashaapan. Puabata!

¹⁶ Puabata pidannao mashaapainao na'ii'aka maruta'o bii'i,
itukapan nii umanawunu'o kanada'o.
Mashaapainao na'an kichana'iki-kia'o maruta'o bii ii,
kanada-karu kanadapan nii idyaun.”*

¹⁷ Na'apaini'i naa Jesus sakadan pakakuwaapan. Ukian, “Utanawatin u'oian ai, usha'apanum kau'an ata'azoo Tominkaru naobanai-tinan pidannao ati.”

Jesus zaamatan

4 kopautapauzonao paminauda'unao nii

(Mark 1:16-20; Luke 5:1-11)

¹⁸ Jesus makopan pu'u maonapa Galilee Karishiiz danomata, utukapa dya'utam kopautapauzonao, Simon, uruu Peter kia'o udakotapa-kaao, na'iki u'inawuzu Andrew. Izaamaapan kopau karishii ii pasairon ida'an.

¹⁹ Jesus kian i'ati, “Uwa'ati otuma, otominapa-kida kizi unao, uzaamaapan dau'u pidannao.” ²⁰ Sariapa iwa'aka'akan pasairon kida, na'iki ida'anan naa uruu.

²¹ Na'iki'o udobata'akan, utukapa dya'utam pidannao koshan kanawa ida'a. Wuru'u inaouz Zebedee dainao, James na'iki John. Idaru Zebedee na'ia'o ituma kapam, iminziiwat-in-kidan pasairon kida. Jesus dapadan idyaun.

²² Sariapa imakon Jesus tuma, iwa'aka'akan naa padaru pakanawan di'ii.

* **4:16** Isaiah 8:23

*Jesus kakudan iriba pidannao**(Luke 6:17-19)*

²³ Jesus makon ipai Galilee Baara an kida'o wiizai kawana'ati. Utominapa-kidan pidannao synagogue† kida kawana'ati. Ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'u, na'iki ukakuda pidannao karinaa-painao ipai pabi'inaaka kida'o rinai idi. ²⁴ Unamunaa abata-kao ipai Syria Baara ii aka. Uruu idi na'ikinpuinao pidannao na'akan pairibannao karinainao pabi'inaaka'o ĩrinaa kida: kaziwainao, oia'o doronai morotinniinao, mawakaziitapainao, na'iki machi'ika-kainao; ipai Jesus kakudan ĩdyaun. ²⁵ Iriba pidannao da'ananuzu Galilee Baara ikiinao, na'iki Decapolis‡ Baara ikiinao, Jerusalem ikiinao, Judea Baara ikiinao, na'iki Jordon-wa'o baza ikiinao.

5*Jesus kakinaopan naawazi ii*

¹ Aizii Jesus tukapan iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa uzaidan naawazi daara iti. Na'ia'a naa usakanatan. Pidannao, utominapa-kidaniinaouz maonapadinan u'ida'ati. ² Usakada'akan naa patominapa-kidan ĩdyaun.

*Mishi'o konaukii-karu daua'o**(Luke 6:20-23)*

Kaikapa'a ukian ĩ'ati'i:

³ “Konaukia'o wunaou'u aitapainaoz
aona'o paturuan paaipan ati padoronaa ii,
ĩnao kaduz ati'o wuru'u Tominkaru naobanai-
tinapanuz.

† 4:23 synagogue: kabaun Jewnao baokopainapa-kizi. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. ‡ 4:25 Decapolis: Greek paradan ida'an '10 wiizainao' kia'o wuru'u.

- ⁴ Konaukia'o wunaou'u kasha'oratinainaouz ñnyukunuu,
Tominkaru saabaan nii ñnyukunuu.
- ⁵ Konaukia'o wunaou'u aona'oraz ñatadinpauzon,
Tominkaru taan nii ipai imi'i baara ñ'idiwau nii.
- ⁶ Konaukia'o wunaou'u tuukia'oraz ñtaan panyukunuu ati
pasha'apata'azon Tominkaru aiapanii kida
usha'apata-kao,
Tominkaru turuuda-kidan nii ñdyaun kaimanaiman.
- ⁷ Konaukia'o wunaou'u kamunanbainaouz,
Tominkaru kamunanun nii ñ'ati.
- ⁸ Konaukia'o wunaou'u bauda'apatainaouz panyukunuu
Tominkaru ati,
ñtukapan nii Tominkaru.
- ⁹ Konaukia'o wunaou'u kaudinainaouz pakaimanaaka-
kidan dau'u pidannao,
Tominkaru daniitan nii ñdyaun.
- ¹⁰ Konaukia'o wunaou'u pataka'uta-kariwainaouz
kaimana'o mashaapa-karu Tominkaru ati'o dau'an,
ñnao ati'o nii wuru'u Tominkaru naobanai-
tinapanuz.
- ¹¹ “Konaukia'o nii unao, pidannao dakoopan an unao,
na'iki ñpataka'utan an unao, na'iki ñmariidinan an unao
dau'u, soo õpidanannaoun idi'o unao. ¹² Ukonaukii tuukii
manawun, usha'apanum kau'an kaina'a umanawunu'u
uwiniipinaa ni'o aokazi ii. Kotua'a naa na'apa'o
Tominkaru prophetinnao pataka'utauzo-kao kapam.

*Mishidainao na'apa duwu
na'iki kanada'o kawan
(Mark 9:50; Luke 14:34-35)*

¹³ “Duwu kawanu'o wuru'u unaouz da'a'a pidannao
ati. Mazan duwu manaun ana'a naa, aona'a naa na'apam
ukuzuban powa'a. Aona'a naa turuu ukaiwaapa-kao,
mazan ukaboota'aka-kao ni'i naa amazada iti. Uru'u naa
dobaapainao na'ii'aka dakazatanuz.

¹⁴ “Kanada'o kawanu'o wuru'u unaouz da'a'a pidannao ati. Aonaa naawazi paawa'a'o donoi toma-kao dizinpan. ¹⁵ Aonaa na'iam zii pidan suuauzon lamp, udauna'an utaratanuzu boon waranu'u. Mishi'oraiman lamp muudakao nii kaimana'o pawizi doko'a'o ida'a. Na'iki'o nii ukanadapan ipai kabaun nazo ainao. ¹⁶ Na'apa pa'i unao lamp kawan, upu'ukapan Kanada pidannao kanaapu ati, itukapa kizi kaimana'o usha'apatanii. Uruu na'apa'o ida'ana'o nii ikonaukii-kidan uDaru Tominkaru aokazi ia'o umanawunun.

*Jesus tominapa-kidan
kakinaorii dau'a'o*

¹⁷ “Aonaa uzauda-kida'ana'a, õmarina'ata-kida'anan mani kakinaorii Tominkaru taaniaz Moses ida'an kida, na'iki kotua'o prophetnao saadanii kida, wuru'u õwa'atinuz da'ati'i. Õwa'atin aonaa õmarina'ata-kida'anan mani idyaun, mazan õmishia'anan naa na'iki õsha'apata'anan naa na'apa'oram ikian kidaz. ¹⁸ Õkakuwaapan mishi'o u'ati, atii aokazi na'iki di'ora'a imi'i baara na'an kawana'ati, aona'o nii bouda'apa kakinaorii paradannaa sodi marina'ata-kao, atii kaiman-daun kakinaorii mishiinan. ¹⁹ Ukau'an kanom dikintapan an masakauda'u sodi'o kakinaorii paradannaa, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao, awutapa sodi'o nii umanawunun, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. Mazan kanom izo'ati'o, sha'apatatina'o kakinaorii kawana'ati, na'iki tominapa-kida'o na'apa baokoinao kapam, umanawunu'o kii-karu nii udau'an, Tominkaru naobanai-tinan di'ii. ²⁰ Ukau'an õkian nii u'ati, aona'o nii umorotan Tominkaru naobanai-tinan di'iti, soo umashaapan an kaiman Tominkaru aipan kawana'ati powa'a zii wunao aia'a, tiichaapauzonao

Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao * ai.”

To'oraba-karu daua'o

²¹ Jesus kian koshan, “Uaitapanii sha'atii na'apam kiauza-karu pidannao ati kotua'a naa, ‘Mana'a pu-zowia'ana'a pidan.† Na'ia'oram pidan zowia'o pidan, pataka'uta-karu niizu udikin ii.’‡ ²² Mazan aizii ōkian nii u'ati, na'ia'oram pidan to'oran an pa'inawuzu ati, pataka'uta-karu niizu udikin ii. Na'ia'oram pidan kia'o pa'inawuzu ati ‘pugaru maturuauka'o,’ na'aka-karu niizu kazowautapainao kanaapu ati, marii kizi upataka'uta-kaona'ii. Na'iki na'ia'oram dakoopa'o pa'inawuzu, ‘yaakaru, maaitapin-ka'o!’ kii, kaboota-karu niizu Tuubaruo Tikazi wu'iti.

²³ “Ukau'an putaaina'anan dono Tominkaru ati, puna'akan ida'an aimaakan u'ati altar uzai kawaodapakizinao di'iti, na'iki punyukunuiankan an kaina'a'o da'i pukasharutan pu'inawuzu nyukunuu, ²⁴ puwa'aka'a naa zii wuru'u putaa'azoniaz altar dazaba'a, pumako pu'inawuzu di'iti, pusaabaa-kidanaka punyukunuu utuma. Udauna'an putaa'anan ni'i naa wuru'u putaa'azoniaz Tominkaru ati.

²⁵ “Aizii pukasharutaakapan an pidan tuma. Uruu dikin ii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti. Mazan ukaawa-kidan ua'ii pugaru na'iti, putiwaa pusaabaa-kidan puparadan utuma. Aonaan an pusha'apatinan na'apa, mishi'o nii una'akan pugaru kootowapa-kizai iti, na'iki utaan nii pugaru kootowapa-kidauzo pidan ati. Udauna'an kootowapa-kidauzo taan ni'i naa pugaru police

* **5:20** tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao: Īnao Jewnao, kaimanaimana'o ĩaitapan Tominkaru paradan, na'iki ikakinaopanii uparadan kawana'ati. Ukau'an kaimana'o pidannao nii ĩtukapa-kaona'apa'oran pidannao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **5:21** Exodus 20:13 ‡ **5:21** Deuteronomy 17:8, 9

ka'u iti, uru'o ni'i naa kaboota pugaru taraa-kizai di'iti.
²⁶ Õkian pu'ati, puna'ian nii, aona'o nii pukodita-kida-ka
 atii pukawinipinaan ana'o nii zii ipai daunuuda'u aiapa-
 kariwai pukodita-kinaa nii.

Ba'orantapa-karu daua'o

²⁷ “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorii
 kian, ‘Mana'a puba'orantapa'ana'a.’^{§ 28} Mazan aizii òkian
 nii u'ati, kanom awunuutapan zun, na'iki una'azoota-
 panuzo, uba'orantapa'akan naa wuru'u panyukunuu ii.
²⁹ Ukau'an pudiwa'ora antanpu'o puawun sha'apata-
 kidan dono pu'ati oia'o, puso'ota na'iki pukaboota pu'a-
 iaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauda'apa karikao-
 nan pusha'apauzin punanaa di'iki'o, pukaboota-kidan ai
 ipai daunuuda'u punanaa manawun Tuubaru'o Tikazi
 wu'iti. ³⁰ Pudiwa'ora antanpu'o puka'u sha'apata-kidan
 dono pu'ati oia'o, pudukuta na'iki pukaboota pu'a-
 iaz. Kaimana'o nii zii puwaziwaan bauda'apa'o puka'u
 karikaonan, pukaboota-kidan ai ipai daunuuda'u punanaa
 manawun Tuubaru'o Tikazi wu'iti.”

Muudaaka-karu daua'o

(Matthew 19:9; Mark 10:11-12; Luke 16:18)

³¹ Jesus kian koshan, “Uaitapanii sha'atii na'apam
 Tominkaru kakinaori kian, ‘Na'ia'oram pidan muudan an
 paudaiaro, marii utaan o'ati saada-kariwai muudaaka-
 karu kaaritannaa.’* ³² Mazan aizii òkian nii u'ati, daon-
 aiora muudan dono paudaiaro omashaapan pu'u kaiman
 padamata utuma, ukau'an uba'orantapa-kidan naa oroo
 wuru'u ba'oran daonaiora tuma omazidan ana'a naa
 koshan. Na'iki arawu'u daonaiora mazida'oraz naa
 otuma, utoman naa oia'o kapam uba'oran-daiarotapan
 idi.

§ 5:27 Exodus 20:14 * 5:31 Deuteronomy 24:1

Mishi'o parada-karu sha'apata-kao daua'o

³³ “Uaitapanii sha'atii kapam na'apam kiauwo-karu pidannao ati kotua'a naa, ‘Mana'a pumarina'ata'ana'a putaanii puparadan pumishia'azoonii, mazan pusha'apata puparadan Tominkaru ati wuru'u pusha'apata'azooniaz.’† ³⁴ Mazan aizii òkian nii u'ati, mana'a pudakota'ana'a aimaakan uu puparadan mishida-kinao nii. Mana'a pudakota'ana'a aokazi uu puparadan mishida-kinao nii, usha'apanum kau'an Tominkaru naobanai-tinapakizi wuru'u. ³⁵ Mana'a pudakota'ana'a imi'i baara uu, usha'apanum kau'an imi'i baara Tominkaru kidiba wiizi wuru'u. Jerusalem uu na'apa kapam, mana'a pudakota'ana'a puparadan ii, usha'apanum kau'an uruu dono i umanawunu'o King wiizi wuru'u. ³⁶ Mana'a pudakota'ana'a puzowau puaiapan idi puparadan mishida-kao, usha'apanum kau'an aonaa puka'iitan putoman bauda'apa'o puzowaud baraka oo podidi. ³⁷ Ukau'an, turuu pukian ‘Oo’, umishiin dono, na'iki ‘Aonaa’, u'aonaan dono. Pudobata-kidan an powa'a zii puparadan, oia'o di'iki'o wuru'u.

*Kaunaaka-karu daua'o
(Luke 6:29-30)*

³⁸ “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorikian, ‘Pidan zowitan dono pairiban awun, marii ukaunaatinan uawun ati kapam; pidan zowitan dono pairiban dako, marii ukaunaatinan udako ati kapam.’‡ ³⁹ Mazan aizii òkian nii u'ati, aonaa pukaunaatina'ana'a pusha'apata-kao an dikauda'o ida'an. Pidana'ikan an pudiwa'ora antanpu'o pukaozoo, marii puta'ika-kidan pu'ashabaron antanpu'o pukaozoo kapam. ⁴⁰ Pidana' kootowapa-kida'anan dono pugaru na'iki uzaamatan

† 5:33 Leviticus 19:12; Numbers 30:2; Deuteronomy 23:21 ‡ 5:38 Exodus 21:23-24

pushooton, putaa'aka puchaakitan kapam. ⁴¹ Aizii umanawunu'o pidan dyuudan dono pudowautan padopao bauda'apa'o naawazi di'iti, pudobata-kida udopao bauda'apa'a naa naawazi di'iti. ⁴² Pidan pishaan an aimaakan pu'ai, putaa u'ati; ukaiwaa'azon an zii karikaonan puaimaakanuta, putaa'a naa zii u'ati.

*Tarubaitapa-kariwainao
marainapa-kaoo daua'o*

(Luke 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Uaitapanii sha'atii na'apam Tominkaru kakinaorkian, ‘Pumarainapa puriban, mazan puto'ora-kizaitapa putarubaitapaniinao.’ ⁴⁴ Mazan aizii okian nii u'ati, pumarainapa pidan to'orainao pu'ati, pukamunan kaiman i'ati; na'iki putoriinapa Tominkaru ati kaimana'o ida'an wunao dau'ana'a, pataka'utainaoz pugaru. ⁴⁵ Na'apa'o ida'ana'o nii utukapa-kaoo mishi'o uDaru Tominkaru aokazi ia'o dainao unao. Usha'apanum kau'an uruu kanada-kida kamoo ipai pidannao ati, kaimanainao na'iki dikaudainao ati kapam. Na'iki ukaawa-kida wunu pidannao ati, kaimanainao isha'apainpan na'iki dikaudainao isha'apainpan ati kapam.

⁴⁶ “Aizii kanoma'o nii Tominkaru taa uwinipinaa nii ukaimanan an marainpainao ati unao karikaonan? Upu'u zii zaamaapauzonao tax puraatan-naa[§] oiainaoz padamata, imarainapa pairiban kapam. ⁴⁷ Ukau'an ukaimanan dono soo marainpainao ati unao karikaonan, na'apa dii upana'an baokoinao pidannao ai? Na'apa pidannao mashaapan kapam mamishida-kainaoz Tominkaru. ⁴⁸ Ukau'an aonaa ukasharutina'ana'a ukaimanan ai, uDaru aokazi ia'o makasharutin-kan kawan pakaimanan ai.

[§] 5:46 zaamaapauzonao tax puraatan-naa: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

6

Kamunan-karu daua'o

¹“Usha'apatan an kaimana'o aimaakan, mana'a usha'apata'ana'azu iriba'o pidan bii ii, utukapa-kida'azon idi ukaduz ukaimanan karikaonan. Usha'apainpan an na'apa, aona'o nii uwinipinaa nii uDaru aokazi ia'o di'iki. ² Ukau'an utaan dono aimaakan pataka'utinainao ati, aonaa ukainaabata'ana'azu di'ii'aka kida'a tawunao kawanu'u taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'i. Īnao, paaipan idi pasha'apataniaz pataka'utinainao ati atadapa-kao, ukau'an ĩaidautan pasha'apatanii ipai di'ii'aka kida'a pidannao ati, choochiapa-kizai ii, na'iki ipai dunapota pidannao iriba-kizi an. Mishi'o ōkian u'ati, wuru'u ĩnaouz kaimanaimana'ora'a naa ĩkawinipinaatina'akan pa'atadapa-kao idi. ³ Utaan an aimaakan pataka'utinainao ati, mana'a putaapada'ana'a aonaa na'i'oram pidan aitapan putaanii dau'an. ⁴ Utaa'azon an aimaakan, aonaa kainaaba'o-karu'u mani utaanuzu, uDaru tukapan nii usha'apatanii aona'oraz pidan tukapan, na'iki ukawinipinaatan nii unao.

*Toriinapa-karu daua'o**(Luke 11:2-4)*

⁵ “Utoriinpan dono, mana'a pa'i utoriinpa'ana'a tawunao kawanu'u taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'i. Īnaudapa pakadishita'anan na'iki patoriinpan choochiapa-kizai ii, na'iki dunapota pidannao iriba-kizi an, ĩaipan karikaonan pakaduz tukapa-kao. Ōkian mishi'o u'ati, kaimanaimana'ora'a naa ĩkawinipinaatina'akan pa'atadapa-kao ida'an. ⁶ Mazan unao pa'an, utoriinpa'azon dono, umorota udapu nazo iti, utaratina'aka, uru'u naa utoriinpan uDaru aona'oraz tukapa-kao ati. UDaru tukapa'oraz utoriinpan aona'oraz pidan tukapan, utaan nii uwinipinaa nii.

⁷ “Utoriiinpan dono, aonaa ukiwa'anapa-kida'ana'a mazanuiman kida'o parada-karu, maaitapa-kainao Tominkaru kawan. Ītoriiinpan dawuu, na'apa ĩzauda-kidan patominkarun abatan nii patoriiinpan. ⁸ Aonaa pa'i ĩnao kawan mani unao. Utoriiinpan ua'ii zii uDaru aitapani'i naa kanom uaiapanii. ⁹ Ukau'an di'oraz kawan utoriiinapa'a:

‘WaDaru aokazi ia'o,
marii ipai pidannao taapan pugaru umanawunu'o nii.

¹⁰ Marii kizi punaobanai-tinan.

Marii kizi sha'apatin-karu puaipan kawana'ati
da'a'a imi'i baara'a,
na'apa aokazi iainao sha'apatinan kawana'ati.

¹¹ Marii putaan wa'ati aizii wawanyukunuu nii.

¹² Pumarina'ata ipai wuru'u oia'o washa'apatanii kidaz,
na'apa wamarina'atan kawan ipai oii kida'o
sha'apata-kariwaiz wa'ati.

¹³ Aonaa putaapada'ana'a wanyukunuu tiwaa-kidapa-kao
oia'o di'iti,

mazan kaiman putaapa waunao oia'o ai.*

[Karikaonanu'o pugaru wuru'u naobanaiz,
ma'ozaka'oraz, na'iki konaunama'oraz.
Amen.]*†

¹⁴ “Umarina'atan an pidannao sha'apatanii oii kida'o
u'ati, uDaru aokazi ia'o marina'atan nii ipai u'oian kapam.

¹⁵ Mazan aonaan an umarina'atan oii kida'o pidannao
sha'apatanii u'ati, aona'o nii uDaru marina'atan u'oian
kida.

Tominkaru ati'o sanadinapa-karu

* **6:13** oia'o ai oo “Satan ai”. † **6:13** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

16 “Usanadinpan[‡] an Tominkaru ati, aonaa utaapinpa'ana'a kasha'ora'a kawan, tawunao kawanu'u taapinpauzonaouz kaimanainao nii kaikini'i. Īnao ĩpana'ada'akan na'apam paaidinpan pataapinpa'akan ida'an manaunam kasha'ora'a kawan, ĩaipan karikaonan paaitapa-kaou pasanadinpan. Ōkowaadan nii mishi'o u'ati, ĩnao na'apainpainaouz ĩsha'apainpan, kawinipinaatina'a kainaou'u naa wuru'u pa'atadapa-kaou ida'an. 17 Mazan unao, usanadinpan dono Tominkaru ati, uchikaa uawun baara kaiman, uramaudin na'iki umaoda uzowaud. 18 Aonaa kizi baokoinao aitapan usanadinpan Tominkaru ati, soo uDaru aona'oraz utukapa-kaou aitapan nii pa'an, na'iki uDaru tukapa'oraz usha'apatan aimaakan aona'oraz baokoinao aitapan, ukawinipinaatan nii unao.

Sha'apauzii aokazi ia'o

(Luke 12:33-34; 11:34-36)

19 “Mana'a ukasha'apauzi-tina'ana'a da'a'a imi'i baara'a, usha'apauz kainin nii, na'iki uwuzaaritan nii, na'iki koidimikinao koidapan niizu. 20 Mazan usaabaa usha'apauz nii aokazi ii, na'ii aona'o nii ukainin, aona'o nii uwuzaaritaouzon, na'iki aona'o nii koidimikinao koidapanuz. 21 Aizii na'iam pidan saabaan pasha'apauz, karikaonanuo'oo nii utaapan panyukunuu, wuru di'itii'utaapa-kiziz pasha'apauz.

22 “Wuru'u awunuiz na'apa'o lamp kawan ukanadapan pidan nanaa ati. Aizii puawun kaimanan dono, ipai punanaa mashaapan kanada'o-karu'u. 23 Mazan puawun makaimankan an, punanaa mashaapan nii maruta'o-karu'u. Ukau'an kanada'o makadan dono u'ida'a, maruta'o manawun ida'a'o pugaru.

[‡] 6:16 sanadinpan: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Bauda'apa naobanai
(Luke 16:13; 12:22-31)

²⁴ “Aonaa turuu pidan poitoruitapa-kidinan dya'utama'o naobanainao ati. Panaadon uto'ora-kizaitapan nii bauda'apa'o, na'iki umarainpan nii ba'oran; kaimana'o nii uizo'atin bauda'apa'o, na'iki ukashadapan nii ba'oran. Ukau'an aonaa turuu pidan naobanaitapan Tominkaru na'iki puraata.

Aonaa kizi nyukunui
kaziwadapa-ka

²⁵ “Uruu idi òkian u'ati. Aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika na'iki utuzan ni'o dau'u ukakupa-kinaa nii, oo kamicha ukaiwadapan nii dau'an. Mishi'oraiman kakupa-karu, powa'a'o umanawunun wanyukunui ai, na'iki nanai, powa'a'o umanawunun kamicha ai.

²⁶ “Utukapa mooko kotu'uznao, aonaa ìpaowinan. Udauna'an ìso'otan mani papaoriba aka na'iki ìkasaba'uan maniz padapunaa iti. Mazan upu'a'o uDaru aokazi ia'o paan ìdyaun. Aizii mani unao, aonaa umarainapa-ka mooko powa'a zii kotu'uznao ai? ²⁷ Na'ia'oram unao turuu umashaapan powa'a ukotua'ikin ukaziwadapan ida'an unyukunuu udau'an? Aonaa na'ia'oram.

²⁸ “Kanom nii ukaziwadapan unyukunuu ukamichan dau'an? Utukapa amazada ii aka'o soosoi kida sodan, na'iki na'apam ìsoosoan. Aonaa ìkaudinan dadara ìtomapan mani pakamichan. ²⁹ Mazan òkian u'ati, King Solomon umanawunu'o usha'apauz konaunam kida, upu'u aonaa ukakamichantinan konaunam soosoi kida kawan. ³⁰ Tominkaru wuru'u konaunamada'oraz pinidi kida soda'oraz amazada ii aka. Aizii kakupa utukapa-ka,

udauna'an umawaka'akan naa, uru'o ni'i naa ukawaoda-
kao. Aona'o nii mooko Tominkaru kakamichantan unao
na'apa? Kanom nii mooko umishidapan mapasaka sodi?

³¹ “Ukau'an aonaa ukaziwadapa'ana'a unyukunuu
udi'itinpan ida'an kanoma'o nii unika, oo kanoma'o nii
utuza, oo kanoma'o nii ukamichan nii. ³² Na'apa kida'o
dau'ana'a maaitapa-kainao Tominkaru kaziwadapauzon
panyukunuu. Aokazi ia'oraz uDaru aitapanii uaipan
aimaakan na'apa kida'oraz umashaapa-kinaa nii.
³³ Mishi'oraiman utaa unyukunuu kiwiitapa zii
Tominkaru naobanai-tinan dau'an, na'iki umashaapa
na'iki usha'apatin Tominkaru aipan kawana'ati. Utaan
nii ipai na'apa kida'oraz unao idiwau nii. ³⁴ Ukau'an aonaa
ukaziwadapa'ana'a unyukunuu waikana'ana'o uaiapanii
dau'an. Usha'apanum idi waikana'ana'o aimaakan
sha'apainpan nii waikana'ana'o ida'a. Ukau'an aonaa
ukaziwadapa'a naa unyukunuu waikana'ana'o aimaakan
dau'an.

7

Pidan dakotan pairiban

oia'o nii

(Luke 6:37-38, 41-42)

¹ “Mana'a pudakota'ana'a ba'oran pidannao dikauda'o
nii, aonaa kizi Tominkaru dakotan pugaru dikauda'o nii.
² Usha'apanum kau'an Tominkaru dakotan nii pugaru
dikauda'o nii na'apa kapam pudakotan kawan ba'oran pi-
dannao, na'iki na'apa'oram putaapan ba'oran pidannao,
na'apa'o nii Tominkaru taapan pugaru kapam. ³ Kanom
nii mooko pudi'itapan kaunuba sodi'o kaina'an puiriban
awun ida'a, pumadi'itapakan pu'u atamun idin kaina'an
puawun ida'a? ⁴ Puka'iita zii pukian puiriban ati, ‘Ōso'ota
kizi kaunuba'o puawun ai' atamun idin kaina'an pu'u
puawun ida'a? ⁵ Pugaru taapinpauzo kaimana'o nii

kaikini'i, puso'ota'a naa zii kiwiitapa atamun idin puawun ai. Uruu na'apa kaimana'o ni'i naa putukapan puso'ota'a-zoonii kaunuba'oraz puriban awun ai.

⁶ “Mana'a utaa'ana'a kaimana'o aimaakan Tominkaru di'iki'o arimarakanao ati, ĩtanawatina'akan nii u'ati karikaonan, na'iki ĩaroautapan nii unao. Mana'a uk-aboota'ana'a umanawunu'o kawinipinaa kida'o usha'a-pauz kooshinao bii iti, ĩdakazaabi'ian nii karikaonan kidaz.”

*Pupishaan dono aimaakan taa-karu nii pu'atiz
(Luke 11:9-13)*

⁷ Jesus kian koshan, “Upishaa aimaakan, taa-karu nii u'atiz; udorota aimaakan, uikodan nii wuru'u udorotapaniaz; udau-dauapa paniinom, da'ata-karu nii paniinom u'ati. ⁸ Usha'apanum idi ipai pidan pishaa'o aimaakan, taa-karu nii u'atiz; na'iki na'ia'oram pidan dorota'o aimaakan, uikodan niiz; na'iki dau-daupa'o paniinom da'ata-karu nii paniinom u'ati. ⁹ Daruinao, udani pishaan an pawanyukunuu nii u'ai, utaa mani kuba udani ati? ¹⁰ Oo upishaan an kopau u'ai, utaa mani kowazaz u'ati? ¹¹ Oia'o unao padamata, upu'u zii uaitapa utaan kaiman kida'o aimaakan udainao ati, aitaniimana'o nii uDaru aokazi ia'oraz, utaan nii kaiman kida'o aimaakan pishainao ati paugaru. ¹² Pusha'apata kaimana'o aimaakan ba'oran pidannao ati, na'apa puaipan kawan aimaakan sha'apata-ka'o pu'ati kapam. Na'apa'o daua'o wuru'u Moses na'iki Tominkaru prophetinnao kakinaori kidaz.

*Mazowa'o dobaapa-kizai paniinom
(Luke 13:24)*

¹³ “Umorota mazowa'o dobaapa-kizai paniinom ida'an, usha'apanum kau'an kazowa'o dobaapa-kizai paniinom Tuubaru'o Tikazi pataka'utin-kizai di'iti'o wuru'u. Na'iki

masha'apannaa mako-karu na'an, ukau'an iriba pidannao makon na'an. ¹⁴ Mazan dobaapa-kizai paniinom karikao-nanu'o kakupa-karu di'iti'o, mazowa'o na'iki kasha'apannaa kapam mako-karu na'an. Ukau'an aonaa iriba'o nii mani pidannao ikodanuzu.

*Atamun, pa'aka ida'ana'o
uaitapa-kao
(Luke 6:43-44)*

¹⁵ “Uzaudinpauzo pa'i wunao aia'a dakotinpainaouz prophetnao nii. Īwa'atin nii u'ida'ati, na'apa masha'ap-atanu'u kaznizo kawan ĩaidinpan, mazan kichana'iki-kia'o ĩkaduz wuru'u, na'apa baudokoru kawan. ¹⁶ Uaitapan nii ĩdyaun na'apa'oram ĩsha'apatanii ida'an, na'apa paoribai aitapa-kao kawan pa'aka ida'an. Aonaa na'apainim puikodan kaiwada-karu ida'a grape oo fig aka. ¹⁷ Ukau'an ziwu'o atamun kaakan dono, kaimana'o nii u'aka kida, mazan maziwuka'o atamun, u'aka dikauda kida'o nii. ¹⁸ Ziwu'o atamun, aona'o nii ukaakan dikauda kida'o idi; na'iki maziwuka'o atamun, aona'o nii ukaakan kaiman kida'o idi. ¹⁹ Na'ia'oram paoribai dikauda kida'o u'aka barota-karu niizu, na'iki kaboota-karu niizu tikazi wu'iti. ²⁰ Ukau'an na'apa'o ida'ana'o nii unao aitapan wunaou'u dakotinpainaouz prophetnao nii, ĩsha'apatanii kida ida'an.

*Kanoma'o nii morota
Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti
(Luke 13:25-27)*

²¹ “Aonaa ipai'o nii mani pidannao wuru'u ‘Naobanai, Naobanai,’ kia'oraz ĩkian õ'ati kawiiizin Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii, soo wunaou'u sha'apatina'oraz õdaru aokazi ia'oraz aipan kawana'ati. ²² Na'apain Tominkaru widauan kmoon dono'o naa pidannao, iriba'o nii pidannao kian õ'ati, ‘Naobanai, Naobanai,

pu'uu ida'ana'o wakowaadapauzon Tominkaru paradan. Pu'uu ida'ana'o wawaatan oia'o doronai kida, na'iki iriba aimakaan umanawunu'o ukaimanan kida washa'apatan pu'uu ida'an.' ²³ Mazan õkian nii ï'ati, 'Aonaa õaitapauzon unao. Umako õ'ai, unao sha'apaapauzonao oii kida'o.'

Dya'utama'o kabaun tomikinao
(Luke 6:47-49)

²⁴ "Na'ia'oram pidan abata'o di'oraz õparadan kida, na'iki sha'apatina'oraz õparadan kawana'ati, na'apa'o nii uruu aitapina'o pidan kawan, toma'oraz padapu nii dadara'o baara'a. ²⁵ Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, uwa'ozi kida paidan naa, utuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, mazan aonaa kabaun dorautan, utoma-kao idi dadara'o baara'a.

²⁶ "Aizii na'ia'oram pidan abata'o di'oraz õparadan kida, na'iki aonaa usha'apatinan õparadan kawana'ati, na'apa'o uruu tawuru kawanu'o maaitapin-ka'oraz pidan, toma'o-raz padapu kaatu baara'a. ²⁷ Wunu tuukia'o kaawan dono'o naa, wa'ozi kida tuubarun paida baara ii aka, na'iki ma'ozaka'o awaru kaawa'akan naa kabaun ida'ati, sariapa kabaun dorautan, ipai daunuuda'u."

²⁸ Aizii Jesus ipaian patominapa-kidan na'apa kida'o dau'an, tuukii pidannao di'itinpan na'apam utominapa-kidan dau'u. ²⁹ Powa'a zii umanawunun utominapa-kidan pidannao wunao aia'a tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u.

8

Jesus kakudan
daonaiora kabishopa'o
(Mark 1:40-45; Luke 5:12-16)

¹ Jesus token ana'a naa naawazi daara iki, iriba pidannao da'anpan udawu'ati. ² Masha'apakiaka daonaiora kaawan u'ida'ati baiatina'o kichana'iki-kia'o bishoi* idi. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian u'ati, “Naobanai, punyukunuu na'apan dono, õaitapa pukakudan nii õgaru, kaiman kizi'i naa õsaabainan.”

³ Jesus pishatan uruu na'iki ukian, “Na'apa õnyukunuu, pukakuda, kaiman pusaabain.” Masha'apakiaka ubisho manaka'akan naa, na'iki kaiman usaabaina'akan. ⁴ Udauna'an Jesus kian u'ati, “Puabata, mana'a pa'li pukowaada'ana'a na'ia'oram pidan ati, mazan pumako sariapa puawunuuta-kidanaka pumada faadaa di'ii, na'iki putaa'a naa taauzo-kariwaiz Tominkaru ati kakuda-kariwainao taauzoniaz Moses kakinaori kawana'ati. Na'apa'o ida'ana'o nii pidannao mishidan kaimana'ora'a naa pusaabainan.”

*Jesus kakudan soldyaanao zowaunaa poitoru
(Luke 7:1-10)*

⁵ Jesus kaawan dono Capernaum iti, Roman soldyaanao zowaunaa kaawan u'ida'ati padopian idi. ⁶ Ukian, “Naobanai, kaina'a õpoitoru karinaan õdapu ii, tuukia'ora'a naa, aona'a naa uka'iitan pakiitinan.”

⁷ Jesus kian u'ati, “Õmakon nii na'iti, õkakudanaka kizi uruu.”

⁸ Mazan ukian Jesus ati, “Aonaa Naobanai, aonaa umanawunu'o mani wuru'u õgaruz pumako'ozon mani õdapu iti. Turuu pa'an puparadan karikaonan di'iki'li, kakuda'o nii õpoitoru. ⁹ Õgaru na'apa, õkaudinan doko ainao pidannao õ'ai waranu a'o, õgaru na'apa kaina'a soldyaanao kaudina'o õwaranu'u kapam. Õdyuudan dono

* **8:2** kichana'iki-kia'o bishoi: aona'o ukasaranaa nii, tuzuinba'o kapam ba'oran pidan di'iti. Putukapa kaarita tokon ii Parada-karu Masha'apan-naada-kinao di'ii.

bauda'apa soldyaa, 'Pumako' òkian an u'ati, umakon nii. Aizii òdapadan dono ba'oran soldyaa, 'Puwa'ati' òkian an u'ati, uwa'atin nii. Na'iki òdyuudan dono òpoitoru, 'Pusha'apata wuru'u,' òkian an u'ati, usha'apatan niizu.”

¹⁰ Jesus abatan idi wuru'u kaikapa'oraz parada-karu'u, tuukii udi'itinpa'akan, na'iki ukian wunao ati'i kasaba'uk-inpainaouz pa'ida'ati, “Òkian mishi'o manawun u'ati, aonaa na'apainim zii òkiodauzon pidan Jewnao bii'i kaikapa'a manawun umishidanu'u. ¹¹ Uruu idi òkian nii u'ati, iriba'o nii Gentilnao wa'atin di'ikinapa kida'a waoko ikinapu na'iki wakadapu ikinapu, na'iki ìsakanata'anan nii Abraham, Isaac na'iki Jacob tuma konaukia'o aroapaku'ara ida'ati, Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ¹² Mazan unao, Tominkaru pidanannaouz na'ia'o ni'oraz padamata Tominkaru naobanai-tinan dono'o naa, kaboota-karu nii unao maruta'o-karu iti. Na'ia'o ni'i naa uzaadan tuukii na'iki ukuzowan nii uudako kida udopian idi.”

¹³ Uruu dauna'an Jesus kian naa soldyaanao zowaunaa ati, “Pukiwa'a naa pudapu iti, na'apa'oram pumishidan manawun, sha'apata-ka'o nii na'apa pu'ati.” Na'apain aka manawun poitorui kakuda'akan.

Jesus kakuda iriba pidannao

(Mark 1:29-34; Luke 4:38-41)

¹⁴ Aizii Jesus kaawan dono Peter dapu iti, na'ii utukapan Peter imauzo washatinpan bed paawa'a, tuukia'o omada wiichan pakarinaan idi. ¹⁵ Uruu idi Jesus zaamatan oka'u, sariapa omada wiichan shabata'akan, na'iki okakuda'akan naa. Na'iki'o okadishitan otaan naa Jesus wanyukunuu nii.

¹⁶ Uruu wachuupunin kamoo tipitan dauna'an iriba pidannao na'akan Jesus ida'ati pairibannao oia'o doronainao zaamatapaniinao kida. Jesus waata oia'o doronainao pidannao ai paparadan ida'an karikaonan.

Na'iki ukakuda ipai karinainao. ¹⁷ Wuru'u usha'apatan kaikapa kida'orazu'u, uruu umishian naa tawuru'u kotua'oraz prophet Isaiah kianuz, “Pa'ida'a uzaamatan wa'ai wabaiatin-kinaa rinai kida, na'iki uso'ota wa'ai wakarinauzo-kinaa kida.”

Da'ana'azoinao Jesus

(Luke 9:57-62)

¹⁸ Jesus tukapan idi'i naa iriba pidannao kasaba'ukinan pa'ida'ati, sariapa ukian patominapa-kidaniinao ati, “Aushaa watarauka'a naa karishii baza iti.”

¹⁹ Bauda'apa pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u wa'atin Jesus ida'ati. Ukian u'ati, “Tiichaa, òda'anan nii pugaru na'iti'oram pumako-kizi iti.”

²⁰ Jesus dako'atin na'iki ukian u'ati, “Waruzonao kaina'a i'uun kida, kotu'uznao kaina'a i'shimaka kida kapam, mazan Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwashatinauzo-kizi nii, na'iki aonaa usookapauzo-kizi nii.”

²¹ Ba'oran daonaiora tominpa'o Jesus di'iki kian u'ati, “Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin, uruu dauna'an òda'anan pugaru.”†

²² Mazan Jesus kian u'ati, “Puda'an ògaru. Marii mawakainao didan pairiban mawakan.”‡

Jesus mashaatan

ma'ozaka'o awaru

(Mark 4:35-41; Luke 8:22-25)

²³ Jesus paidinan kanawa zo'iti, utominapa-kidaniinao makon kapam utuma karishii an. ²⁴ Masha'apakiaka

† **8:21** Naobanai, òdidanaka kizi zii òdaru mawakan kiwiin, uruu dauna'an òda'anan pugaru. oo “Naobanai, aona'o nii zii òmakon kai. Kaina'a òdaru tuukian. Aizii umawakan an, òdidan nii zii uruu. Uruu dauna'an òmakon nii pudawu'ati.” ‡ **8:22** Marii mawakainao didan pairiban mawakan. oo “Marii pidannao wuru'u mamishida-kainaouz ògaru didan pairiban mawakan.”

ma'ozaka'o awaru kaawan karishii an, na'iki kanawa kichana'iti-kia'a naa, udaawadainan wunu paran idi. Mazan Jesus, uda'awun. ²⁵ Sariapa utominapa-kidaniinao pokowauanuzu. Īkian u'ati, “Kadiman Naobanai! Kadiman! Pukazannaata waunao! Wanaraan ni'i naa!”

²⁶ Jesus kian ĩ'ati, “Kanom nii dii utarian? Masakauda'u'o sha'a karikaonan umishidan?” Udauna'an ukadishita'akan, uru'u naa udyuudan ma'ozaka'o awaru na'iki wunu paran mashaadinan. Sariapa mishi amazada mashaadina'akan masha.

²⁷ Tuukii udi'itinapa-kida'akan patominapa-kidaniinao. “Kanom kaduzu'u naa pidan uruu?” ĩkian. “Atii awaru na'iki wunu paran mishida zii uparadan.”

*Jesus kakudan oia'o doronainao zaamatapaniinao
(Mark 5:1-20; Luke 8:26-39)*

²⁸ Jesus kaawan dono'o naa karishii baza iti Gadara Baara itinapu, na'ii pamakopa-kizi an, dya'utam pidannao ikodapanuzu, kodita'akainao pamashaapa-kizi baaranai ia'o, ka'unaru kida di'iki. § Wuru'u ĩnaouz oia'o doronainao zaamatapaniinao, ukau'an to'oraba'o ĩdyaun. Un-a'apan idi, aonaa kanom makouzon na'ii'aka'o dunapo ida'an. ²⁹ Sariapa ĩkadakon u'ati diiwa'o ida'an, “Pugaru Tominkaru Dani, kanom puaipan wa'ai? Pupataka'uta'anan naa sha'a waunao wapataka'uta-ka'o kamoon ua'ii zii?”

³⁰ Aonaa munapo manawun mani ĩnao di'iki, kaina'a iriba'o kooshinao aroapatinan. ³¹ Uruu idi oia'o doronainao pishaan Jesus tuukii. Īkian u'ati, “Puaipan an wamakon di'iki'i, pudyuuda shoman waunao wamorota'an kizi kooshinao di'iti.”

§ 8:28 Uruu dono pidan baaranaa, kuba uun ii kida'o pa'an.

³²“Umako,” Jesus kian ĩ'ati. Uruu idi ĩkodita'akan daon-aioranao di'iki, na'iki ĩmakon ĩmorota'anan naa kooshinao di'iti. Sariapa kooshinao dima'akan karishii danoma katawudapuzun di'iti, ĩwaotan karishii baoko iti, na'iki ipai ĩnaraan. ³³ Uru'u naa kooshinao taapikinao dima'akan donoi iti. Na'ia'a naa ĩkakuwaapan ipai na'apam aimakaan sha'apainpan dau'u. Na'iki ĩkowaada na'apam oia'o doronainao zaamatapaniinao sha'apata-ka. ³⁴ Uruu idi ipai donoi sanna makon ĩkodapa'anan Jesus. ĩkodapan dono'o naazu, kaziwa'o ida'an ĩdyuudanuzu ĩaipan umakon pawizi iki.

9

*Jesus chi'ika-kidan
machi'ikaka'o*

(Mark 2:1-12; Luke 5:17-26)

¹ Uruu dauna'an Jesus paidinan patominapa-kidaniinao tuma kanawa zo'iti ĩtaraukan karishii an powaa iti'i naa pamashaapa-kizi iti.* ² Na'ia'a naa pidannao na'akan daonaiora machi'ikaka'o Jesus di'iti pawashatinapa-kizi baara ida'an. Aizii Jesus tukapan idi ĩmishidan tuukii manawun paugaru, sariapa ukian machi'ikaka'o pidan ati, “Pusaabaa punyukunuu ōdani, ipai ōso'otan pu'oian.”

³ Pabi'i kida tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian panyukunuu ii, “Uwazootapa'azon Tominkaru paradan ida'an.”

⁴ Jesus, uaitapa na'apam ĩdi'itinpan, uruu idi ukian ĩ'ati, “Kandii nii udi'itinpan ōdau'u oia'o ida'an? ⁵ Na'ia'oram masha'apannaa: ‘Ipai pu'oian mainaabata-ka’ kii, oo ‘Pukadishita na'iki puchi'ika’ kii? ⁶ Mazan ōaidan nii u'ati Daonaiora Aokazi Iki'o, kaina'a uma'ozakan mainaabatakinaa nii pidannao oian da'a'a imi'i baara'a.” Uru'u naa

* **9:1** Jesus mashaapa-kizi wiizai dakota-ka Capernaum.

ukia'akan machi'ikaka'o pidan ati, “Pukadishita, puna'aka puwashatinapa-kizi na'iki pumako'o naa padapu iti.”
⁷ Machi'ikaka'o pidan kadishita'akan na'iki umakon naa padapu iti.

⁸ Aizii pidannao tukapan idi kaikapa'o sha'apanu'u, tuukii ïdi'itinpan, na'iki ïkonaukii-kidan Tominkaru utaan idi umanawunu'o ma'ozaka-karu pidan ati.

Jesus dapadan Matthew

(Mark 2:13-17; Luke 5:27-32)

⁹ Aizii Jesus makon naa na'iki, pamakopa-kizi an utukapa zaamaapauzo tax puraatananaa, Matthew kija'o u'uu, usakanatapan kabaun pakaudin-kizi nazo ii. “Puwa'ati õtuma,” Jesus kian u'ati. Sariapa Matthew kadishita'akan na'iki umakon naa utuma.

¹⁰ Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Matthew dapu ii. Na'ii iriba zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki ba'oran oiainao pidannao aroopan ïtuma. ¹¹ Phariseenao tukapan idi uaroopan na'apainao pidannao tuma, sariapa ïkian Jesus tominapa-kidaniinao ati, “Kanom nii utiichaan aroopan oiainao tuma?”

¹² Jesus abata ïna'apanuz kaikapa'a, uruu idi ukian ï'ati, “Ziwuinao pidannao, aonaa ïaipan daakataa, soo karinainao pa'an. ¹³ Umako utominapa kizi na'apa'oram Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian. Ukianuz, 'Kamunan-karu õaipan u'ai, aonaa taain-karu kawaoda-kariwai uzai ida'an mani.’† Ukau'an aonaa kaimanainao mani wuru'u õdapada'ananiinaouz, mazan oiainao.”

Jesus pishaa-kaos sanadin-karu

dau'u

(Mark 2:18-22; Luke 5:33-39)

¹⁴ Bauda'apa kamoo John Chikaawunuupauzo tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati. Ïpishaan

† 9:13 Hosea 6:6

Jesus, ïkian u'ati, “Kanom nii waunao na'iki Phariseenao sanadinpauzon[‡] Tominkaru ati, mazan putominapa-kidaniinao, aonaa pa'an ïsanadinpauzon Tominkaru ati?”

¹⁵ Jesus dako'atin ïdyaun, ukian, “Na'apa dii uaitapan mazida'o daonaiora dapadaniinao mashaapan kasha'ora mazida'o aroapa-kizi ii, mazida'o daonaiora na'an pu'u ïtuma. Aonaa turuu una'apan. Mazan daonaiora mazi-da'o zaamata-kao dono ï'ai, uruu dono'o ni'i naa pa'an ïkasha'oran na'iki ïsanadinpan.”

¹⁶ Udauna'an Jesus kian koshan, “Aonaa pidan zimin-dotauzon pakamichan zaam dadotan pa'ina'o kamicha idin idi, usha'apanum kau'an shokota'o nii zii wuru'u pa'ina'oraz kamicha idin uzaama'o ai, na'iki powa'a'o nii zii umanawutan wuru'u udadotanuz.

¹⁷ “Na'iki aonaa pidan kawazootauzon kaiwauzo-kariwai'i naa wine kinnaa[§] pa'ina'o zii wine toma-kao idi. Pa'ina'oraz zii wine poodan nii utada'okan nii wuru'u kaiwauzo-kariwaiz naa ukinnaa, uruu wine wakudinan ni'i naa, na'iki ukinnaa pataka'uinan ni'i naa kapam. Uruu idi karikaonan da'i pidan tomauzon pa'ina'o wine kinnaa papaida-kizi nii pa'ina'o wine. Utoma-kao dono na'apa, aona'o nii ukinnaa sha'apan.”

*Mawakaiba zunaaba sodi
na'iki izaipa'o zunaaba*

(Mark 5:21-43; Luke 8:40-56)

¹⁸ Jesus kadakotinan pu'u zii, Jewnao zowaunaa kaawan u'ida'ati. Ukodoru'ukan ukanaapu ati, na'iki ukian, “Ödani zunaaba sodi mawakan aizii aka, upu'u mazan puwa'ati pupishata kizi puka'u idi oroo, okakuda kizi.”

[‡] **9:14** sanadinpauzon: Uruu zamazidin-karu. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. [§] **9:17** wine kinnaa: uzai mada idi'o utoma-kao. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

¹⁹ Sariapa Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa utuma.

²⁰ Aizii na'a'o zun baiatina'o 12 wunu paizaipan idi. Okaawan Jesus barau ikinapu na'iki opishatan ukamichan danoma karikaonan. ²¹ Usha'apanum kau'an panyukunuu ii okian, “Ōpishatan an uchaakitan karikaonan, ōkakudan nii.”

²² Jesus padantina'akan, sariapa utukapanuzo, na'iki ukian o'ati, “Ma'ozaka putaapa punyukunuu ōdani, pumishidan idi'o, pukakudan.” Na'iki'i naa mishi sariapa okakudan.

²³ Uruu dauna'an Jesus kaawan Jewnao zowaunaa dapu iti. Na'ii utukapan iriba taupauzonao na'iki muraapainao mawaka'o ati. ²⁴ Uruu idi sariapa Jesus kian i'ati, “Ukodita di'iki'i, aonaa omawakan mani wuru'u, oda'awun karikaonan.” Ipai pidannao shaazootinan un-a'apan idi. ²⁵ Pidannao koditan dauna'an, uru'u naa Jesus makon zunaaba sodi di'iti, na'iki uzaamatan naa paka'u kadu'ikizo. Sariapa okakuda'akan na'iki okadishita'akan. ²⁶ Pidannao kakuwaapan di'oraz dau'ana'a ipai na'an ki-da'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan dya'utam daonaioranao ishaawunnao

²⁷ Udauna'an Jesus makopan pu'a'a naa na'iki, dya'utam daonaioranao ishaawunnao da'anpan uruu. Īkadakoinan diiwa'o ida'an u'ati. “David Takaan-daun,* pukamunan-kida waunao,” ĩkian.

²⁸ Jesus morotan dono'o naa kabaun nazo iti, uru'u naa ishaawunnao kaawan u'lida'ati na'iki upishaan ĩdyaun. Ukian i'ati, “Umishida turuu ōkakudan unao?”

“Wamishida, Naobanai,” ĩkian u'ati.

* **9:27** David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bau-da'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

²⁹ Uru'u naa Jesus pishatan ñawun kida, na'iki ukian ñ'ati, “Umishidan idi, na'apa'o nii usha'apan.” ³⁰ Sariapa ñtukapa'akan naa. Uru'u naa Jesus kakinaowan ñdyaun. Ukian, “Mana'a pa'i ukowaada'ana'a pidan ati kanom sha'apan u'ati.” ³¹ Mazan upu'u ñmakon, ñkakuwaapa'anan udau'an, ipai na'an kida'o wiizai kawana'ati.

Jesus kakudan maparadan-ziiwa

³² Wuru'u dya'utamainauz daonaioranao mako'okan pu'u zii, pidannao na'akan Jesus ida'ati maparadanu'o daonaiora, wuru'u umaparadanunuz oia'o doronai kaina'an idi'o u'ida'a. ³³ Aizii Jesus waata'akan dauna'an oia'o doronai u'ai, sariapa ukaparadanu'ukan. Tuukii pidannao, kasaba'ukinpainao na'ii, di'itinpan, na'iki ñkian, “Aonaa watukapauzon zii kaikapa'ora'a aimaakan sha'apata-ka Israel an.”

³⁴ Mazan Phariseenao kian, “Oia'o doronainao naobanaa taan idi'o u'ati ma'ozaka-karu wuru'u uwaatanuz oia'o doronainao.”

Jesus kasha'oran pidannao dau'an

³⁵ Jesus makon umorowautapan ipai donoi na'iki wiizai sodi kida kawana'ati. Utominapatin-kidan pidannao synagogue ii kida, na'iki ukowaadapan Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'an, na'iki ukakuda pidannao karinainao pabi'inaaka kida'o rinai idi. ³⁶ Tuukii ukasha'ora-kidan ipai wuru'u pidannaouz utukapan idi ñdopian, na'iki aonaa ñaitapan na'apam naa pasha'apatinan pa'ida'a, na'apa kaznizonao kawan, aona'oraz ñtaapiki nii. ³⁷ Ukau'an ukian patominapa-kidaniinao ati, “Udaru paoriba baawu, dyuua'a naa u'aka, mazan aonaa kaudinainao iriban kasaba'ua'o niizu. ³⁸ Utoriinapa kapaoriba'o ati, uzaamata kizi kaudinainao nii kasaba'uupainao nii wuru'u papaoriba aka kidaz.”

10

Jesus zaamatan
12 pidannao
apostlenao nii

(Mark 3:13-19; Luke 6:12-16)

¹ Jesus dapadan 12 patominapa-kidaniinao baokopa pa'ida'ati, na'iki utaan ma'ozaka-karu i'ati i'waata-kinaa nii oia'o doronai kida pidannao ai, na'iki ikakuda kizi pidannao karinaapainao ipai pabi'inaaka kida'o rinai ai. ² Di'i i'uu kida'a 12 pidannao Jesus zaamatan apostlenao* nii: kiwiin Simon, dakotapa-kariwaiz Peter kii, na'iki u'inawuzu Andrew; James na'iki u'inawuzu John, inao Zebedee dainao; ³ Philip na'iki Bartholomew; Thomas na'iki Matthew, Matthew uruu zaamaapauzoz da'i tax puraatannaa; James, Alphaeus dani, na'iki Thaddaeus; ⁴ Simon, uruu Patriot;† na'iki Judas Iscariot, kaakapa'oraz Jesus.

Jesus dyuudan
12 apostlenao

(Mark 6:7-13; Luke 9:1-6)

⁵ Aizii Jesus dyuudan naa 12 pazaamataniinao apostlenao nii. Ukakinaowa'akan idyaun, ukian, "Aonaa umako'ona'a Gentilenao‡ di'iti, na'iki Samaria Baara sannao,§ mashaapa-kizi kida donoi di'iti. ⁶ Mazan umako pa'an opidanannao Israelitenao di'iti, waziwadinainauz kaznizo kawan. ⁷ Umako ukakuwaapa'an ukowaada kizi

* **10:2** apostlenao: dyuuda-kariwai kakuwaapa'anan Tominkaru naobanai-tinan dau'u. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. † **10:4** Patriot: mizaataakapauzoz pawizi dau'an. Ba'oran udakotapa-kinao Zealot kii. ‡ **10:5** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii. § **10:5** Samaria Baara sannao: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

maonapa'a naa Tominkaru naobanai-tinan. ⁸ Ukakuda karinainao, ukadishita-kida mawakainao powaa iti. Ukakuda baiatinainao kichana'iki-kia'o bishoi idi, na'iki uwaata oia'o doronainao pidannao ai. Ōtaanii ma'ozakakinai u'ati mawinipinaa-daun, ukau'an usha'apata'a naazu mawinipinaa-daun.

⁹ “Umakon dono, aonaa una'akapa'ana'a upuraatan umashaapa-kinnaa nii; ¹⁰ mana'a una'aka'ana'a umako-kizi iti usaakon oo ba'oran ukamichan oo ba'oran udazkidi oo uwadookori nii. Usha'apanum kau'an pidan kaudina'o, taa-kao nii u'ati aimaakan uwipiniii. ¹¹ Ukaawan dono na'ia'oram donoi oo wiizai di'iti, udawata pidan na'ii. Na'ia'oram dapaapan an unao, umashaapa ĭdapu ii atii udobatan na'iki. ¹² Umorowautan dono pidannao dapu iti, ukii ĭ'ati, ‘Marii kaiman-karu Tominkaru di'iki'o na'an utuma.’ ¹³ ĭdapaapan dono unao kaiman, marii kaimana'oraz uparadan na'ian ĭtuma. Mazan ĭmadapaapakan an unao kaiman, ukiwa-kida powaa iti wuru'u kaimana'oraz uparadan. ¹⁴ Aizii ĭmadapaapakan dono unao kaiman, oo aonaa ĭabata'azon ukuwaa, udobata na'iki uparanda'aka imi'i ukidiba di'iki ĭawunuutapan pu'u.”* ¹⁵ Jesus kian, “Ōkowaada'azon mishi'o aimaakan u'ati. Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, Tominkaru pataka'utan nii na'iainao pidannao donoi ii, powa'a zii wunao aia'a Sodom na'iki Gomorrah san-naouz.”†

*Pataka'uta-karu nii kaudinainao Tominkaru ati
(Mark 13:9-13; Luke 21:12-17)*

¹⁶ Jesus kian koshan, “Uabata, ōdyuudan unao na'apa kaznizonao dyuuda-kao kawan baudokorunao

* **10:14** Kidibai parauda-kao, ukainaabatan Tominkaru marina'atan nii ĭnao. † **10:15** Sodom na'iki Gomorrah: kotua'o donoinao. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

bii iti. Ukau'an uaitapin na'apa kowazaz kawan, mazan umashaapa kaiman pidannao tuma orid kawan. ¹⁷ Uzaudinpa'a naa pa'i, usha'apanum kau'an pidannao zaamatan nii unao na'iki ĩna'akan nii unao kootowapa-kizai iti, na'iki ĩba'izian nii unao synagogue ii kida. ¹⁸ Na'iki ĩna'akan nii unao kazowautapainao wiizai kanaapu ati na'iki kingnao kanaapu ati õgaru dikin ii. Na'apa'o ida'ana'o nii ukowaadan ĩ'ati, na'iki ba'oran pidannao ati, Kaimana'o Kuwai õdau'ana'o. ¹⁹ Aizii uzaamata-kao dono na'iki utiwaa-kidapa-kao dono kootowapa-kizi ii, mana'a udopia'ana'a udawatan dau'u na'apam nii ukian. Taa-karu nii u'ati uaitapa-kinaa nii na'apam nii ukian. ²⁰ Ukau'an uparadan an na'apain, aonaa unaou'o ni'i naa mani parada, mazan uDaru Tominkaru Dorona'o nii parada unao ida'an.

²¹ “Uruu dono pidannao zowii-kidan nii pa'inawuzunao, na'iki daruinao na'apa'o nii ĩzowii-kidan paudainao. Daniinao kashadapan nii padarunao na'iki pudaronao, na'iki ĩzowii-kidan nii ĩdyaun. ²² Ipai pidannao to'orakizaitapan nii unao õdikin ii. Mazan kanom tuuda'o ipai wuru kida'a atii utokon iti, kazannaata-karu nii uruu. ²³ Upataka'uta-kao dono umishidapan dau'an õgaru bada'apa'o wiizai di'ii, ukidoapa ba'oran wiizai di'iti. Ōkian mishi'o manawun u'ati, aona'o nii zii ukaudin-kizi ipain Israel an kida'o wiizai an, Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan ua'ii powaa ati.

²⁴ “Aonaa tominpa'o pidan umanawunun patiichaan ai, na'iki aonaa poitorui umanawunun panaobanaa ai. ²⁵ Ukau'an turua'o wuru'u tominpa'o pidan tominapanuz patiichaan kawan, na'iki poitorui na'apa panaobanaa kawan. Kadapu'o dakota-kao an Beelzebul[‡] kii, aitani-

[‡] **10:25** Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-kao Beelzebub kii. Uruu Satan.

iman udapu ainao pidannao powa'a'o nii zii ïdakoapa-kaos.

Kanom ai tarii-karu
(Luke 12:2-9)

²⁶ “Ukau'an aonaa utaria'ana'a pidannao ai. Ipai dizapa-kariwai, aida-kida-kaos niizu, na'iki ipai taapa-kariwai kida mashaa, ipai'o nii uitapa-kida-kaos. ²⁷ Wuru'u aimaakan òkowaadaniaz unao ati karikaonan, ukowaada'a naa pa'iz ipai pidannao ati. Kanom aimaakan mashauda'u'o òkowaadan u'ati, ukowaada'a naa pa'iz diiwa'o ida'an pidannao abata kiziz. ²⁸ Mana'a utaria'ana'a wunao aia'a zowia'oraz pidan, mazan udorona, aonaa ïka'iitan pazowian pa'an. Mishi'oraiman utarii pa'an Tominkaru ai, ka'iita'oraz pakabootan pidan na'iki udorona Tuubaru'o Tikazi wu'iti. ²⁹ Aonaa mooko dya'utama'o parikowarunao toriauzo-kaos masakauda'u sodi'o puraata ida'an karikaonan, mazan upu'u aona'o nii buda'apa udaru Tominkaru kashaapan ïwaotan imi'i baara ati. ³⁰ Na'iki Tominkaru aitapanii ipai na'apauda'u'oran uzowaud kida uzowau ida'a. ³¹ Ukau'an aonaa utaria'ana'a, usha'apanum kau'an powa'a'o zii umarainapa-kaos iriba'o parikowarunao ai.

³² “Na'ia'oram pidan kowaada'o òpidanan paugaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam òkowaadan òpidanan uruu, òdaru aokazi ia'o kanaapu'u. ³³ Mazan na'ia'oram pidan kowaada'o pamarina'atan ògaru ipai pidannao kanaapu'u, na'apa'o nii kapam òmarina'atan uruu òdaru aokazi ia'o kanaapu'u.

Aonaa kaimanaaka-karu mani,
mazan mizaataaka-karu
(Luke 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “Aonaa uzauda-kida'ana'a òkaimanaaka-kida'anan mani pidannao pa'atiaaka wuru'u òwa'atinuz da'ati'i imi'i baara ati. Òwa'atin aonaa òkaimanaaka-kida'anan mani pidannao, mazan òmizaataaka-kida'anan idyaun

pa'atiaaka. ³⁵ Ōwa'atin ōpana'ada'anan daonaiora nyukunuu padaru ai, zun padaro ai, dinizoi paimauzo ai. ³⁶ Puiribannaou'o nii manawun wuru'u putarubanao ni'oraz. § ³⁷ Na'ia'oram pidan marainpa'o padaru oo padaro powa'a zii pamarainpan ai ōgaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ōgaru. Na'ia'oram pidan marainpa'o paudani powa'a zii pamarainpan ai ōgaru, aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan ōgaru. ³⁸ Na'ia'oram pidan aona'o una'aka'azon pacrossannaa,* aonaa turuu na'apa'o pidan da'anan oo ukaudinan ōtuma. ³⁹ Na'ia'oram pidan aipa'o pakakupan pa'ida'a, waziwa'o nii karikaonanu'oraz kakupa-karu pa'ai. Mazan kanom marina'ata'o pamashaapauzon kaduz pamishidan dikin ii ōgaru, uikodan nii karikaonanu'oraz kakupa-karu.

Wawinipa kida
(Mark 9:41)

⁴⁰ “Na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan unao, kaimana'o udapaapan ōgaru kapam wuru'u; na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan ōgaru, kaimana'o udapaapan wuru'u dyuuda'oraz ōgaru kapam. ⁴¹ Na'ia'oram pidan dapaapa'o prophet, uaitapan idi Tominkaru prophetin uruu, taa-kao nii uwinipa nii na'apa prophet kawan. Na'iki na'ia'oram pidan kaimana'o udapaapan kaimana'o pidan, ukaimanan idi, na'apa'o nii uwinipa nii taa-kao kaimana'o pidan kawan. ⁴² Na'iki na'ia'oram pidan taa'o wunu buda'apa'o ōpidanan tuzan nii, aonaan pu'u padamata umanawunun, mazan ōpidanan uruu, mishi'o nii ukawinipinaata-kao na'apa'o dikin ii.”

§ 10:36 Micah 7:6 * 10:38 una'aka'azon pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Jesus.

11

*John Chikaawunuupauzo dyuudan papoitorunao
Jesus di'iti*

(Luke 7:18-35)

¹ Jesus ipaia'akan dauna'an patominapa-kidan 12 patominapa-kidaniinao, uruu dauna'an umakon naa, utominapa-kida'anan na'iki ukakuwaapatina'anan wiizai kida kawana'ati, Galilee Baara an kida'oraz.

² Taraa-kizai ia'o John Chikaawunuupauzo, uabatan dono Christ sha'apatanii kida dau'u, uruu idi udyuudan patominapa-kidaniinao pishaa'anan Jesus. ³ Īkaawan dono'o naa u'idi'iti ĩkian u'ati, “Pukowaada wa'ati, pu-garu'u naa mishi wuru'u wa'ati'o ni'oraz John kowaadau-zoniaz, oo wazaudapa zii ba'oran?”

⁴ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, “Umako powaa iti John di'iti, ukowaada'an kanom uabatanii na'iki utukapanii ōsha'apatan: ⁵ ishaawunu'o, turuu utukapan; machi'ikaka'o, chi'ika; kabisho'o kichana'iki-kia'o bishoi idi, kaiman ubisho manakan; makina'o, abata; mawaka'o, kakuda-ka'o powaa iti; pataka'utina'o, abata Kaimana'o Kuwai. ⁶ Konaukia'o nii pidan aona'oraz ukashadan pamishidapan ōgaru.”

⁷ John tominapa-kidaniinao kiwan dauna'an, Jesus kakuwaapan naa John dau'u iriba'o pidannao ati. Ukian ĩ'ati, “Umakonkan dono'oraz John di'ii mapidantaka'o baara ia'oraz, sha'apa'oram pidan uzauda-kida utukapan na'ii uruu dono? Pidan, pinidi saba awaru dawuapa-kidanii kawanu'o? ⁸ Kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkanuz na'ii? Daonaiora, umanawunu'o kamicha kida ukaiwadapanii? Pidan kaiwaadapa'oraz na'apa'o kamicha, mashaapa'o umanawunu'o kabaun ii. ⁹ Ukowaada ō'ati, kanom sha'a utukapa'azon na'ii umakonkan dono na'ii? Tominkaru prophetin sha'a?

Prophet mishi uruu, mazan powa'a zii prophet ai. ¹⁰ Uruu John dau'ana'o saada-kariwaiz Tominkaru Paradan ida'a. Ukianuz.

'Puabata, õdyuudan pidan pu'ua'ati kakuwaapa'o nii õ'ati, uru'o nii saabaa pumako kizi.' ^{***}

¹¹ Udauna'an Jesus kian, "Mishi'o õkian u'ati, aonaa na'iam pidan shakata'o da'a'a imi'i baara'a umanawunu'o nii John Chikaawunuupauzo ai. Mazan pidan, aona'oraz umanawunun Tominkaru naobanai-tinapa-kizi'i, upu'u umanawunu'o uruu John ai.

¹² "John Chikaawunuupauzo sakadan di'iki'o pakaudinan atii kai, Tominkaru naobanai-tinan tuubarudinan, dikauda'o pidannao tiwaan pu'u pamashaatanuz. ¹³ Kiwiitapa John kakuwaapan ua'ii, ipai kotua'oraz Tominkaru prophetinnoo kakuwaapan, na'iki kotua'oraz Moses kakinaori kowaadan na'apam nii aimaakan sha'apan. ¹⁴ Aizii umishidan an wuru'u ïkuwaa kidaz, John, uru'u naa wuru'u Elijahaz, ïkowaadaniaz Tominkaru dyuudan nii.† ¹⁵ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!

¹⁶ "Na'apam dii mani õkainaabatan kainao pidannao? Na'apa'o ïdyaun koraiziannao kawan sakanatapainaoz pamakinaotin-kizi ii, kadakoinpainaoz pa'ati-aaka. ¹⁷ ïkian kaikapa'a: 'Watauan pu'u mazida-karu kunnanao unao ati, mazan upu'u aonaa ukonaupan. Wakunuian pu'u u'ati baaranai ia'o ukunuuauzo-kao, mazan upu'u aonaa uzaadan.' ¹⁸ Ukau'an na'apa'o John, sanadinpauzo uruu, na'iki aonaa utuzapauzon. Uruu idi pidannao kian udau'an, 'Kaina'a oia'o doronai u'ida'a.' ¹⁹ Aizii Daonaiora Aokazi Iki'o aroopauzon na'iki tuzauzo wine, uru'u naa pidannao kian udau'an, 'Aushaa, utukapa

* ^{11:10} Malachi 3:1 † ^{11:14} Malachi 4:5

arawu'u kashabakizi na'iki tuzapauzo uruu. Unau-dapa pakaminauda'u-tinpan wunao idi'i zaamaapau-zonaouz tax puraatannaa, na'iki ba'oran oiainao pidan-nao tuma.' Tominkaru aitapaaban wuru'u tukapa-kida-kariwaiz umishiin wuru ida'ana'a sha'apaapa-kariwaiz."

*Donoi ii kida'o pidannao,
aonaa imishidan Jesus
(Luke 10:13-15)*

²⁰ Donoi kida, Jesus sha'apata-kiziz iriba umanawun kida'o aimakaan padamata, mazan upu'u aonaa na'ii sannao tanawatinan pa'oian ai. Uruu idi Jesus aidan paparadan na'ii sannao mamishidakan dikin ii. ²¹ Ukian, "Kasha'ora'o nii manawun pubaiaapan Chorazin! Pugaru Bethsaida, na'apa'o nii pubaiaapan kasha'ora'o manawun! Aizii wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan sha'apata-kariwaiz u'ida'a, usha'apata-ka'o an mani Tyre na'iki Sidon[‡] ii, sariapa mani na'ii sannao morokodan kamicha kasha'ora-karu daara kida. Na'iki sariapa mani ikadadainan pariti'i idi, itukapa-kida-kinaa nii mishi patanawatinan pa'oian ai. ²² Mishi'o okian u'ati, awutapa'o nii zii Tominkaru pataka'utan Tyre na'iki Sidon sannao unao ai, wuru kamoo dono'o Tominkaru kootowapakidanuz naa pidannao.

²³ "Aizii unao Capernaum sannao, u'itiiman umanawunu'o nii unao aokazi ii? Aonaa, mazan kii'an ukaboota-ka'o nii Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Wuru'u umanawun kida'oraz aimakaan, sha'apata-kariwaiz u'ida'a sha'apata-ka'o an mani Sodom[§] ii, kaina'a zii mani wuru'u donoiz kai. ²⁴ Mishi'o, ukau'an Tominkaru

[‡] 11:21 Tyre na'iki Sidon: donoi kida, aonaa Jewnao mashaapa-kizi mani.

[§] 11:23 Sodom: kotua'o donoi mainaabata-kariwaiz pidannao oian idi. (Genesis 19:24-28)

kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, powa'a'o nii zii Tominkaru pataka'utan unao, Sodom sannao ai.”

*Uwa'ati ò'ida'ati
usookapa kizi*

(Luke 10:21-22)

²⁵ Na'apain uruu dono Jesus toriinpan, ukian, “Òdaru, aokazi iainao na'iki imi'i baara ainao naobanaa, òkonaukii-kidan pugaru, usha'apanum kau'an putukapa-kidan idi'i naa pa'inainao ìtominpan ati, pumataapadakaniaz umanawunu'o aitapainao aitapan. ²⁶ Mishi'o òdaru, na'apa kida'o sha'apan puaipan kawana'ati'o.”

²⁷ Aizii Jesus kian ì'ati, “Òdaru taanii ò'ati ipai aimaakan pa'idi'iki kida'oraz. Aonaa kanom aitapan ògaru uDaniz, soo òDaru. Na'iki aonaa kanom aitapan òDaru, soo ògaru uDani. Na'iki pidannao òzaamataniinaouz aitapa'o nii uruu.

²⁸ “Uwa'ati ò'ida'ati ipai unao mizainainao kimisha'o padowautapanii idi, òtaan nii sookapa-karu u'ati. ²⁹ Uzaamata òdopawa, una'aka kiziz na'iki utominapa ò'idi'iki, usha'apanum kau'an kaimana'o ònyukunuu na'iki aonaa atadinpa'o mani wuru'u ògaruz. Uruu idi uikodan nii mishi'o manawun sookapa-karu. ³⁰ Wuru'u òdopawa òtaan ni'oraz u'ati masha'apanna'o na'iki shaakada'o.”

12

*Jesus uruu
Sookapa-karu Kamoon naobanaa*

(Mark 2:23-28; Luke 6:1-5)

¹ Aizii Sookapa-karu Kamoon dono, Jesus dobatapan patominapa-kidaniinao tuma zakapu an paoribai wheat baawu an. Na'apain utominapa-kidaniinao zamazin naa, uruu idi ìkaraowaanan wheat aka, na'iki ìnikapaanan

naazu. ² Aizii Phariseenao tukapan idi ĩsha'apatinanuz na'apa, sariapa ĩkian Jesus ati, “Putukapa, putominapa-kidaniinao aonaa ĩzo'atin mani wakakinaorinaa wuru'u ĩsha'apatanuz kaikapa'ora'a Sookapa-karu Kamoon dono.”*

³ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, “Aonaa mooko utukapauzon kaarita ida'a'oraz usaadinpan kanom King David sha'apatauzonii, tawuru dono'o uruu na'iki upidanannao zamazin dono'oraz?† ⁴ Umorotan Tominkaru Dapu nazo iti, na'iki unikan papidanannao tuma bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Na'apa'oraz wazootapa-karu kakinaorii wuru'u pidan nikanuz wuru'u bread taa-kariwaiz Tominkaru ati. Soo faadaanao karikaonan taapada-kariwaiz ĩnikan wuru'u breadiz. ⁵ Na'iki aonaa mooko uaitapan Moses kakinaori ida'a'oraz usaadinpan, ukowaadanuz faadaanao sha'apata pakaudin-kiz, Tominkaru Dapu ii sookapauzo-karu kamoon dono, mazan upu'u aonaa ĩtaapa-ka'o ĩsha'apatan oia'o, ĩmaizo'atikan pu'u kakinaorii? ⁶ Ōkowaadan nii u'ati, di'i utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Tominkaru Dapu ai. ⁷ Tominkaru Paradan saada-kariwaiz kian, ‘Kamunanuaba-karu wuru'u ōaipaniaz, aonaa uzai taa-kariwaiz mani.’ Uaitapan an mani kaimanaiman na'apa'oram wuru'u parada-karuz, aonaa mani udakotan pidannao oiainao nii, masha'apata-kainaouz oia'o. ⁸ Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o Sookapa-karu Kamoon naobanaa uruu.”

*Jesus kakudan pidan
makiitaka'o paka'u
(Mark 3:1-6; Luke 6:6-11)*

* **12:2** Phariseenao ati, Jesus tominapa-kidaniinao kaudinan wuru'u ĩkarao-danuz wheat aka kida Sookapa-karu Kamoon dono. † **12:3** 1 Samuel 21:1-6

⁹ Na'iki'o Jesus makon synagogue iti. ¹⁰ Na'ii na'a'o daonaiora, aonaa uka'u kiitinan, mawaka'o uka'u. Pabi'i kida pidannao na'ii aipainao pazaamatan Jesus usha'apatinan ida'an pana'iti kakinaorii ai. Uruu idi ipishaanuzu, ikian, “Aonaa mani u'oian wakakinaorinaa ati pidan kaku-dan pidan Sookapa-karu Kamoon dono?”

¹¹ Jesus dako'atin, ukian i'ati, “Na'apa dii mani unao sha'apatinan bauda'apa'o u'uza kaznizo waotan an munapo'o ka'unaru di'iti Sookapa-karu Kamoon dono? Aona'o nii mani uso'otankanuz na'apain?” ¹² Aizii pidan mani, powa'a'o zii umanawunun kaznizo ai. Ukau'an aonaa u'oian wakakinaorinaa ati, washa'apatatan kaimana'o Sookapa-karu Kamoon dono.” ¹³ Uru'u naa ukian daonaiora makiitaka'o paka'u ati, “Pusawada puka'u.” Sariapa usawada'akanuz, na'iki sariapa uka'u kaimana'akan na'apa ba'oran uka'u kawan.

¹⁴ Uruu idi na'iki'o Phariseenao makon ikadakotina'anan pa'idiwaru sodi, itaitapa'azon na'apam kizi pazowian Jesus.

*Tominkaru zaamatanii
papoitoru nii*

¹⁵ Jesus abatan naa na'apam pasha'apata'azookao, sariapa umakon na'iki. Na'iki iriba pidannao da'ananuzu. Uruu dono ipai ukakudan karinainao na'ii. ¹⁶ Ukakinaowa'akan idyaun, aonaa kizi ikakuwaapan udau'u ba'orainao ati. ¹⁷ Uruu umishian naa na'apa'oram Tominkaru kiauonuz prophet Isaiah ida'an.

¹⁸ “Di'i uruu'u ozaamataniaz oipoitoru nii,
uruu wuru'u omarainapanii na'iki onyukunuu-
ati'oraz.

Otaan nii odorona u'ida'a, na'iki ukakuwaapan nii
sakitapa'o mashaapa-karu Tominkaru tuma'o dau'u,
ipai pabi'inaaka'o pidannao ati.

- 19 Uruu wuru'u ðzaamataniaz ðpoitoru nii,
 aona'o nii ukadakowaakapauzon, na'iki aona'o nii
 ukadokouzon diiwa.
 Aona'o nii uparadan diiwa'o ida'an dunapo an kida.
- 20 Aona'o nii umanawutan ramitapa'o,
 na'iki aona'o nii umakadan suduupa'o upu'ukapan.
 Ukau'an karikaonanu'o nii ukamunanban,
 atii udikintan nii oii kida'o aimaakan mishi'o
 kaiman-karu ida'an.
- 21 Na'iki uruu ati'o nii ipai pidannao donozinaa kida
 nyukunuu,
 ïzaudapan pakazannaata-kao.”‡

*Pidannao kian kaina'a oia'o doronainao zowaunaa Jesus
 ida'a*

(Mark 3:20-30; Luke 11:14-23)

22 Uruu dauna'an pidannao na'akan Jesus ida'ati
 ishaawun na'iki maparadanu'o pidan, wuru'u una'apai-
 tanuz oia'o doronai kaina'an idi'o ida'a. Ukau'an Jesus
 kakuda uruu. Uruu idi kaimana'a naa uparadan, na'iki
 kaimana'a naa utukapan. 23 Tuukii pidannao di'itinpan
 Jesus sha'apatanii kida dau'an. Uruu idi ïkian, “David
 Takaan-daun[§] mani arawu'u?”

24 Aizii Phariseenao abatan idi ïna'apan, sariapa ïkian
 pa'atiaaka, “Oia'o doronainao naobanaa Beelzebul* taan
 idi'o uma'ozaka-kinnaa nii wuru'u uwaatanuz oia'o doron-
 ainao.”

25 Jesus aitapa na'apa'oram ïdi'itinpan. Uruu idi ukian
 ï'ati, “Bauda'apa'o wiizai ida'a'a pidannao mashaapan,
 ïmizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii wiizai na'an
 kotua'iki. Na'ia'oram pidannao donoi ainao, ïmashaapan

‡ 12:21 Isaiah 42:1 § 12:23 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru
 kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

* 12:24 Beelzebul: ba'oran kaarita ida'a udakota-kao Beelzebub kii. Uruu
 Satan.

an buutaaka pairibannao ai, na'iki ĩmizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii dono'i na'an kotua'iki. Na'ia'oram pidannao mashaapainao bauda'apa'o kabaun ida'a buutaakapan an pairibannao ai, na'iki ĩmizaataakapan an pa'atiaaka, aona'o nii ĩmashaapan baokopa kotua'iki.

²⁶ Aizii Satan waatan an papoitorunao oia'o doronainao, ĩbuutaakapan na'iki ĩmizaataakapan pa'atiaaka wuru'u. Ukau'an aona'o nii Satan naobanai-tinpan kotua'iki.

²⁷ Unao, ukian ōwaatan oia'o doronainao, oia'o doronainao naobanaa Beelzebul taan ida'ana'o ōma'ozakinaa nii. Mazan kanom taa'oraz mooko unao pidannao ati ĩma'ozakannaa nii, ĩkaboota-kinaa nii oia'o doronainao? Beelzebul? Aonaa. Ukau'an uruu na'apa kida'oraz kainaabata u'ati, na'apa'oram wuru'u upozawatapanuz. ²⁸ Mazan wuru'u ōwaatanuz oia'o doronainao pa'an Tominkaru taanii ida'ana'o ō'ati padoronaa ōma'ozakannaa nii, na'apa'o kainaabata kaina'a'a naa Tominkaru naobanai-tinan ubii'i.

²⁹ “Kaikapa'o kawanu'o wuru'u: Aonaa na'ia'oram pidan ka'iita'o nii pamorotinan ma'ozaka'o daonaiora dapu, una'aka'azon an usha'apauz kida u'ai udapu iki, soo udodowan nii zii wuru'u ma'ozaka'oraz pidan kiwiin. Uruu udauna'an turua'o ni'i naa una'akan usha'apauz kida udapu iki.

³⁰ “Na'ia'oram pidan aonaa ō'ida'atanpu'u mani, ōtaruba uruu. Na'ia'oram pidan aona'o ukasaba'uupan ōtuma, pararaa-bi'ita'o ōkasaba'uunii wuru'u.

³¹ “Ukau'an ōkowaadan u'ati, sha'apa'oram pidan sha'apatan an oia'o pairiban ati, na'iki udakooan Tominkaru, marina'ata-karu nii wuru'u u'oianuz u'ai. Mazan udakooan an Kaimana'o Doronaa, aona'o nii u'oian marina'ata-kao u'ai. ³² Na'ia'oram pidan dikauda'o uparadan Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an, marina'ata-karu nii u'oian u'ai, mazan na'ia'oram pidan

dakoopa'o Kaimana'o Doronaa, aona'o nii na'apainim u'oian marina'ata-kao u'ai, kai oo diina'iti'i.

*Paoribai aitapa-kao
pa'aka ida'an
(Luke 6:43-45)*

³³ “Puaipan an kaimana'o paoribai aka, ziwu'o uaipan pupaoriba. Paoribai maziwukan dono, dikauda'o nii u'aka. Aitapa-kariwai ziwu'o paoribai pa'aka ida'an. ³⁴ Unao kichana'iki-kia'o kowazaz, aonaa na'itim uparadan kaimanan. Kanom nyukunui ia'oraz utaapa-kao kida, uru'o nii kodita-kida-kariwaiz. ³⁵ Kaimana'o pidan, ukodita-kidan nii kaiman kida'o aimakaan, pataapanii panyukunuu kaimanan di'iki. Dikauda'o pidan, ukodita-kidan nii dikauda kida'o aimakaan, pataapanii panyukunuu dikaudan di'iki. ³⁶ Aizii ōkowaadan u'ati, Tominkaru kootowapa-kidan dono'o naa pidannao, ikootowapa-kida-kao nii ipai dikauda kida'o paparadauzonii dikin ii. ³⁷ Usha'apanum kau'an uparadauzonii kida ida'ana'o nii ukainaabatan, kaimana'o unao oo oia'o.”

*Jesus kaiwaan Jonah
pakainaaribanaa nii
(Mark 8:11-12; Luke 11:29-32)*

³⁸ Udauna'an pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u kian Jesus ati, “Tiichaa, watukapa'azon pusha'apatan umanawunu'o aimakaan kainaabata'o nii Tominkaru di'iki'o pugaru.”

³⁹ Jesus dako'atin i'dyaun, ukian i'ati, “Soo oia'o na'iki maizo'ati-kainao pidannao wuru'u tukapa'azo'oraz aimakaan kainaabata-kao pa'ati. Aona'o nii kanom ida'an ukainaabata-kao u'ati, soo prophet Jonah ida'ana'o nii. ⁴⁰ Jonah na'ian kawan udaru'o kopau toba nazo ii

idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o. Na'apa'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o na'ian kapam idikinauda'u kamoo na'iki idikinauda'u maruta'o imi'i ka'azo ii. ⁴¹ Pidannao Nineveh sannao kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki idakooan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an inao itanawatinanii pa'oian ai Jonah kowaadan dono itati Tominkaru paradan. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz, powa'a'o zii umanawunun Jonah ai. ⁴² Sheba iki'o Queen naobanaiaba kadishitan nii wuru kamoo dono'o, Tominkaru kootowapa-kidanuz ipai pidannao, na'iki odakooan nii kainao pidannao, usha'apanum kau'an owa'atinii munapo'o amazada tokon ikinapu, oabata'azon idi Soloman aitapaaban dau'u. Mazan di'ora'a pidan utuma'oraz powa'a'o zii umanawunun Soloman ai.

Oia'o doronai padantan powaa ati
(Luke 11:24-26)

⁴³ “Na'apainim oia'o doronai koditan pidan di'iki, umakon nii amazada arada'o di'ii'aka, udorotapan naa pamashaapa-kizi nii. Aizii aonaan dono uikodan pamashaapa-kizi nii, ⁴⁴ uru'u naa ukian paaipan ati, 'Ōkiwan nii powaa iti ōdapu iti.' Uruu idi ukiwan naa powaa iti, na'iki uikoda wuru'u padapuz aonaa kanom mashaapa'o nii na'ii, kaiman uparaudapa-ka. ⁴⁵ Uruu idi umakon una'anan 7 ba'oran oia'o doronainao powa'a'o zii manawun idikaudan kida pa'ai. Uruu idi imorotan na'iki na'ia'a naa imashaapan. Uruu dauna'an powa'a'o nii zii pidan dikauda'akan kiwiini'o ai. Ukau'an na'apa'o wuru'u oiainaouz pidannao kai'oraz naa imashaapan.”

Jesus daro na'iki u'inawuzunao
(Mark 3:31-35; Luke 8:19-21)

⁴⁶ Jesus kadakotinan pu'u zii pidannao ati, udaro na'iki u'inawuzunao kaawa'akan na'iti, ikadishitapan paniba ii

īparada'azon u'ati. ⁴⁷ Uruu idi bauda'apa pidan na'ia'o kian Jesus ati, “Putukapa, pudaro na'iki pu'inawuzunao paniba ii, īparada'azon pu'ati.”

⁴⁸ Jesus kian u'ati, “Kanom ōdaro nii, kanom ō'inawuzunao nii.” ⁴⁹ Usawadan paka'u patominapa-kidaniinao di'iti na'iki ukian, “Di'i ōdaro na'iki ō'inawuzunao. ⁵⁰ Kanom sha'apatina'o ōdaru aokazi ia'o aipan kawana'ati, īnao wuru'u ōdadakoo, ō'inawuzu na'iki ōdaro.”

13

*Di'itinapa-kinai kuwai,
pidan paopa'o daua'o*

(Mark 4:1-9; Luke 8:4-8)

¹ Na'apain uruu kamoo dono, Jesus makon na'ia'o kabaun di'iki karishii za'iti, na'iki na'ii usakanatan udanoma ii. ² Iriba pidannao kasaba'ukinan u'ida'ati, uruu idi upaidinan kanawa zo'iti, na'iki usakanatan na'ii pidannao na'ian pu'u karishii za'a. ³ Udauna'an uparadan, ukaiwaa di'itinapa-kinai kuwai kida, patominapa-kidakinaa nii īdyaun. Ukian, “Baukapaiman, pidan makon pazakapun iti upaopa'anan papaoriba uuda kida. ⁴ Pabi'i kida upaoriba uuda upararaanii kida waotan dobaapakizai an, kotu'uznao kaawan na'iti, sariapa īnikanuzu. ⁵⁻⁶ Ba'oran kida upararaan kubata'o imi'i ida'an. Kadiman usoda'akan padamata, mazan kamoo wiicha'akan idi, sariapa uzowian wuru'u soda'aka'oraz zii paoribai sodi kida. Usha'apanum kau'an aonaa na'itim u'ishataba'u zaamatan. ⁷ Pabi'i kida upaoriba uuda waotan kaiwada-karu bii an. Sariapa ukau'an kaiwada-karu bazobatanuzu. ⁸ Mazan pabi'i upararaanii papaoriba uuda kida kaimana'o imi'i ida'an. Uruu idi ukaakan powa'a zii uka'uudan diri'i kida, ba'oran kida uka'uudan diri'i kida manawun. ⁹ Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

*Kanom ni'o Jesus kaiwaan
di'itinapa-kinai kuwai kida
(Mark 4:10-12; Luke 8:9-10)*

¹⁰ Uruu dauna'an patominapa-kidaniinao pishaan Jesus. Īkian u'ati, “Kanom nii pukakuwaapan pidanna'o ati di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an?”

¹¹ Udako'atin ĭdyaun, ukian, “Unao ati'o karikaonan utaa-ka'o wuru'u aitapaaba-karuz Tominkaru naobanaitinpan daua'oraz aona'oraz uaitapanata-ka'o, mazan wunao ati'i, aonaa utaa-ka'o wuru'u aitapaaba-karuz. ¹² Ukau'an pidan kaina'a'o aimaakan u'ida'a, aimaakan taa-karu nii diri'i powa'a zii u'ati. Uruu idi powa'a'o nii zii udiri'in u'ida'a. Powa'a zii manawun udiri'in uaiapa-ka'o ai. Mazan wuru'u pidan, aona'oraz kanom u'ida'a, kanom masakauda'u sodi'i u'ida'a, kazata-karu nii u'ai. ¹³ Uruu idi'o ōkaiwaan wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kidaz ōkakuwaapan dono ĭ'ati. Uruu idi awunuutapa padamata ĭdyaun, mazan aonaa ĭtukapan, na'iki ĭabatapan padamata, mazan aonaa ĭabatan, na'iki aonaa ĭaitapan. ¹⁴ Īnao ukau'an wuru'u mishia'oraz Tominkaru poitoru Prophet Isaiah paradan. Ukianuz kaikapa'a:

‘Uabatapan nii mazan aona'o nii uaitapan uabatanii,
uawunuutapan nii padamata, mazan aona'o nii
utukapanuz.

¹⁵ Usha'apanum idi wuru'u pidannaouz ĭdadaradan panyukunuu,
aonaa ĭabata'azon na'iki aonaa ĭtukapa'azon.

Mazan ĭtukapa'azon an mani,
ĭabata'azon an mani,
na'iki ĭaitapan an mani kaiman panyukunuu ii,
uruu idi ĭtanawatin mani ō'ida'ati,

na'iki òkakuda mani ìdyaun.' Tominkaru kian.*

¹⁶ “Kaiman zii unao ati, utukapan idi uawun idi, na'iki uabatan idi ukinao idi. ¹⁷ Mishi'o òkian u'ati. Iriba Tominkaru prophetinnao na'iki kotua'o kaimanainao pidannao, tuukia'o padamata ìtukapa'azon wuru'u utukapaniaz usha'apata-kaò, mazan aonaa ìtukapanuzu. Na'iki ìabata'azon uabatanii, mazan aonaa ìabatauzonuzu.

Jesus kainaabatan pakuwaa paopa'o daua'oraz

(Mark 4:13-20; Luke 8:11-15)

¹⁸ “Aizii uabatapa uaitapa kizi na'apam òkainaabatan paopa'o daua'oraz kuwai. ¹⁹ Pidannao abatainaouz kuwai, Tominkaru naobanai-tinan dau'an, mazan aonaa ìaitapanuz. Ìnao na'apa'o uudai kawan pararaa-kariwaiz dobaapa-kizai an. Satan kaawa'akan na'an, masha'apannaa uzaamata'akan wuru'u paowa-kariwaiz na'an kida. ²⁰ Uudai kida pararaa-kariwaiz kuba baawu an, kainaabatan na'apa'o pidannao, ìabatan dono sodi'o karikaoonan, ìkonaukii-kida'akan Tominkaru daua'oraz kuwai. ²¹ Mazan aonaa ìtaapan kuwai kaimanaiman pa'ida'a, uruu idi aonaa umashaapan kotua'iki ì'ida'a. Ukau'an na'apainim ìbaiaapan dono oo ìpataka'uta-kaò kuwai dikin ii, sariapa ukaakinpan. ²² Aizii uudai kida pararaa-kariwaiz kaiwada-karu baawu an, kainaabatan na'apam pidannao abatainaouz kuwai padamata. Mazan ìdi'it-inpan aimakaan aiapa-kaò dau'u, na'iki kasha'apauzikaru dau'u. Uruu idi ìmanyukunuutan naa wuru'u kuwaiz. Na'iki aona'a naa ìsha'apainpan kaiman kuwai kawana'ati. ²³ Na'iki wuru'u uudai kida paowa-kariwaiz kaimana'o imi'i ida'an, uruu kainaabatan wunaou'u abatainaouz kuwai na'iki kaiman ìaitapanuz. Uruu idi ìmashaapan naa ukawana'ati, paka'iitinan kawana'ati

* 13:15 Isaiah 6:9-10

kida, na'apa paoribai kida kawan kaaka'oraz kaiman, ba'oran kaakan powa'a zii udiri'in kida.”

Di'itinapa-kinai kuwai kazamaka'o paowanaka-kao daua'o

²⁴ Aizii Jesus kowaadan ba'oran di'itinapa-kinai kuwai i'ati. Ukian, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan paowan kawan kaimana'o paoribai uuda kida pazakapun ii. ²⁵ Aiwaka'an ipai pidan da'awun pu'u, utaruba kaawan uzakapun ii. Upaowankan kazamaka'o uuda kida upaoriba wheat bii an, udauna'an umako'okan naa. ²⁶ Paoribai sodan dono'o naa na'iki ukaakan dono'o naa, kaina'a kazamaka'o kida sodan i'bi an kapam. ²⁷ Upoitorunao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, ‘Naobanai, kaimana'o paoribai uuda kida sha'atii pupaowanii, mazan diina'a'a naa kazamaka'o kida aidi-nanu'u.’

²⁸ “‘Ōtaruba wuru'u paowanka'oraz na'apa'o,’ ukian i'ati.

“Upoitorunao kian u'ati, ‘Puaiapa waso'otan wuru'u kazamaka'oraz?’

²⁹ “‘Aonaa,’ ukian i'ati. ‘Panaadon uso'otan dono kazamaka'o, uso'otan nii paoribai kida kapam. ³⁰ Marii zii paoribai na'iki kazamaka'o sawatan baokopa atii paoribai dukutapa-kao dono. Aizii udukutapa-kao ua'ii, ōdyuudan nii dukutapainao so'otan kazamaka'o na'iki ikasaba'uunuzu, na'iki udauna'an marii ikawaodanuzu. Mazan ōpaoriba aka, ōdyuudan nii isaabaanuz padapunaa di'iti.’”

Di'itinapa-kinai kuwai, paoribai mustard uuda daua'o

(Mark 4:30-32; Luke 13:18-19)

³¹ Jesus kowaadan i'ati ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: mustard uuda paowa-kao kawan zakapu ii. ³² Wurulu'u mustard uudaz, uruu duusodi'o manawun ipai ba'oran paoribai uuda kida ai. Mazan usodan dono,

udyaupain nii udaru ba'oran paoribai kida ai. Udaru'o paoribai nii utominan, uruu idi kotu'uznao kaawan ikashimakainpan uwaoda an kida.”

*Di'itinapa-kinai kuwai,
yeast daua'o*

(Luke 13:20-21)

³³ Jesus kowaadan i'ati powa'a zii ba'oran di'itinapa-kinai kuwai. Ukian, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan muudan kawanu'o masakau-da'u yeast diri'i'o poroom-bi'iti, atii upoodadan ipai diri'i'oraz poroom.”

Kanom ni'o Jesus kaiwaan tominapa-kinai kuwai kida

(Mark 4:33-34)

³⁴ Jesus kaiwaan di'itinapa-kinai kuwai kida pakakuwaapa-kinaa nii iriba'o pidannao ati. Aonaa na'apainim ukakuwaapauzon i'ati makaiwaaka-daun uruu kaduz kuwai. ³⁵ Ukakuwaapauzon na'apa umishii-kinaa Tominkaru prophetin kianuz.

“Okaiwaan nii di'itinapa-kinai kuwai kida
õparadinan dono i'ati.

Õkowaadan nii i'ati aimaakan kida
aona'o ñaitapauzo-kao kida,
amazada tominan di'iki'o.”

*Jesus kainaabatan kazamaka'o daua'oraz di'itinapa-kinai
kuwai*

³⁶ Jesus mako'okan dauna'an iribainnao pidannao di'iki, uru'u naa umorotan kabaun nazo iti. Utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, “Pukowaada wa'ati na'apa'oram wuru'u di'itinapa-kinai kuwai kainaabataniaz zakapu ia'o kazamaka'o daua'oraz.”

³⁷ Jesus kian i'ati, “Wuru'u paowa'oraz kaimana'o paoriba uuda kida, uruu Daonaiora Aokazi Iki'o. ³⁸ Wuru'u

zakapuz, uruu imi'i baara. Kaimana'o paoribai uuda kida, uruu pidanannao naobanaitapainao ni'o Tominkaru. Wuru'u kazamaka'oraz, uruu Satan pidanannao. ³⁹ Na'iki wuru'u utarubaz paowanka'oraz kazamaka'o, uruu Satan. Wuru'u paoribai so'otapa-kao, uruu amazada katokon-tinan dau'ana'o. So'otapainauz paoribai, ñao angelnao wuru'u. ⁴⁰ Aizii wuru'u kazamaka'o kasaba'uu-kaoaz na'iki ukawaoda-kaoaz, na'apa'o nii aimaakan sha'apan di'ora'a amazada katokon-tinan dono. ⁴¹ Daonaiora Aokazi Iki'o dyuudan nii papoitoru angelnao kaboota'anan panaobanai-tinapa-kizi ai ipai aimaakan sha'apata-kida'oraz oia'o pidannao ati, na'iki ipai sha'apatainaouz oii kida'o, ⁴² ikabootan nii ñdyaun Tuubaru'o Tikazi wu'iti. Na'ia'o nii ñzaadan tuukii na'iki ñkuzowan nii paudako padopian idi. ⁴³ Mazan kaimanainao, Tominkaru pidanannaouz, ñkanadapan nii na'apa kamoo kawan paDaru naobanai-tinapa-kizi ii. Pukakinaon an puabata'a naa kakinaorii!”

*Di'itinapa-kinai kuwai,
kawinipina'o
aimaakan dizapa-kao dau'o*

⁴⁴ “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kawinipina'o aimaakan dizapa-kao kawan zakapu ii. Pidan ikodanuzu, sariapa udida'akan powaa itiz. Tuukii ukonaukian, uruu idi usellian ipai pasha'apauz. Udauna'an utorian wuru'u zakapuz pa'idiwau nii.

*Di'itinapa-kinai kuwai,
pearl dau'o*

⁴⁵ “Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: pidan dorotapa'o kawan kawinipina'o aimaakan, pearl kia'o u'uu. ⁴⁶ Aizii uikodan dono bouda'apa dobata'o uwini pinaa, uru'u naa usellia'anan

ipai pasha'apauz, na'iki utorian naa wuru'u pearl pasha'apauz winipinaa ida'an.

*Di'itinapa-kinai kuwai,
kopautapauzonao daua'o*

⁴⁷ “Kaikapa'o kapam wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa'o kopautapainao sairoopan kawan karishii ii, na'iki iẓaamatan pabi'inaaka kopau. ⁴⁸ Aizii iṣairon paidan dono'o naa, iṃaaratan naazu unaawa iti, na'iki iṃwidauan naa wuru'u kopau kidaz. Kaiman kida'o kopau, ipai iṃpaidan pakinnaa kida zo'iti. Mazan dikauda kida'o kopau, aonaa iṃaipan, ipai iṃkabootan kidaz. ⁴⁹ Na'apa'o nii di'ora'a amazada katokon-tinan dono. Angelnao makon nii di'itinapa kida'a iṃwidaua'anan oiainao pidannao kaimanainao pidannao ai. ⁵⁰ Na'iki iṃkabootan nii iṃdyaun Tuubaruo Tikazi wu'iti, na'ia'o nii iṃzaadan tuukii na'iki iṃkuzowan nii paudako padopian idi.”

*Pa'ina'o na'iki kotua'o kuwai
daua'o*

⁵¹ Aizii Jesus kian i'ati, “Uaitapa na'apa'oram dau'ati'o kaiwuru'u oṃkuwaa kidaz?”

“Oo,” iṃkian u'ati.

⁵² Na'iki ukian i'ati, “Ukau'an pidan tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u, aitapa'oraz naa kapam Tominkaru naobanai-tinpan dau'u, na'apa'o uruu pidan kawan saabaa'o umanawun kida'o aimakaan, kotu'u kida'o na'iki pa'inaa kida'o aimakaan pakaiwaan nii.”

*Nazareth sannao
manaudapakan Jesus
(Mark 6:1-6; Luke 4:16-30)*

⁵³ Jesus mako'okan naa paipaian dauna'an pakakuwaapan di'itinapa-kinai kuwai ida'an. ⁵⁴ Ukiwan padyaupai-kizi donoi iti. Na'ia'a naa utominapa-kidan pidannao synagogue ii. Aizii abatainaouz ukakuwaapan, tuukii ïdi'it-inpan, na'iki ïkian, “Na'iki'oram uikodan wuru'u aitapakaruz, na'iki wuru'u umanawun kida'oraz sha'apainapkaru? ⁵⁵ Aonaa mooko uruu mani carpenter daniz? Aonaa mooko Mary mani udaro nii? Na'iki aonaa u'inawuzunao mani James, Joseph, Simon na'iki Judas? ⁵⁶ Aonaa udadakoonao mani watumainaouz? Na'apa dii mooko uka'iitan pasha'apatan ipai kaikapa kida'ora'a?” ⁵⁷ Uruu idi pidannao to'ora-kizaitapanuz.

Jesus kian ï'ati, “Ipai na'ia'akan prophet taapa-kao umanawunu'o nii, mazan pawii'izi'i na'iki pairibannao bi'i, aonaa utaapa-kao na'apa.”

⁵⁸ ïmamishidikan idi, aonaa Jesus sha'apatan iriba umanawun kida'o aimaakan na'ii.

14

*John Chikaawunuupauzo zowii-kao
(Mark 6:14-29; Luke 9:7-9)*

¹ Na'apain uruu dono King Herod abatan kuwai Jesus dau'u. ² Uruu idi ukian paminka'unao ati, “Uruu John Chikaawunuupauzo wuru'u kakuda'oraz pamawakakizi iki. Uruu idi'o wuru'u uka'iitanuz pasha'apatan umanawun kida'o aimaakan.” ³⁻⁴ Usha'apanum idi una'apanuz Herod zaamata-kidauzonii da'i John, udodoo-kidanuzu na'iki ukaboota-kidanuzu taraa-kizai di'iti. Usha'apanum idi John paradauzonii u'ati u'inawuzu Philip daiaro Herodias dau'an. Ukian u'ati, “Kakinaorii kian kawana'ati, aonaa ukaimanan pumazidan

otuma.”⁵ Herod zowii-kida'aka mani padamata John na'apain, mazan utarian Jewnao ai, ãmishidan idi Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

⁶ Mazan Herod shakatan kamoon konaukii-kida-kaono dono'o naa, Herodias dani zunaaba konaupan ipai pidannao na'iainao kanaapu ati. Tuukii Herod konaukii-kidanuzo. ⁷ Ukau'an ukowaadan mishi'o nii utaan kanom opishaa nii u'ai. ⁸ Uruu idi okian Herod ati padaro dyuudan kawana'ati na'apam nii okian. “Putaa ò'ati John Chikaawunuupauzo zowau da'a'a paraapa zo'an.”⁹ Tuukii king dopia'akan, unyukunuu kasha'oran, mazan utaan idi paparadan o'ati patawaraidanao abatapan pu'u, uruu idi udyuudan naa opishaaniaz taa-kaoo'ati. ¹⁰ Ukau'an udyuudan naa John kanau dukuta-kaoo tarakizai ii. ¹¹ Udauna'an uzowau na'aka-kaoo paraapa zo'an, na'iki utaa-kaoo o'ati. Uru'u naa ona'akanuzu padaro di'iti. ¹² Udauna'an John tominapa-kidaniinao na'akan naa John nanaa, na'iki ãdida'anan naazu. Udauna'an ãkowaada'anan naa udau'an Jesus ati.

Jesus paan 5,000 pidannao

(Mark 6:30-44; Luke 9:10-17; John 6:1-14)

¹³ Aizii Jesus abatan dauna'an John zowii-kaoo, sariapa umakon na'iki kanawa zo'an, pidan aonaa-kizi itinapu, patominapa-kidaniinao tuma'o pa'idiwaru uaipinan na'ii. Mazan pidannao abata Jesus makon, uruu idi ãmakon pawiiizi iki kida, pakidiba ida'an ãda'ananuzu unaawa an. ¹⁴ Jesus maaratinan kanawa di'iki, utukapa iriba pidannao. Tuukii ukasha'oran ãdau'an, na'iki ukakuda ipai karinainao. ¹⁵ Uruu wachuupunin utominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati. ãkian u'ati, “Wachuupun naa wuru'u, na'iki amazada'a'o karikaonan wuru'u waunaouz. Ukau'an pudyuuda'a naa shoman pidannao ãmako kizi wiizai kida di'iti ãtorii'an kizi pawanyukunuu nii.”

¹⁶ Mazan Jesus kian ï'ati, "Aonaa kanom nii ïmakon di'iki'i. Utaa ïwanyukunuu nii."

¹⁷ "Kaina'a wa'ida'a baka'iauda'u breadnao na'iki dya'u-tam kopaunao sodi kida karikaonan," ïkian u'ati.

¹⁸ Na'iki Jesus kian ï'ati, "Ukau'an una'aka da'atizu'u."

¹⁹ Uru'u naa Jesus dyuudan pidannao sakanatan pinid paawa an. Udauna'an Jesus zaamatan wuru'u baka'iauda'u'oraz breadnao na'iki dya'utama'oraz kopaunao, uawunuupan aokazi iti utoriinpan. Ukian, "Kaimana'o pugaru Tominkaru, putaan idi wawanyukunuu nii." Na'iki udushowan naa kidaz, utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Ñnaou'u naa taa iribainao pidannao ati kidaz.

²⁰ Ipai pidannao aroopan abaapa kida. Udauna'an Jesus tominapa-kidaniinao zawadan 12 dazowan kida wanyukunui wa'akun. ²¹ Na'apaini'oraz aroopainaoz ikoda mani 5,000 daonaioranao na'iki iriba'o kapam na'ii zunnao na'iki koraiziannao, mazan aonaa ïaita-kaos.

Jesus chi'ikan wunu paawa an

(Mark 6:45-52; John 6:15-21)

²² Udauna'an Jesus dyuudan patominapa-kidaniinao taraukan kanawa zo'an powaa iti udaru'o karishii baza iti, udyuudan pu'u kapam iribainnaouz pidannao.

²³ Udauna'an umakon paba'oran utoriinpa'anan naawaz paawa iti. Paba'oran uchuapadan na'ii.

²⁴ Aizii kanawa ida'anainaouz munapo'o naa ïmako'okan udaru'o karishii an. Uru'u naa awaru ma'ozaka'o kaawan, uruu idi udaawadaan ïkanawan.

²⁵ Wakanada'anan di'iti Jesus wa'atipan chi'ikapa wunu paawa an patominapa-kidaniinao ida'ati.

²⁶ Ñtukapankanuz, tuukii ïtarian u'ai uchi'ikapan idi wunu paawa an. "Wa'ati doronai!" ïkian. Ñkadako'okan patarian idi. ²⁷ Upu'a'a naa mazan Jesus parada'akan ï'ati. "Õgaru wuru'u, aonaa utaria'ana'a õ'ai," ukian ï'ati.

²⁸ “Ōnaobanaa,” Peter kia'akan. “Pugaru mishi manawun kaiwuru'u, ukau'an pudapada ōgaru, ōmako kizi wunu paawa an pu'idi'iti.”

²⁹ “Puwa'ati,” Jesus kian u'ati. Uru'u naa Peter maarati-na'akan kanawa di'iki, umako'okan naa chi'ikapa wunu paawa an Jesus di'iti. ³⁰ Mazan Peter tukapankan naa na'apam ma'ozaka'o awaru toman udaru kida wunu paran, sariapa utariidina'akan. Uru'u naa utipita'ana'akan. Ukadakon Jesus ati patarian idi. “Kadiman ōNaobanaa, pukaminka'uta ōgaru,” ukian. ³¹ Sariapa Jesus zaamatanuz, na'iki ukian u'ati, “Oo pidan, mapasaka mooko pumishidautapan. Kanom nii mooko aonaa pumishidan kaimanaiman?”

³² Jesus na'iki Peter paidina'akan naa kanawa zo'iti. Sariapa awaru ma'ozaka'oraz mashaada'akan. ³³ Uruu idi utominapa-kidaniinao taapan uruu umanawunu'o nii. Īkian u'ati, “Mishi'o mishi pugaru Tominkaru Dani.”

*Jesus kakudan karinainao
Gennesaret ii
(Mark 6:53-56)*

³⁴ Īmaaratinan dono'o naa patarauka-kizi iki udaru'o karishii, ĩkaawan Gennesaret Baara ii. ³⁵ Na'iainao pidannao aitapan idi Jesus kaawan, ĩdyuudan paparadan na'an kida'o wiizai kawana'ati, marii kizi pidannao na'akan ipai karinainao Jesus ida'ati. ³⁶ Īdopian Jesus ati, ĩpishaanuzu marii kizi karinainao pishatan ukamichan danoma karikaonan. Ipai pishatainao ukamichan kaku-dan.

15

*Phariseenao na'iki ĩdokoza-daunnao kakinaori daua'o
(Mark 7:1-13)*

¹ Aizii pabi'i kida Phariseenao na'iki tiichaapauzonao kakinaori dau'u kaawan Jerusalem iki, Jesus ida'ati. Na'iki ipishaan uruu. Īkian u'ati, ² “Kanom nii aonaa putominapa-kidaniinao sha'apatan kotua'o wadokoza-daunnao tominapa-kidan kawana'ati waunao? Aonaa ĭchikaan paka'u paaroopan ua'ii wakaduz kawana'ati?”

³ Jesus kian ĭ'ati, “Kanom nii mooko umaizo'atikan Tominkaru Paradan uda'ana'azon idi udokoza-daunnao kaduz karikaonan. ⁴ Tominkaru Paradan kian pu'u padamata, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro.’* Aizii ukian koshan, ‘Na'ia'oram pidan dakoopa'o padaru oo padaro, marii uzowii-ka.’† ⁵ Mazan unao, utominapa-kidan pidannao, turuu pidan kian padaru na'iki padaro ati, ‘Kaina'a aimaakan ō'ida'a ōkaminka'uta-kinaa ni'o unao padamata, mazan Tominkaru ati'o ni'i naa ōtaanuzu.’ ⁶ Unao aonaa uizo'atin Tominkaru kakinaori, ‘Pumarainapa pudaru na'iki pudaro,’ kia'oraz, soo utaapa'azon pakawan wuru'u pidan tomaniaz kida kakinaorii. ⁷ Unao taapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'i! Na'apa'o manawun tawuru'u prophet Isaiah saadaniaz kotua'a naa udau'an. Tominkaru kian,

⁸ ‘Di'oraz pidannao, ĭtaapan ōgaru umanawunu'o nii paparanan ida'an karikaonan, mazan munapo'o ĭtaapan panyukunuu ō'ai.

⁹ Mazanu'o karikaonan wuru'u ĭmanawuntapanuz ōgaru, usha'apanum kau'an ĭtominapa-kidanii kida aonaa ōkakinaori kida'a naa mani.

Mazan pidannao tomani'i naa karikaonan kakinaorii.’ ”

*Kanom manawun oiida'o pidan
(Mark 7:14-23)*

* 15:4 Exodus 20:12 † 15:4 Deuteronomy 5:16

¹⁰ Uruu dauna'an Jesus dapadan pidannao pa'ida'ati. Na'iki ukian i'ati, “Uabatapa na'iki uaitapa pa'i na'apa'oram òkian u'ati. ¹¹ Aonaa pidan dyokorautanii mani wuru'u oiida'oraz uruu, mazan kanom pidan kodita-kidanaiz padako iki, uruu pa'an oiida'oraz pidan, kakinaorii kian kawana'ati.”

¹² Udauna'an utominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, “Puitapanii pukasharuta'akan Pharseenaon nyukunuu puparadan ida'ana'oraz na'apa i'ati?”

¹³ Jesus kian i'ati, “Ipai paoribai kida aonaa òdaru aokazi ia'o paowanii kida mani, so'ota-karu nii kidaz pa'ishitaba'u tuma. ¹⁴ Uruu idi ukau'an aonaa unyukunuupa'ana'a i'dyaun. I'nao tominapa-kidainao, aonaa itukapan kaiman patominapa-kidanii, ishaawunnao i'dyaun. Aizii bauda'apa'o ishaawun na'akapan dono pamin-ishaawunun, dya'utamaa kida'o nii i'waotan ka'unaru iti.”

¹⁵ Mazan Peter kian Jesus ati, “Pukainaabata wa'ati na'apa'oram wuru'u pukuwaaz.”

¹⁶ Sariapa Jesus kian u'ati, “Na'apa'o zii mooko umaaitapakan ba'orainao pidannao kawan kapam? ¹⁷ Aonaa mooko uaitapan kanom pidan dyokorautanii, utyoodan niizu. ¹⁸ Mazan kanom pidan kodita-kidanii padako iki, panyukunuu di'iki'o wuru'u ukodita-kidaniaz, uruu pa'an oiida'oraz pidan. ¹⁹ Usha'apanum kau'an pidan nyukunuu di'iki'o, ipai oii kida'o sha'apata'zoo-kao: uzowia'azon pidan, uba'orantapa'azon, ukaminshu'uinpaz, ukoidapa'azon, umariidina'azon pairiban dau'u, na'iki udakoomikitina'azon. ²⁰ Na'apa kida'o aimaakan wuru'u oiida'oraz pidan, mazan pidan machikaakan paka'u paaroopan ua'ii, aonaa u'oiidan pidan.”

*Zunaaba mishidan
(Mark 7:24-30)*

²¹ Na'iki'o Jesus makon munapo'o wiizai kida di'iti, munapo'o donoi kida Tyre na'iki Sidon kida di'itinapa.

²² Canaan sanaaba, na'ia'o omashaapan kaawan Jesus ida'ati. Padopian idi okian u'ati, “Naobanai, King David Takaan-daun,[‡] pukamunan-kida õgaru. Oia'o doronai zaamatan õdani zunaaba, tuukia'ora'a naa kaiwuru'u.”

²³ Mazan aonaa na'apam Jesus kian o'ati.

Uruu idi utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Pudyuuda omakon wa'ai, usha'apanum kau'an kaina'iki okadakoinaanan wadawu'ati.”

²⁴ Jesus kian, “Õdyuuda-kao Israelitenaõ ida'ati'i karikaonan, waziwadinainaoz kaznizonao kawan, aonaa Gentilenaõ ida'ati'o mani.”

²⁵ Upu'a'a mazan okaawan Jesus ida'ati, sariapa okodor-u'ukan ukanaapu ati, na'iki okian u'ati, “Pukaminka'uta õgaru, Naobanai.”

²⁶ Jesus kian, “Aonaa kaiman koraiziannaõ wanyukunuu kazata-kao i'fai na'iki ukaboota-kao arimarakanaõ ati.”

²⁷ Sariapa okian u'ati, “Na'apa mishizi, Naobanai, mazan upu'u zii paka'uzatiki taapadan arimarakanaõ nikan wanyukunui unuba waota'o aroapa-kizai baara iki.”

²⁸ Uruu idi Jesus kian o'ati, “Oo zun, umanawunu'o pumishidan. Uruu idi pupishaaniaz, sha'apa'ata-kao nii pu'ati.” Na'apain aka odani zunaaba kakuda'akan naa.

Jesus kakudan dau'ana'o iriba pidannao

²⁹ Na'iki'o Jesus mako'okan naa, umakopan Galilee Karishiiz danomata, atii uzaidan naawaz iti. Na'ia'a naa usakanatan. ³⁰ Iriba pidannao kaawan u'ida'ati,

[‡] 15:22 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bau-da'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

ĩna'akan pidannao machi'ika-kainao, ishaawunnao, u'achoonnao,[§] maparadan-ziiwanao, na'iki iriba karinaa-ziiwanao. Īmuudan ĩdyaun Jesus kanaapu iti, na'iki ipai Jesus kakudan ĩdyaun. ³¹ Tuukii pidannao di'itinpan ĩtukapan idi maparadanu'o, paradan naa; achoinao, kaimana'a naa ĩnanaa; machi'ika-kainao chi'ikan naa, na'iki ishaawunnao tukapan naa. Uruu idi tuukii ĩkonaukii-kidan Israelitenao Tominkarun.

Jesus paan 4,000 pidannao

(Mark 8:1-10)

³² Uruu dauna'an Jesus dapadan patominapa-kidaniinao pa'ida'ati. Na'iki ukian ĩ'ati, “Ōkasha'ora-kida ōtukapan wuru'u pidannaouz, ĩna'an idi idikinauda'u'u naa kamoo ōtuma. Aizii aonaa kanom ĩnikan ni'i naa. Aonaa turuu ōdyuudan ĩdyaun ĩzamazin pu'u manawun. Panaadon ĩdorautan pakapatin idi'i naa pamakopa-kizi an padapu iti kida.”

³³ Utominapa-kidaniinao kian u'ati, “Na'iam nii dii waikodan diri'i'o wanyukunui da'a'a mapidantaka'o amazada ida'a wapaa-kinaa nii wuru'u iriba'oraz pidannao?”

³⁴ Jesus pishaan ĩdyaun. “Na'apauda'um bread kaina'a u'ida'a?” ukian ĩ'ati.

“7 bread na'iki masakauda'u kopaunao sodi kida,” ĩkian u'ati.

³⁵ Uru'u naa Jesus dyuudan iriba'oraz pidannao sakanatan imi'i baara an kida. ³⁶ Udauna'an uzaamatan 7 bread na'iki kopaunao sodi kida na'iki utoriinpan udau'an Tominkaru ati. “Kaiman” ukian u'ati. Udushowan kidaz na'iki utaanuzu patominapa-kidaniinao ati. Na'iki ĩnaou'u naa taa iriba'o pidannao ati kidaz. ³⁷ Ipai

§ 15:30 u'achoonnao: pidan shakata'o aonaa unanaa patumaakan, panaadon aonaa uanoba kaimanan, oo utain, oo na'ia'oram karikaonan usha'apauzin.

pidannao aroopan kaimanaiman abaapa kida. Udauna'an utominapa-kidaniinao saabaan wanyukunui wa'akun. Īpaidada 7 dazowan kida. ³⁸ Aroopainouz na'apain 4,000 daonaioranao aittaa-ka, iriba'o kapam na'ii zunnao na'iki koraiziannao mazan aonaa ĩaitaa-ka. ³⁹ Uruu dauna'an Jesus dyuudan naa pidannao. Uru'u naa upaidinan kanawa zo'iti, na'iki umako'okan naa wiizai Magadan itinapu.

16

Jesus umanawunun tukapa'azoo-ka
(Mark 8:11-13; Luke 12:54-56)

¹ Uruu dauna'an Phariseenao na'iki Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati ĩtiwaa-kidapa'ananuzu. Īaipan usha'apatan umanawunu'o aimaakan pa'ati uaida-kidakinaa nii ĩ'ati mishi'o Tominkaru di'iki'o wuru'u uruuz. ² Jesus kian ĩ'ati, “Unao, ukian amazada chuupun dono wuza, kaimana'o nii amazada, ukian. ³ Aizii amazada kanadan dono chaapi'iki wuza na'iki kashaba, uruu ukian aona'o nii amazada kaimanan, tuukia'o nii wunu kaina'iki. Uaitapa utukapan amazada sha'apanum ida'an ukainaabata-kinaa nii na'apam nii amazada sha'apan. Mazan aonaa uaitapan kai'i kainaabatapanii. ⁴ Kainaouz oiainao pidannao, maizo'ati-kainaouz Tominkaru, ĩaipan patukapan umanawunu'o aimaakan sha'apata-ka, mazan aona'o nii kanom sha'apata-ka ĩ'ati, soo wuru'u umanawunu'oraz sha'apan prophet Jonah ati.”

Udauna'an Jesus mako'okan naa ĩ'ai.

Pidannao kakinao-ka Phariseenao na'iki Sadduceenao kaduz ai
(Mark 8:14-21)

⁵ Udauna'an, ĩtaraukan karishii baza iti, tominapatinainao manyukunuutan pana'akan bread panikan nii.

⁶ Jesus kian ñ'ati, “Uzaudinapa pa'i Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai.”

⁷ Īparadaakan pa'atiaaka. Īkian, “Wamana'akakan idi'o bread wanikan nii wuru'u ukianuz na'apa.”

⁸ Jesus aitapa na'apa'oram ĩkian. Uruu idi ukian ñ'ati, “Unao, masakauda'u'o umishidan. Kanom nii ukadakotinan umana'akakan dau'an bread uwanyukunuu nii? ⁹ Aonaa zii uaitapan, aonaa unyukunuitapan tawuru'u, baka'iauda'u'oraz breadnao õpaa-kinaaz 5,000 daonaioranao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan? ¹⁰ Oo tawuru'u 7 bread õpaa-kinaaz 4,000 daonaioranao? Na'iki aonaa unyukunuitapan na'apauda'um dazowan uwa'akun paidinan? ¹¹ Na'apa dii manawun aonaa uaitapan, tawuru'u õkadakotinanuz, aonaa bread daua'o mani, mazan uzudin Phariseenao na'iki Sadduceenao yeastin ai.”

¹² Uruu zii ñaitapankan aonaa uaipan mani ñzaudinpan yeast ai, mazan Phariseenao na'iki Sadduceenao tominapa-kida-kinaa aia'o.

*Peter kowaadan kanom wuru'u Jesus
(Mark 8:27-30; Luke 9:18-21)*

¹³ Jesus makon Caesarea Philippi Baara iti. Na'ii upishaan patominapa-kidaniinao. Ukian ñ'ati, “Na'apa dii pidannao kian Daonaiora Aokazi Iki'o dau'an?”

¹⁴ Īdako'atinuzu, ĩkian, “Pabi'i kida pidannao kian John Chikaawunuupauzo. Ba'orainao kian prophet Elijah. Ba'orainao kian prophet Jeremiah oo ba'oran prophet.”

¹⁵ “Unao mani?” ukian ñ'ati. “Na'apam ukian õdau'an?”

¹⁶ Simon Peter dako'atin, ukian, “Pugaru Christ,* Tominkaru Dani, uruu Tominkaru karikaonanu'oraz ukakupan.”

¹⁷ “Kaiman konaukia'o pugaru, Simon, Jonah dani. Usha'apanum idi wuru'u mishi'oraz puparadan aonaa na'ia'oram pidan kainaabatani manii pu'ati, mazan õdaru aokazi ia'o aipan ati'o puaitapan. ¹⁸ Ukau'an õkowaadan nii pu'ati, pu'uu Peter, kuba kia'o wuru'u, na'iki uruu ida'a'o nii õtoman õchoochin, aona'o nii mawaka-karu ka'iitan pasha'apatanuzu. ¹⁹ Õtaan nii pu'ati Tominkaru naobanai-tinapa-kizi da'ata-kinao kida, kanom aonaa pukashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapaka'o aokazi ii. Kanom pukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-ka'o niizu aokazi ii.”

²⁰ Udauna'an Jesus kakinaowa'akan patominapa-kidaniinao aonaa kizi ïkowaadan pidan ati uruu wuru'u Christ.

*Jesus kakuwaapan
pazowia'azoo-ka'o dau'an*

(Mark 8:31—9:1; Luke 9:22-27)

²¹ Uruu na'apain ni'i di'iki'i naa, Jesus sakadan pakowaadan patominapa-kidaniinao ati kaimanaiman na'apam nii pasha'apata-ka'o. Ukowaadan ï'ati na'apam pamakon nii Jerusalem iti. Na'ia'o nii kazowautapainao Jewnao, faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baiaapa-kidan kaziwa'o u'ati, ïpataka'utan niizu, na'iki ïzowii-kidan niizu. Mazan idikinauda'u kamoo udauna'an, ukadishita-kida-ka'o nii, kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki.

²² Jesus kowaadan idi kaikapa'ora'a, sariapa Peter na'aka'akanuz pana'itinapu pairibanna'o ai, na'iki

* **16:16** Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidananna'o zannaa nii. Putukapa kaarita token ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

utowauda'uunuz na'apa'oram ukian kida dau'an, “Aonaa Tominkaru taapadan na'apa, Naobanai, aonaa turuu na'apa'o sha'apan pu'ati,” ukian Yesus ati.

²³ Mazan utanawatinan Peter di'iti, na'iki ukian u'ati, “Pu'ati ð'ai, Satan. Puawautapan õgaru õsha'apatinan ai Tominkaru aipan kawana'ati'o. Aonaa putaan punyukunuu Tominkaru dau'u ati'i aimaakan kida dau'an, mazan punyukunuu pidannao sha'apainpan dau'ati'o karikaonan.”

²⁴ Uruu dauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Kanom da'ana'azo'o õgaru, marii umarina'atan panaudapanii pasha'apaapan, una'akan pacrossannaa,† na'iki uda'an an õgaru. ²⁵ Usha'apanum kau'an na'ia'oram pidan aipa'o pamashaapan paaipan kawana'ati karikaonan, uwaziwaan nii karikaonanu'oraz kakupa-karu pa'ai, mazan na'ia'oram pidan marina'ata'o paaipan kawana'ati'o pamashaapan pada'ana'azon idi õgaru, uikodan nii karikaonanu'oraz mashaapaku. ²⁶ Aonaa kanom pidan ikodan uzaamatan an ipai aimaakan imi'i baara an kida'o, uwaziwainan pu'u karikaonanu'o kakupa-karu ai. Oo kaina'a sha'a aimaakan powa'a'o uaiapa-kao karikaonanu'o kakupa-karu ai? ²⁷ Usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin nii udaru umanawunun ida'an uangelinnao tuma, na'iki uruu dono ukawinipinaatan nii ipai pidannao na'apa'oram ãsha'apainpan kawana'ati. ²⁸ Õkowaadan u'ati mishi'o, pabi'i kida unao kadishitapainauz da'a'a, aona'o nii umawakan utukapan ua'ii Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin unaobanai-tina'an an king nii.”

† 16:24 una'akan pacrossannaa: ubaiaapan kasha'ora'o oo uzowii-kao nii pada'anpan dikin ii Yesus.

17

*Jesus aidan pamanawunun
(Mark 9:2-13; Luke 9:28-36)*

¹ Aizii 6 kamoo dauna'an, Jesus na'akan patuma Peter na'iki James na'iki u'inawuzu John. Ukau'an una'akan idyaun doko'a'o midukuo paawa iti, pa'idiwaru sodi'i inao na'ii. ² Na'ia'a naa patominapa-kidaniinao awun za'a upana'adinan. Uawun baara na'apa kamoo kawan ukanada'akan, na'iki ukamichan baraka'akan na'apa kanada'o kawan. ³ Masha'apakiaka Moses na'iki Elijah aidinan i'ati, ikadakotinan Jesus tuma. ⁴ Sariapa Peter kian Jesus ati, "Naobanai, kaimana'o wuru'u wana'anuz da'a'a. Puaipan an, otoman nii idikinauda'u kabaun sodi kida, bauda'apa pu'ati, ba'oran Moses ati, na'iki ba'oran Elijah ati."

⁵ Peter kadakotinan pu'u zii, kanada'o isha'iz bazobatan ipai idyaun, na'iki parada-karu isha'iz bii iki'iki, "Di'i odani'i, omarainapanii manawun, sha'apati-na'o onyukunuu kawana'ati. Uabata na'apam ukian u'ati."

⁶ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan wuru'u parada-karuz, tuukii itarian. Uruu idi ikodoru'ukan na'iki ipazakodinan, iawun baara imi'i baara iti kida. ⁷ Mazan Jesus wa'ati'ikan i'ida'ati upishatan idyaun, na'iki ukian i'ati, "Ukadishita, aonaa utaria'ana'a." ⁸ Sariapa iawunuupa'akan, itukapa Jesus paba'orantina'a naa uruu. ⁹ Udauna'an itokapaanan pu'u midukuo iki, Jesus kakinaowan idyaun. Ukian i'ati, "Aonaa pa'i ukowaada'ana'a pidan ati utukapanii dau'an, atii Daonaiora Aokazi Iki'o kadishita-kida-ka'o dauna'an pamawaka-kizi iki."

¹⁰ Udauna'an patominapa-kidaniinao pishaanuzu. ikian u'ati, "Kanom nii mooko tiichaapauzonao Moses

kakinaori dau'u kowaadan Elijah'o nii wuru'u wa'ati'oraz kiwiitapa Christ ua'ii?"

¹¹ Jesus dako'atin ĭdyaun, ukian ĭ'ati, "Mishi'o mishi, Elijah kaawa'o ni'oraz kiwiin uminziiwata'anan ipai aimaakan. ¹² Aizii òkowaadan u'ati, kaawanka'a naa wuru'u Elijah, mazan aonaa pidannao aitapanaatanuz. Mishi'oraiman ĭantamikitanuzu na'apam paaipan kawana'ati. Na'apa'o nii ĭantamikitan Daonaiora Aokazi Iki'o."

¹³ Uruu dauna'an utominapa-kidaniinao aitapankan naa John Chikaawunuupauzo dau'ana'o wuru'u Jesus kadakotinanuz na'apa.

Jesus kakudan daonaiora oia'o doronai zaamatapanii

(Mark 9:14-29; Luke 9:37-43a)

¹⁴ ĭkaawan dono'o naa midukuo iki powaa ati iriba'o pidannao ida'ati. Na'ii pidan kaawan Jesus ida'ati, na'iki ukodoru'ukan ukanaapu ati. ¹⁵ Ukian Jesus ati, "Naobanai, pukamunan-kida òdani ukarinaan mawakaziitapa-karu idi, dikauda'ora'a naa manawun ubaiatan, panaadon kida da'i uwaotan tikazi di'iti oo panaadon wunu baoko iti. ¹⁶ Òna'akanii wuru'u òdaniz padamata putominapa-kidaniinao di'iti, mazan aonaa ĭturuan pakakudanuz."

¹⁷ Jesus kian, "Unao, kainao pidannao, mamishida-ka'o na'iki pana'iti'o usha'apaapan aimaakan kida. Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan òna'an utuma? Na'apam naa mooko ukotua'ikin uaipan òtiwainan utuma? Una'aka wuru'u daonaioraz ò'ida'ati." ¹⁸ Udauna'an uru'u naa Jesus dyuudan oia'o doronai koditan mawakaziitapa'o daonaiora di'iki. Sariapa ukoditan daonaiora di'iki, na'iki sariapa ukakudan.

¹⁹ Udauna'an pa'idiwaru'u Jesus tominapa-kidaniinao kaawan Jesus ida'ati, na'iki ĭkian u'ati, "Kandii ni'o mooko aonaa waka'iitan wakodita-kidan wuru'u oia'o doronaiz?"

²⁰ Uruu idi Jesus kian ī'ati, “Umamishidakan idi'o wu-ru'u. Aizii ōkowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan dono mani Tominkaru masakauda'u, duusodi'o uudai kawan, aonaa mani kanom kasha'apanna'o nii usha'apatan. Turuu ukian di'ora'a midukuo ati, ‘puzikadin di'iki'i, atii di'iti'i,’ uzikadinan nii u'ati wuru'u. ²¹ [Mazan di'oraz kaduz oia'o doronaiz, aonaa turuu uduyuda-ka'o na'apa, soo karikaonanu'o toriinapa-karu na'iki sanadinapa-karu ida'an.]”*

*Jesus kowaadan koshan
pamawakan dau'an*

(Mark 9:30-32; Luke 9:43b-45)

²² Uruu dauna'an Jesus na'iki ipai utominapa-kidaniinao baokopatinpan pu'u Galilee Baara ii, ukian ī'ati, “Daonaiora Aokazi iki'o kaakapaa-ka'o nii pidannao ati. ²³ Īzowian nii uruu mazan idikinauda'u kamoo dauna'an ukadishita-kida-ka'o nii pamawaka-kizi iki.”

Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi.

Jesus kadakotinan tax dau'u

²⁴ Jesus na'iki utominapa-kidaniinao kaawan Capernaum iti. Īna'ian pu'u pidannao zaamaapauzonao tax puraatananaa Tominkaru Dapu ati'i kaawan Peter ida'ati, na'iki ĩpishaan Peter, “Na'apa dii punaobanaa, ukawinipinaatauzonii tax Tominkaru Dapu ati?”

²⁵ “Oo, utaa,” Peter kian.

Peter kaawan dono kabaun ati Jesus di'iti, Jesus parada'aka kiwiin. Upishaan Peter, ukian u'ati, “Na'apam pu'itiiman Simon, kanomnao ai di'i kingnao zaamaapan tax puraatananaa, papidanannao ai, oo ba'oran pidannao ai?”

²⁶ “Ba'oran pidannao ai,” Peter kian u'ati.

* **17:21** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

“Ukau'an aonaa kandii nii upidanannao taapan tax puraatananaa nii,” Jesus kian u'ati. ²⁷ “Mazan aonaa kizi wakasharutan ñnyukunuu, ukau'an pukobawuupanaka karishii ii. Aizii na'ia'oram kopau puzaamatanii kiwi-itapa, puda'ata udako na'iki puikodan nii wizi'i'o puraata udako ida'a. Puzaamata wuru'u puraataz na'iki putaa zaamaapauzonao tax puraatananaa atiz. Uruu idi'o nii wakawinipinaan tax.”

18

Kanom umanawunu'o nii Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii

(Mark 9:33-37, 42-48; Luke 9:46-48; 17:1-2)

¹ Na'apain uruu dono Jesus tominapa-kidaniinao kaawan u'ida'ati, na'iki ñpishaanuzu. Ñkian, “Kanoma'o nii umanawunu'o nii manawun pidan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii?”

² Uruu idi Jesus dapadan koraidaonaa na'iki ukadishita-kidanuz ñbii'i. ³ Ukian ñ'ati, “Ñkowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii uturuudinan Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti, soo upana'adinan umanawun-tinpan ai, na'iki aonaa utaapinpan atadinapa, na'apa di'oraz koraidaonaa kawanu'u. ⁴ Ukau'an na'ia'oram pidan, di'oraz koraidaonaa kawanu'o, aonaa u'atadinpan, uruu umanawunu'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. ⁵ Na'iki na'ia'oram pidan marainpa'o padapaapan kaikapa'o koraidaona'a õgaru dikin ii, dapaapa'o õgaru wuru'u.

⁶ “Mazan na'ia'oram pidan sha'apata-kida'o oia'o wunao sodi kida ati'i, mishidainaouz õgaru, kaiman mani udaru'o boodapa-kinai kuba sukuruuta-kaoukanau iki na'iki unaraada-kaou paran baoko iti. ⁷ Kasha'ora'o nii manawun wunao baiapanu'u pidannaouz, ñsha'apata-kidan idi oia'o pidannaou ati. Na'apa'oraz aimaakan kida

sha'apatina'o nii, mazan kichana'iki-kia'o nii manawun wuru'u atizu'u pidanaz sha'apata-kida'oraz na'apa kida'o. ⁸ Ukau'an puka'u oo pukidiba sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, pudukuta pu'ai kidaz na'iki pukaboota pu'ai kidaz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanu'o kakupa-karu di'iti bada'ii puka'u na'iki bada'ii pukidiba, pukaboota-kao ai ipai puka'u na'iki pukidiba tuma tikazi wu'iti. ⁹ Na'iki puawun sha'apata-kidan dono oia'o pu'ati, pu-so'ota pu'aiaz, na'iki pukaboota pu'aiaz. Kaimana'o nii pumakon karikaonanu'o kakupa-karu di'iti bada'ii puawun, pukaboota-kao ai ipai dya'utama'o puawun tuma Tuubaru'o Tikazi wu'iti.

Di'itinapa-kinai kuwai kaznizo waziwadina'o dau'o
(Luke 15:3-7)

¹⁰ “Ukau'an mishiiman pa'i uzauzin, aonaa ukashada'ana'a wunao sodi kida'a mishidainaouz õgaru. Õkian u'ati kaikapa'a usha'apanum kau'an angelnao awunuutapainaouz ãdyaun, karikaonanu'o da'i ãtukapauzon õdaru aokazi ia'oraz. ¹¹ [Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin ukazannaata'anan pidannao waziwadina'o.]*

¹² “Na'apam mani pu'itiiman pidan sha'apatinan ka'uza'o 100 kaznizonao idi, bauda'apa'o u'uza waziwadinan dono pairibannao ai? Aona'o nii mani uwa'akan zii wunaou'u na'ainaouz na'iki udorota'anan wuru'u waziwadina'oraz pairibannao ai? ¹³ Õkowaadan u'ati mishi'o, uikodan dono'o naazu tuukia'o nii ukonaukian wuru dau'ana'a bauda'apa'oraz kaznizo, iriba'o mawaziwadin-kainao dau'ati'o ai. ¹⁴ Na'apa'o kapam ukau'an õDaru aokazi ia'o, aonaa bauda'apa uaipan wunao sodi kida waziwadinanu'u.”

* **18:11** Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

Umin-mishidan sha'apatan an oia'o u'ati

¹⁵ Jesus kian koshan, “Pumin-mishidan sha'apatan dono oia'o pu'ati, puparadanaaka u'ati, mazan soo unao sodi karikaonan. Puparada kizi u'ati usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. Aizii uabatan dono puparadan, puna'akan pu'inawuzu powa'a ati kaimana'o ida'ati wuru'u. ¹⁶ Mazan aonaan an uabata'azon puparadan, puzaa-mata bauda'apa'a naa oo dya'utama'a naa pidannao puna'akan nii putuma u'idi'iti. Uruu na'apa wuru'u dya'utama'o oo idikinauda'u'o pidannao aidan nii pakowaadan ida'an mishi'o wuru'u puparadan usha'apatan dau'an oia'o pu'ati. ¹⁷ Aizii aonaan an uabata'azon iparadan, pukowaada baokopa pumin-mishidannao ati. Mazan aizii aonaan an uabata'azon iparadan putaapa uruu na'apa putaapan kawan mamishida-ka'o Tominkaru oo zaamaapauzonao tax puraatan-naa kawan.”

¹⁸ “Ōkowaadan unao ati mishi'o: Kanom aona'o unao kashaapan da'a'a imi'i baara'a, aona'o nii ukashaapakaokao aokazi ii. Kanom ukashaapanii da'a'a imi'i baara'a, kashaapa-karu niizu aokazi ii. ¹⁹ Ōkowaadan u'ati koshan: Na'apainim dya'utama'o unao, una'apatan an unyukunuu na'apa kida utoriinapa kizi dau'an da'a'a imi'i baara'a, ōdaru Tominkaru sha'apatan nii u'atizu. ²⁰ Usha'apanum kau'an na'ian dya'utama'o oo idikinauda'u'o baokopatin-painao imishidan idi ōgaru, na'ia'o nii Ōgaru ituma.”

Pidan mawinipinaatapainao daua'o

²¹ Udauna'an Peter wa'atin Jesus ida'ati, na'iki ukian Jesus ati, “Naobanai, na'apauda'um nii ōpowa'atan kida ōmarina'atan ō'inawuzu sha'apatanii oii kida'o ō'ati? Atii 7 di'iti?”

²² Jesus dako'atinuzu, ukian u'ati, “Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-kae kawana'ati.†

²³ “Ukau'an kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanaitinapanuz: na'apa king pishainan kawan papoitorunao ai imawinipinaatapanii kida dau'an. ²⁴ Usakada'akan ana'a naa papishainpan, bauda'apa'o upoitoru na'aka-kae u'ida'ati do'bata'o manawun puraata umawinipinaatapanuz. ²⁵ Wurulu'u upoitoru aonaa upuraatan turuan ukawinipinaatan wurulu'u umawinipinaatapaniaz. Uruu idi king dyuudan naa usellii-kae paudaiaro na'iki paudainao tuma, na'iki ipai usha'apauz kida, umawinipinaatapanii kawinipinaata-kinao ni'i naa. ²⁶ Sariapa udopian kowas wurulu'u upoitoruz, uruu idi ukodoru'ukan uawun baara imi'i baara iti king kanaapu ati. ‘Puzaudapa'a naa zii shoman, okawinipinaatan nii zii ipai omawinipinaatapanii kidaz,’ ukian u'ati. ²⁷ Una'apan idi king kasha'orakidanz, uruu idi umarina'atan naa umawinipinaatapanii kida, na'iki kaiman utaapadan umakon naa padapu iti.

²⁸ “Aizii na'iki'o umako'okan wurulu'u upoitoruz, uikoda pamin-kaudinan mawinipinaatapa'o paugaru, aonaa do'bata'o manawun mani. Uzaamatanuz na'iki udyukuru-utanuzu, ‘Pukawinipinaata o'ati pumawinipinaatapanuz o'garu,’ ukian u'ati. ²⁹ Uruu idi umin-kaudinan dopian kowas, ukodoru'ukan ukanaapu ati. Ukian, ‘Puzaudapa'a naa zii shoman, okawinipinaatan nii pugaru.’ ³⁰ Aonaa mazan arawu nyukunuu na'apanu'u. Mishi'oraiman ukaboota-kidan naa pamin-kaudinan taraa-kizai iti, atii uipaian dono zii pakawinipinaatan pamawinipinaatapanii.

³¹ “Ba'orainao poitoruinoo tukapan idi usha'apatan na'apa'o, tuukii inyukunuu kasha'oran. Uruu idi imakon

† 18:22 Aonaa 7 mani, mazan ipai dono, usha'apata-kae kawana'ati: Greek paradan ida'an, 7 times 70 kii.

King di'iti na'iki ïkowaada king ati ipai aimaakan usha'apatanii kida dau'an. ³² Udauna'an King dapada-kidan wuru'u poitoruiz. King kian u'ati, 'Pugaru dikauda'o poitorui. Õmarina'ata pu'ai ipai pumawinipinaatapanii ò'ai, pudopian idi puparadan ò'ati. ³³ Aonaa mooko pukasha'ora-kidan pumin-kaudinan kapam, òkasha'ora-kidan kawan pugaru?' ³⁴ King to'oran tuukii, uruu idi ukaboota-kidan wuru'u poitoruiz taraa-kizai iti, na'ii upataka'uta-kao atii ukawinipinaatan ipai pamawinipinaatapanii."

³⁵ Udauna'an Jesus kian, "Na'apa'o nii òdaru aokazi ia'oraz sha'apatan ipai unao ati, umamarina'atakan dono unyukunuu ii u'inawuzu sha'apatanii dikauda'o u'ati."

19

Jesus kakinaopan muudaaka-karu ai (Mark 10:1-12)

¹ Aizii Jesus ipaian dono'o naa pakakuwaapan na'ii, umakon naa Galilee Baara iki, Judea Baara iti, Jordan Wa'o baza itinpu'u di'itinapa. ² Na'ii iriba pidannao da'ananuzu na'iki ukakuda karinainao na'ii. ³ Pabi'i kida Phariseenao wa'atin u'ida'ati ïtiwaa-kidapa'ananuz. ïpishaanuzu kaikapa'a: "Wakakinaorinaa taapada daonaiora muudan paudaiaro na'apa'oram dikin ii karikao-nan?"

⁴ Jesus dako'atin ïdyaun, ukian, "Aonaa mooko uaitauzon Tominkaru Paradan saada-kariwaiz tawuru'u ukianuz, usakadin-kizi iki Tominkaru toman daonaiora na'iki zun. ⁵ Na'iki Tominkaru kian, 'uruu idi daonaiora muudinan nii padaru na'iki padaro ai ubauda'apatinan paudaiaro tuma. Ukau'an dya'utamainauz, bauda'apatinan nii.' ⁶ Uruu idi aonaa dya'utama'ora'a naa mani ïdyaun, mazan bauda'apa'ora'a

naa. Kanom Tominkaru bauda'apatanii, aonaa turuu pidan muudaaka-kidan.”

⁷ Phariseenao pishaan Jesus koshan. Īkian, “Kanom nii Moses kakinaori, kashaapan daonaiora muudan paudaiaro pasaadan ida'an muudaaka-karu kaaritannaa?”

⁸ Jesus dako'atin, ukian, “Moses kashaapan umuudan udaiaronao, usha'apanum kau'an kasha'apannaa u'ati utominapa-kida-kinao ukashadamikin idi, mazan usakadin-kizi iki, aonaa Tominkaru kashaapan na'apa'o. ⁹ Ōkowaadan u'ati, na'ia'oram unao muuda'o paudaiaro omashaapan pu'u kaiman utuma, udauna'an ukaudaiaron ba'oran zun idi, utoman oia'o wuru'u uba'orantapan ida'an.”

¹⁰ Jesus tominapa-kidaniinao kian u'ati, “Una'apan idi kaikapa'a daonaiora kaudaiaron dau'an, kaiman zii mani aonaa kaudaiaro-karu.”

¹¹ Jesus dako'atin ĩdyaun, ukian, “Aonaa pidan nyukunuu na'apan ipai pamashaapa'azon dau'u na'apa, kaiwuru'u uparadan kian kawana'ati, soo wunaou'u Tominkaru taaniaz ĩ'ati ĩturuuda-kinaa nii, pamashaapan maudaiaro-daun. ¹² Pabi'i kida daonaioranao, aonaa ĩkaudaiarouzon, usha'apanum kau'an na'apa'o karikaonan ĩtominan makuuta-kariwai kawanu'o ĩdyaun pashakatan di'iki'o; ba'orainao, ĩmakuuta-kaao idi'o aonaa ĩkaudaiaron; ba'orainao, ĩkaudina'azon idi pa'an karikaonan Tominkaru ati. Kanom mashaapa'azon na'apa, marii umashaapan na'apa.”

*Jesus na'iki koraiziannao daua'o
(Mark 10:13-16; Luke 18:15-17)*

¹³ Udauna'an pidannao na'akan duusodi kidainao koraiziannao Jesus ida'ati ĩaipan upishatan ĩdyaun, na'iki utoriinapa-kidan ĩdyaun. Mazan Jesus tominapa-kidaniinao mashaatan pidannao na'akainaouz ĩdyaun.

¹⁴ Una'apan pu'u mazan Jesus kian, “Marii koraiziannao wa'atin ò'ida'ati, aonaa umashaata'ana'a ìdyaun, usha'apanum kau'an ìnao kawanu'o pidan wuru'u zaamata'oraz Tominkaru panyukunuu naobanaa nii.”

¹⁵ Ukau'an upishatan naa ìdyaun, na'iki utoriinapa-kidan ìdyaun. Udauna'an umakon naa na'iki.

Jesus kakinaopan daua'o

(Mark 10:17-31; Luke 18:18-30)

¹⁶ Baukapaiman pa'ina'o daonaiora kaawan Jesus ida'ati. Ukian, “Tiichaa, kanom kaimana'o òsha'apatan nii òikoda-kinaa nii karikaonanu'o kakupa-karu?”

¹⁷ Jesus kian u'ati, “Kanom nii pupishaan ògaru kaimana'o dau'an? Kaina'a bauda'apa kaimana'o, soo Tominkaru. Puaipan dono karikaonanu'o kakupa-karu, puizo'ati Tominkaru kakinaori kida.”

¹⁸ “Na'ia'oram kakinaorii kida,” daonaiora kian.

Jesus dako'atin, ukian u'ati, “Aonaa puzowia'ana'a pidan, mana'a puba'orantapa'ana'a, aonaa pukoida-pa'ana'a, aonaa pumariidina'ana'a, ¹⁹ pumarainapa pudaru na'iki pudaro, na'iki pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpinan kawan.”

²⁰ “Òkoraidaonaan iki'o ipai òizo'atin uruu kida kakinaorii. Kanoma'a naa òsha'apata powa'a?” pa'ina'o daonaiora kian.

²¹ Jesus kian u'ati, “Puaipan dono mishi'o pukaimanan, pumako puselliinaka ipai pusha'apauz putaa kizi upuraatannaa pataka'utinainao ati. Na'apa kasha'apauzi'o nii pugaru aokazi ii. Na'iki puda'ana'a naa ògaru.” ²² Aizii wuru'u pa'ina'o daonaiora abatan Jesus kian kaikapa'a, tuukii ukasha'oran umakon na'iki, usha'apanum kau'an umanawunu'o ukasha'apauzin wuru'u uruuz.

²³ Udauna'an Jesus kian patominapa-kidaniinao ati, “Òkowaadan u'ati mishi'o: Kasha'apanna'o nii manawun

kapuraatanu'o pidan ati Tominkaru naobanaitapa-kao. ²⁴ Ōkian powa'a koshan u'ati: Kasha'apanna'o nii manawun kapuraatanu'o pidan ati Tominkaru naobanaitapa-kao, camel ka'iitan ai pamorotan akosa awun shaawata.”

²⁵ Aizii Jesus tominapa-kidaniinao abatan idi Jesus kian kaikapa'a, tuukii manawun ĩdi'itinpan. Uruu idi ĩkian, “Kanoma'o nii mooko turuu ukazannaatinan?”

²⁶ Sariapa Jesus awunuupa'akan ĩ'idi'iti, na'iki ukian ĩ'ati, “Kaiwuru'u kasha'apanna'o pidan ati, mazan Tominkaru ati aonaa na'ia'oram aimakaan kasha'apanna'o nii.”

²⁷ Uruu dauna'an Peter paradan, ukian, “Putukapa, ipai wawa'akan waaimaakanutu kida wada'anan idi pugaru. Aizii kanoma'o ni'i naa waikoda wa'ati?”

²⁸ Jesus kian ĩ'ati, “Ōkian u'ati mishi'o: Daonaiora Aokazi Iki'o umanawunu'o nii unaobanai-tinan diina'iti'i amazada pa'inaada-kao dono'o naa. Na'apain uruu dono unao, 12 da'anpainaouz ōgaru, naobanai-tina'o nii kapam. Na'iki ukazowautapan nii 12 Israel dani-daunnao donozinaa kida. ²⁹ Aizii ipai pidannao wa'akainao padapu, wa'akainao pa'inawuzunao oo padadakoona, wa'akainao padaru oo padaro oo paudainao oo pazakapun pada'anan idi ōgaru, taa-karu nii ĩ'ati powa'a'o zii udiri'in, pakasha'apauzin ai aka kiwiitapa. Na'iki karikaonanu'o nii ĩmashaapan Tominkaru tuma. ³⁰ Mazan iriba pidannao umanawunu'o ĩtaapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii ĩtaapa-kao umanawunu'o nii. Na'iki pidannao aona'o ĩtaapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii ĩtaapa-kao pa'an.”

20

Kapaoriba'o kawinipinaan daua'o papoitorunao

¹ Jesus kian koshan, “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: kapaoriba'o naobanai kawan,

mako'oraz chaapi'ikiiman upidanaapa'anan kaudinainao ni'o dau'an pa'ati. ² Ukowaadan papoitorunao ati pakawinipinaatan nii ĩdyaun bauda'apa wizi'l'o puraata,* bauda'apa'o kamoo kaudin-karu kawana'ati. ĩnyukunuu na'apan idi, uru'u naa udyuudan ĩkaudina'anan papaoriba grape baawu iti. ³ Udauna'an 9 o'clock umakon koshan, uikoda market ii baokoinao daonaioranao kadishitapan, aonaa kanom ĩsha'apaapan. ⁴ Uruu idi ukian ĩ'ati, 'Umako ukaudina'an õpaoriba baawu iti. Ukaudinan kawana'ati'o nii õkawinipinaatan unao.' Ukau'an ĩkaudina'anan naa u'ati. ⁵ Aizii sakitapa kamoo na'apa koshan usha'apatan. Udauna'an 3 o'clock, na'apa koshan. ⁶ Udauna'an 5 o'clock, umakon naa koshan market iti. Kaina'a zii uikodan pidannao na'ii, aonaa kanom ĩsha'apaapan. Sariapa upishaan ĩdyaun, 'Kanom nii una'an da'a'a bauda'apa kamoo? Aonaa ukaudina'anan?' ⁷ ĩkian u'ati, 'Aonaa mazan kanom zaamatan waunao kaudina'ana'o nii.' Uruu idi ukian ĩ'ati, 'Ukau'an umako ukaudina'an õ'ati õpaoriba baawu ii.'

⁸ "Aizii kamoo tipitanin kapaoriba'o kian pafoomaanan ati, 'Pudapada'a naa kaudinainao da'ati'i wakawinipinaata kizi'i naa ĩdyaun. Kiwiitapa'o nii wakawinipinaatan dawu'itiiniinao ĩsakadan pakaudinan, na'iki waipaian nii kiwiitapainao ĩsakadan pakaudinan di'iti.' ⁹ Aizii kaudinainao 5 o'clock di'iki, kiwiin ĩkawinipinaata-ka. Bauda'apa wizi'l'o puraata kida ĩzaamatan. ¹⁰ Ukau'an kiwiitapainao ĩsakadan pakaudinan zauda-kidan dobata-kida'o nii pakawinipinaata-ka makaudin-kainao ai bauda'apa kamoo. Mazan na'apa kida kapam ĩkawinipinaata-ka, bauda'apa wizi'l'o puraata kida ĩzaamatan.

* **20:2** wizi'l'o puraata: Greek paradan ida'an udakota-ka denarius.

¹¹ “Pazaamatan dauna'an papuraatan, ĩparada-paradaapan ĩto'oradinan kapaoriba'o ati. ¹² ĩkian u'ati, 'Dawu'itiiniinao ĩkaudinan masakauda'u'o ĩkaudinankan, bauda'apa hour sodi, mazan waunao bauda'apa kamoo wakaudinan wabaiaapan wiicha'o kamoo, mazan upu'u zii pukawinipinaatan ĩdyaun na'apa kida manawun waunao kawan.' ¹³ Kapaoriba'o kian bauda'apa'o ati, 'Ōpaonaru, aonaa ōkoidapan pugaru, puna'apatanii punyukunuu ōkawinipinaata'azon dau'an pugaru bauda'apa wizi'i'o puraata bauda'apa'o kamoo. ¹⁴ Pumako'o naa pudapu iti, kaina'a'a naa puzaamatan pupuraatan. Ōaipan kawana'ati'o ōkawinipinaatanuz dawu'itiini'oraz ĩkaudinan, na'apa ōkawinipinaatan kawan pugaru. ¹⁵ Aonaa turuu mooko ōsha'apatan ōpuraatan na'apam ōaipan kawana'ati? Oo pukishauzin ōkawinipinaatan idi kaiman wunaou'u dawu'itiiniinaouz ĩkaudinan?”

¹⁶ Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an, “Pidannao aona'o ĩtaapa-kao umanawunu'o nii kai, mazan diina'iti'i umanawunu'o nii ĩtaapa-kao. Na'iki pidannao umanawunu'o ĩtaapa-kao kai, diina'iti'i aona'o nii ĩtaapa-kao umanawunu'o nii.”

*Idikinautan Jesus kowaadan na'apam nii pamawakan
(Mark 10:32-34; Luke 18:31-34)*

¹⁷ Aizii Jesus makon naa Jerusalem iti. Pamakopakizi an udapadan wuru'u 12 patominapa-kidaniinaouz pana'itinapau ba'orainao pidannao ai, na'iki ukian ĩ'ati. ¹⁸ “Wamakon wuru'u Jerusalem iti, na'ia'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kao patarubanao ati, faadaanao zowaunaanaouz, na'iki tiichaapauzonaouz Moses kakinnaori dau'u. Na'iki ĩtaan nii uruu zowii-karu nii, ¹⁹ na'iki udauna'an ĩtaan nii uruu Gentilenao† ati. ĩnaou'o ni'i

† **20:19** Gentilenao: pidannao pana'a'o Jewnao ai. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

naa dakoapa uruu, pabankiitinan ida'an udau'an na'iki ĩba'izian nii tuukii uruu. Udauna'an ĩtaukan nii uruu cross di'iti na'iki umawakan nii, mazan idikinauda'utan kamoo dauna'an, Tominkaru kadishita-kidan nii uruu kakupa powaa iti pamawaka-kizi iki.”

*Daroi pishaan Jesus oaipan usha'apatan paaiapanii
(Mark 10:35-45)*

²⁰ Uruu dauna'an James na'iki John daro, Zebedee daiaroz, kaawan paudainao daonaioranao tuma Jesus ida'ati. Sariapa okodoru'ukan na'iki odawukan ukanaapu ati. Opishaanuzu, oaipan usha'apatan paaiapanii. ²¹ Jesus kian o'ati, “Kanom puaipan ōsha'apatan pu'ati?”

Sariapa okian u'ati, “Ōaipan pusakanata-kidan di'oraz ōdainaou'u naobanai nii punaobanai-tinan dono. Marii pusakanata-kidan baula'apa puidiwa'ora antanapu, na'iki ba'oran pu'ashabaron antanapu.”

²² Jesus tanawatinan daonaioranao na'iki ĩdaro di'iti. Ukian ĩ'ati, “Aonaa uaitapanii dau'ana'o mani wuru'u upishaanuz ōgaru. Uka'iitan nii mooko wuru'u ōbaiaapan ni'oraz?”[‡]

“Oo, waka'iitan nii,” ĩkian u'ati.

²³ Jesus kian ĩ'ati, “Mishi'o nii ubaiaapan ōbaiaapan ni'oraz. Mazan kanoma'o nii sakanata ōdiwa'ora antanapu na'iki ōashabaron antanapu, aonaa turuu ōsha'apatan, mazan ōdaru aokazi ia'o minziiwata-kidani wuru'u sakanata-kizaiz pazaamataniinao ati.”

²⁴ Aizii 10 ba'orainao utominapa-kidaniinao abatan na'apa'oraz dau'u, tuukii ĩto'oran dya'utamainao ati, makonkainauz padaro tuma. ²⁵ Uruu idi Jesus dapadan baokopa ĩdyaun na'iki ukian ĩ'ati, “Uaitapanii

[‡] **20:22** Uka'iitan nii mooko wuru'u ōbaiaapan ni'oraz? oo “Uka'iitan nii mooko utuzan wuru'u ōtuzan ni'oraz baiainapa-karu koopo wazoo?”

MATTHEW 20:26 85 MATTHEW 20:33

na'apam ba'oran pidannao zowaunaanao, mamishida-kainaouz Tominkaru, waranuitapan papidanannao ñaobanai-tinpan ida'an ñ'ati. ²⁶ Mazan unao, aonaa umashaapa'ana'a na'apa, mishi'oraiman kanom aipa'o panaobanai-tinpan, marii ukaudinan unao ati poitorui kawan. ²⁷ Na'iki kanom umanawun-tinpa'azo'o pairibannao ai, marii upoitoruitapa-kidinan ipai pidannao ati. ²⁸ Na'apa Daonaiora Aokazi Iki'o, aonaa uwa'atin umanawun-tinpa'anan mani, mazan upoitoruitapa-kidina'anan ipai pidan ati, na'iki ukazannaata'anan pidannao pa'oian ai umawakan ida'an.”

*Jesus kakudan
dya'utam ishaawunnao
(Mark 10:46-52; Luke 18:35-43)*

²⁹ Ba'oran dono Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon dono'o naa Jericho iki, iriba pidannao makon Jesus dawu'ati. ³⁰ Aizii na'apain na'ii dya'utam ishaawunu'o daonaioranao sakanatapan dunapo daawa ii. Ìabatan idi Jesus dobatapan kowaada-kae, uruu idi ìkadakon. Ìkian, “David Takaan-daun,§ waNaobanaa, pukamunan-kida waunao.” ³¹ Sariapa pidannao towauda'uan ìdyaun, ìdyuudan ìmashaadinan, mazan powa'a zii manawun ìkadakon diiwa'o ida'an. Ìkian, “David Takaan-daun, wanaobanaa, pukamunan-kida waunao.” ³² Jesus kadishita'akan pamakopa-kizi'i, na'iki udapadan ìdyaun pa'ida'ati. Upishaan ìdyaun, ukian, “Kanom uaipan òsha'apatan u'ati?” ³³ Ìkian u'ati, “Wanaobanaa, waaipan

§ 20:30 David Takaan-daun: Kotua'o Tominkaru kian udyuudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o naobanai nii.

pusaabaan waawun watukapa kizi.”³⁴ Jesus kamunan-kida ĩdyaun, uruu idi upishatan ĩawun kida. Sariapa ĩtukapa'akan amazada, na'iki ĩmakon naa Jesus tuma.

21

Jesus konaukii-kida-kao ukaawan dono Jerusalem ati
(Mark 11:1-11; Luke 19:28-40; John 12:12-19)

¹ Aizii Jesus na'iki utominapa-kidaniinao maonap-atan naa Jerusalem iti, ĩkaawan Bethphage iti, wiizai Olive Naawa ia'oraz. Na'iki'i naa udyuudan dya'utam patominapa-kidaniinao pa'ua'ati. ² Ukian ĩ'ati, “Umako wakanaapu ia'oraz wiizai di'iti. Na'ia'o nii uikodan ko'idinpa'o chaakashi,* kaina'a'o nii odani ko'idinpa'o kapam odazaba'a. Ubuzuuta ĩdyaun na'ii, udauna'an una'akan ĩdyaun o'ida'ati. ³ Pidan pishaan an unao kanom nii una'akan ĩdyaun, ‘Naobanai aipan ĩdyaun,’ ukii u'ati. Sariaapa'o nii utapadan una'akan ĩdyaun.”⁴ Na'apa'oraz Tominkaru prophetin kuwaa mishiin-kina'a naa. Ukianuz:

⁵ “Pukowaada Zion iainao pidannao† ati.

‘Utukapa king, unaobanaa, wa'atin u'ida'ati.

Aonaa u'atadinpan, chaakashi barau an uwa'atin, pa'ina'o chaakashi uzaidapan.’”

⁶ Udauna'an tominpainao, udyuudaniinaouz makon, na'iki ĩsha'apata ipai na'apa Jesus dyuudan kawana'ati.

⁷ ĩna'akan chaakashi paudani tuma, na'iki ĩtaan pakamichan kida utabanaa nii, uru'u naa Jesus zaidanuzu.

⁸ Iriba pidannao, makopainao Jesus tuma, kadamaradan pakamichan kida dunapota. Ba'orainao dukutan pu'u atamun waoda kaanaba sodi kida'a, ĩmuudan kidaz dunapota Jesus mako kizi nii. ⁹ Iribainauz pidannao

* 21:2 chaakashi: English ida'an, donkey. † 21:5 Zion iainao pidannao: Jerusalem sannao, oo ipai Israelitena.

makopainao u'ua'ati, na'iki udawu'ati, kadakoinaan
konaukii diiwa'o ida'an. Īkian,
“Wakonaukii-kida Tominkaru, David Takaan-daun
dau'an.

Marii Tominkaru kaimanan, di'oraz Naobanai ati'o,
kaawa'oraz uaipan kawana'ati.

Wakonaukii-kida Tominkaru aokazi ia'oraz.”

¹⁰ Jesus morotan dono'o naa Jerusalem iti, tuukii na'i-
ainao pidannao di'itinpan udau'u. Uruu idi ĩkian Jesus
dau'an, “Kanom wuru'u uruuz?”

¹¹ Sariapa Jesus tumainao kian ĩ'ati, “Jesus wuru'u, uruu
Nazareth san, Galilee Baara iki'o prophet.”

Jesus makon Tominkaru Dapu iti

(Mark 11:15-19; Luke 19:45-48; John 2:13-22)

¹² Udauna'an Jesus kaawan Tominkaru Dapu iti. Na'ii
uwaataabi'ian selliipainao kida uzainao na'iki toriipainao
kida uzainao taa-kariwai ni'o Tominkaru ati. Udorau-
kidan shakataaka-kidauzonao puraata miisan[‡] kida,
na'iki selliipainao wakokoonao taba kida. ¹³ Ukian
ĩ'ati, “Tominkaru Paradan saadinpa'o kian, ‘Ōdapu
dakota-kao nii toriinapa-kizai dapunaa nii, mazan unao
ukaiwaapanuzu koidimikinao dizinapa-kizi nii.’ ”

¹⁴ Na'ii Tominkaru Dapu ii, ishaawunnao na'iki
machi'ika-kainao kaawan Jesus ida'ati. Ukakuda
ipai ĩdyaun. ¹⁵ Faadaanao zowaunaanao na'iki
tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, tuukii ĩto'oran
na'iki ĩkashanau-kidan Jesus patukapan idi Jesus
sha'apatan konaunama'o na'iki umanawun kida'o
aimaakan, na'iki paabatan idi koraizianna kadakoinpan
Tominkaru Dapu ii aka. “Wakonaukii-kida Tominkaru,
David Takaan-daun[§] dau'an,” ĩkian.

[‡] 21:12 miisa: English ida'an, table. [§] 21:15 David Takaan-daun: Kotua'o
Tominkaru kian uduyudan nii bauda'apa David Takaan-daun umanawunu'o
naobanai nii.

¹⁶ Uruu idi ĩpishaan Jesus. Īkian, “Puabatanii na'apa'o-ram koraiziannao kadakoinpan pudau'an?”

“Oo, ōabata,” Jesus kian ĩ'ati. “Aonaa mooko uaitauzon na'apa'o dau'u Tominkaru Kaaritan ida'a? Ukianuz, ‘Putominapa-kidanii koraiziannao sodi kida aitapa'o nii pakonaukii-kidanz.’”

¹⁷ Uruu dauna'an umakon naa ĩ'ai, umakon na'iki patominapa-kidaniinao tuma uda'awu'anan Bethany iti.

Fig kadunaa mawakan

(Mark 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ba'oran chaapi'iki Jesus kiwan naa patominapa-kidaniinao tuma Jerusalem iti. Pakiwapa-kizi an uzamazin naa. ¹⁹ Utukapa fig kadunaa dunapo daawa ii. Sariapa umakon na'iti utukapa'azon ukaakan, mazan aonaa bauda'apa uikodan u'aka, soo uanaba pa'idiwaru. Uruu idi ukian fig kadunaa ati, “Aizii marii aonaa na'a-painim pukaakauzon powa'a.” Una'apan idi, masha'apakii fig kadunaa mariri'ikan na'iki umawakan naa. ²⁰ Kaimanaiman utominapa-kidaniinao tukapan na'apam atamun mawaka'akan kadimana'o ida'an, na'iki tuukii ĩdi'itinpan udau'u. Uruu idi ĩpishaan Jesus. Īkian u'ati, “Na'apa'oran naa fig kadunaa mawaka'akan kadimana'o ida'an manawun?”

²¹ Jesus kian ĩ'ati, “Ōkowaadan nii u'ati mishi'o, umishidan an kaimanaiman, aonaa umamishidakan bii an mani, uka'iitan nii usha'apatan powa'a zii ōsha'apata'aka nii ai. Turu'o nii ukian midukuo ati, ‘Midukuo, puzikadin di'iki'i paran baoko iti.’ Na'apa'o nii usha'apatinan u'ati.

²² Ukau'an taa-karu nii u'ati upishaanii utoriinpan ida'an Tominkaru ati, umishidan an ōgaru.”

Jesus pishaa-kaō kanom aipan ati'o usha'apaapan aimaakan kida

(Mark 11:27-33; Luke 20:1-8)

²³ Aizii Jesus kaawan naa powaa ati Tominkaru Dapu iti. Utominapa-kidan pu'u pidannao na'ii, faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kaawan na'iti u'idi'iti. Īpishaanuzu, ĩkian, “Kanom aipan ati'o pusha'apatan kaikapa'oraz aimakaan kida'a? Kanom dyu-udanii pusha'apatan na'apa kida'o?”

²⁴ Jesus kian ĩ'ati, “Ukowaada ð'ati bauda'apa'o aimakaan dau'u õpishaan an unao. Ukowaadan an ð'ati, ðkowaadan nii u'ati kanom aipan ati'i õsha'apatanuzu na'apa kida'o aimakaan.” ²⁵ Uru'u naa Jesus pishaan ĩdyaun. Ukian ĩ'ati, “Kanom aipan ati'i John chikaawunuupauzon pidannao? Tominkaru aipan ati'o oo pidannao aipan ati'o?”

Sariapa ĩparadan pa'atiaaka kida Jesus pishaanii dau'an. ĩkian, “Wakian dono u'ati Tominkaru aipan ati'o John chikaawunuupapanuz pidannao, sariaapa'o nii ukian wa'ati, ‘Kanom nii mooko aonaa umishidanuzu.’ ²⁶ Aizii wakian an ‘pidannao aipan ati'o,’ mazan watarii panaadon pidannao sha'apatan nii waunao dikauda'o ida'an, usha'apanum kau'an ipai pidannao mishidanii John, Tominkaru prophetin uruu.” ²⁷ Uruu idi ĩkian Jesus ati, “Aonaa waaitapan,” ĩkian.

Jesus kian ĩ'ati, “Ukau'an aona'o nii ðkowaadan u'ati kanom aipan ati'o õsha'apaapan di'oraz aimakaan kida'a.”

Di'itinapa-kinai kuwai dya'utama'o daniinao dau'a'o

²⁸ “Na'apam u'itiiman,” Jesus kian. “Baukapaiman kaina'a pidan, dya'utama'o udainao daonaioranao. Umakon kiwiini'o paudani di'iti, na'iki ukian u'ati, ‘Õdani, pumako pukaudina'an aizii õpaoriba grape baawu iti.’ ²⁹ Udani dako'atin uparadan. Ukian, ‘Aonaa ðkaudina'azon.’ Mazan udauna'an udi'itinpan sariapa upana'adan panyukunuu, uru'u naa ukaudina'anan padaru paoriba grape baawu iti. ³⁰ Aizii udaru makon naa

udawu'ichan di'iti'i naa. Na'apa koshan udyuudanuzu. 'Ōmakon nii ōkaudina'anan,' ukian pa'an padaru ati. Mazan upu'u, aonaa umakon ukaudina'anan. ³¹ Na'ia'oram udani u'itiiman sha'apata'o padaru aiapanii?"

"Kiwiini'o udani usha'apata padaru aipan kawana'ati," ikian u'ati.

Jesus kian i'ati, "Ōkowaadan u'ati mishi'o, zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki zunnao kaminshu'u-shoronao,* kiwiita'a naa idyaun unao ai Tominkaru naobanai-tinan di'iti. ³² Usha'apanum idi John Chikaawunuupauzo kaawankan, utukapa-kidankan na'apam tanawatin-karu mashaapa-karu kaimana'o di'iti Tominkaru ati, upu'u aonaa umishidanuzu. Mazan zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki zunnao kaminshu'u-shoronao, imishida uruu pa'an. Unao, utukapan pu'u zaamaapauzonao tax puraatananaa na'iki zunnao kaminshu'u-shoronao tanawatinan pa'oian ai, mazan upu'u zii aonaa utanawatina'azon u'oian ai."

*Dikauda'o pidannao taapa'o
grape baawu*

(Mark 12:1-12; Luke 20:9-19)

³³ "Uabata ba'oran di'itinapa-kinai kuwai koshan," Jesus kian. "Baukapaiman kaina'a pidan paowan paoribai grape baawu pa'amazadati di'ii. Ukorarata awauta wuru'u papaoriba baawuz. Udauna'an ukichadan ka'unaru dadara'o baara'a, grape uu sararoo-kizinao nii. Udauna'an utoman doko'a'o kabaun grape baawu watchmantapa-kizinao nii. Udauna'an utaan naa grape baawu pidannao ati, iawunuutapa kizi zii u'atizu. Uru'u naa umakon naa ba'oran wiizai iti.

* **21:31** zunnao kaminshu'u-shoronao: inao zaamaapauzonao puraata pakiaapa-kidinan dikin ii.

³⁴ “Grape ozokan kawana'ati'i naa, udyuudan pa-poitoronao wunao di'iti'i awunuutapainaoz papaoriba grape baawu, ña'anan naa uka'idiwaun-kinaa nii pa-paoriba aka winipinaa idi. ³⁵ Mazan uzaamataniinaouz awunuutapa'o nii papaoriba grape baawu zaamatan upoitoronao, ñba'iziautapa bauda'apa'o, ñzowii ba'oran, na'iki ñbowautapa kuba idi ba'oran. ³⁶ Udauna'an udyu-uda papoitoronao na'iti ñ'idi'iti koshan. Powa'a zii ñiriban kiwiitapa'o padyuudaniinao ai. Na'apa kiwiitapa'o kawan koshan awunuutapainao upaoriba baawu sha'ap-atan ñdyaun.

³⁷ “Dawu'itin, udyuudan naa paudani ñ'idi'iti. Ukian paudani dau'an, ñmanawuntapan nii pa'an ñdani.’

³⁸ “Mazan awunuutapainao upaoriba baawu tukapan kapaoriba'o dani'i naa kaawan pa'ida'ati. Sariapa ñkian, ‘Di'i naa kapaoriba'o dani. Uru'o nii wuru'u kaidiwau'oraz padaru di'iki upaoriba baawu idi. Baushaa, wazowii uruu, wazaamata kizi wuru'u u'idiwau ni'oraz.’ ³⁹ Uruu idi ñzaamata'akan na'iki ñkozoota'akanuz paoribai baawu iki, na'iki ñzowian naazu.

⁴⁰ “Aizii kapaoriba'o kaawan dono'o naa powaa ati, na'apam nii usha'apatan pazaamataniinao awunuutapa'o nii papaoriba baawu?” Jesus kian.

⁴¹ Kazowautapainao pidannao dako'atin Jesus paradan. ñkian, “Upataka'utan nii na'iki uzowian nii wuru'u oiainaouz pidannao. Udauna'an utaan nii papaoriba baawu ba'oran pidannao ati, kaimana'o nii pa'an ñawunuutapanuzu. ñnaou'o ni'i naa kaiman ñtaan u'idiwau nii upaoriba aka di'iki, upaoriba kaakan dono.”

⁴² Jesus kian ñ'ati koshan, “Aonaa mooko uaitauzon saada-kariwaiz kida Tominkaru Paradan ida'a kaikapa'o-razu'u?

‘Wuru'u kuba tomapauzonao kabaun kashadaniaz,

madiwautapa-ka'oraz itukapan,
 uru'u naa mishi'oraiman umanawunu'o kuba
 ipai ba'oran kubanao ai.

Uruu Tominkaru kaudin-kizi wuru'u,
 umanawunu'oraz utukapa-ka'o.[†]

⁴³ “Ukau'an òkowaadan u'ati, kazata-ka'o nii uwiizi ni'o Tominkaru naobanai-tinapa-kizi ii. Na'iki utaa-ka'o nii pidannao ati kaimanainao uz i'asha'apainpan Tominkaru aipan kawana'ati. ⁴⁴ [Pidan kaboina'o di'oraz kuba paawa ati, baiainpa'o nii tuukii. Na'iki uruu kuba waotan dono na'ia'oram pidan paawa ati, ipai'o nii u'idon.”]‡

⁴⁵ Aizii faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao abatan Jesus kowaadan kuwai kaikapa'a, iaitapa wuru'u kuwai kidaz inao dau'ana'o wuru'u. ⁴⁶ Uruu idi itiwaan pazaamatanuzu, mazan tuukii itarian pidannao ai, usha'a-panum kau'an pidannao kian Jesus dau'an, Tominkaru prophetin wuru'u uruuz.

22

King taapan aroapa-karu paudani mazidan ati
 (Luke 14:15-24)

¹ Udauna'an Jesus paradan di'itinapa-kinai kuwai kida ida'an koshan pidannao ati. Ukian. ² “Kaikapa'o wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa king minziiwata-kidan kawan umanawunu'o aroapa-karu paudani mazidan ati. ³ Aizii aroapa-karu kmoon dono'o naa, udyu-udan naa papoitorunao dapada-kariwainao pidannao di'iti i'wa'ati kizi'i naa aroapa-karu ida'ati, mazan aonaa i'wa'ati'izon. ⁴ Uruu idi udyuudan ba'oran papoitorunao dapada-kariwainao di'iti koshan. Ukian papoitorunao ati, 'Ukowaadanka'a naa dapada-kariwainao ati, ipai'i

† 21:42 Psalm 118:22-23 ‡ 21:44 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

naa òminziiwa-kidan aroapa-karu da'a'a. Òzowii-kida'a naa kakiwin kida'o ò'uza tapi'izanao, ukau'an mari-na'a naa ìwa'atin kadiman.' ⁵ Ukowaada-kaoa'a naa dapada-kariwainao ati, mazan aonaa ìtaan panyukunuu ati padapada-kaao. Usha'apanum idi kaina'a ìsha'apata'a-zoonii kida pa'ati: bauda'apa'o mako'ozon pazakapun iti; ba'oran papuraataapauzon dau'ati. ⁶ Aizii ba'orainao zaamatan wuru'u poitoruinaouz, ìantamikitan ìdyaun na'iki ìzowii wuru'u king poitorunaouz. ⁷ King to'oran tuukii, uruu idi udyuudan pasoldyaannaon na'iti izowii ipai zowiainaouz upoitorunao, na'iki ìkawaoda zowii-mikinao mashaapa-kizi donoi.

⁸ “Uruu dauna'an king dapadan ba'oran papoitorunao na'iki ukian ì'ati, 'Aizii mazida'o aroapa-kinaa ni'o, ipai'i naa uminziiwa-kida-kaao, mazan òdapadaniinao, ìtukapa-kida ìmawa'ati'izookan ida'an, aonaa ìturuwan pawa'atin. ⁹ Ukau'an umako pidan iriba-kizi iti, udapada kizi ipai pidannaon uikodan kawana'ati, ìwa'ati kizi mazida-karu aroapa-kida-kaao ida'ati.' ¹⁰ Uruu idi poitoruinao makon di'iti kida'a pidan iriba-kizi iti. Ìdapada iriba pidannaon paikodan kawana'ati. Sha'apa'oram karikaonan pidan, kaimanainao na'iki dikaudainao, mazan iriba ìikodan pidannaon, ìpaidada kabaun nazoo wuru'u aroapa-kizaiz.

¹¹ “Aizii King tukapa'anan padapada-kidaniinao. Utukapa bauda'apa daonaiora na'ii, aona'a ukaiwadapan mazida-karu di'iti'o daara. ¹² Uruu idi King kian u'ati, 'Òpaonaru, na'apa'oram pumorotan da'ati'i pumakaiwadapakan pu'u mazida-karu di'iti'o daara?’ Aonaa na'apam daonaiora kian u'ati. Umaparadaniita'akan. ¹³ Udauna'an king kian papoitorunao ati, 'Udodoo uruu na'iki ukabootea uruu paniba iti maruta'o-karu iti. Na'ii zaadin-karu nii tuukii, na'iki pidannaon kuzowan nii paudako padopian idi.’”

¹⁴ Jesus katokontan pakuwaa pakian ida'an kaikapa'a: "Iriba'o nii pidannao dapada-ka'o padamata, mazan masakauda'u'o nii i'zaamata-ka'o."

Jesus pishaa-ka'o tax kawinipinaapa-ka'o dau'u

(Mark 12:13-17; Luke 20:20-26)

¹⁵ Uruu dauna'an Phariseenao makon naa i'paradaaka'anan pa'atiaaka. I'di'itinpa'anan na'apam nii pazaamatan Jesus uparadan ida'an. ¹⁶ Pana'apainpan idi i'dyuudan patominapa-kidaniinao, Herod pidannao tuma Jesus di'iti. Aizii dyuuda-kariwainao kian Jesus ati, "Tiichaa, waaitapa pugaru kaimana'o, mishi'o puparadan. Putominapa-kidan pidannao kaiman Tominkaru aipan kawana'ati. Na'iki na'apa kida putaapan pidannao, aonaa na'ia'oram umanawunu'o nii ba'oran ai. ¹⁷ Aizii pukowaada wa'ati, kaimana'o mani wataanuzu tax puraatan naobanai Caesar ati,* oo aonaa ukaimanan?"

¹⁸ Mazan Jesus aitapa i'di'itinpan oii, uruu idi ukian i'ati, "Unao, utaapinpauzonao kaimanainao nii kaikini'li! Kanom nii utiwaan uzaamatan o'garu o'paradan dikin ii? ¹⁹ Uaida-kida mooko o'ati puraata ukawinipinaata-kinaaz tax." I'na'aka u'ida'ati wuru'u puraataz. ²⁰ Sariapa upishaan i'dyaun. Ukian, "Kanom dikin wuru'u, na'iki kanom uu wuru'u saada-kariwaiz puraata ida'a?"

²¹ "Naobanai Caesar" i'kian i'dako'atinuzu.

Udauna'an ukian i'ati, "Utaa ukau'an Caesar ati kanom wuru'u Caesar idiwau kidaz. Aizii Tominkaru ati utaa Tominkaru idiwau kida." ²² I'abatan idi Jesus kian kaika-pa'a, tuukii i'di'itinpan na'iki i'makon naa u'ai.

Jesus pishaa-ka'o mawakainao kadishitan dau'an

(Mark 12:18-27; Luke 20:27-40)

²³ Na'apain uruu dono pabi'li kida Sadduceenao kaawan Jesus ida'ati. I'nao aonaa i'mishidan kakupa-karu nii

* **22:17** Caesar: tuubaru'o naobanai Rome ia'o.

mawaka-karu dauna'an. ²⁴ Īpishaanuzu. Īkian u'ati, “Ti-ichaa, Moses kian wa'ati, daonaiora mawakan dono, aona'o zii udani nii, marii u'inawuzu zaamatan udaiaro-daun paudaiaro nii. Uruu ida'ana'o nii mawaka'o u'inawuzu kaudanin. ²⁵ Aizii dii mani kaina'a pidan 7 udainao daonaioranao. Ītuuniz mazidan, mazan umawakan paudairo ai aonaa zii udani nii, uruu idi udawu'iti'o u'inawuzu daiaroitapan naa oroo. ²⁶ Na'apa koshan umawakan o'ai. Udauna'an ba'oran u'inawuzu mazidan otuma, mawaka koshan o'ai. Atii na'apa ipai ĩmawakan. Ukau'an ipai 7 ĩdyaun daiaroitapan oroo. Mazan aonaa bauda'apa'o kaudanin otuma. ²⁷ Dawu'itin uru'u naa zunaaba mawakan naa kapam.” ²⁸ Aizii ĩpishaan Jesus, ĩkian u'ati, “Aizii pidannao kadishita-kida-kao dono pamawaka-kizi iki, na'ia'oram nii daiaroitapa oroo? Usha'apanum kau'an ipai 7 daonaioranao mazida'o o'tuma?”

²⁹ Jesus dako'atin ĩdyaun. Ukian, “Upozawatan kaiwuru'u umaaitapakan idi saada-kariwaiz Tominkaru Paradan na'iki aonaa uaitapan Tominkaru ma'ozakan. ³⁰ Mawakainao kadishitan dono, aona'o ni'i naa kaudaiaro-karu na'apain, mazan na'apa'o nii angelnao aokazi iainao kawan ĩdyaun. ³¹ Aonaa mooko uaitapan na'apam Tominkaru Paradan kian kadishita-karu dau'an mawaka-karu di'iki? ³² Tominkaru kian, ‘Ōgaru wuru'u Abraham, Isaac na'iki Jacob Tominkarunuz.’ Ukau'an aonaa mawakainao pidannao Tominkarun mani uruu, mazan kakupainao pidannao Tominkarun.”

³³ Pidannao abatan idi Jesus tominapa-kidan kaikapa'a, tuukii ĩdi'itinpan utominapa-kidani kida dau'an.

*Umanawunu'oraz manawun Tominkaru kakinaori
(Mark 12:28-34; Luke 10:25-28)*

³⁴ Aizii Phariseenao abatan idi aonaa Sadduceenao aitanpan na'apam naa pakian powa'a Jesus ati, utominapa-kidan idi kaimana'a naa manawun, sariapa ĩbaokopati-

nan. ³⁵ Na'iki bauda'apa ĩriban tiichaapauzo Moses kakinaori dau'u pishaan Jesus, patiwaa-kidapa-kinaa ni-izu. ³⁶ Ukian u'ati, “Tiichaa, na'ia'oram dii manawun umanawunu'o kakinaorii?”

³⁷ Jesus kian u'ati, “Pumarainapa tuukii Naobanai puTominkarun ipai punyukunuu iki, ipai pudoronaa ii, na'iki ipai pudi'itinpan ida'an.’ ³⁸ Uruu wuru'u umanawunu'oraz manawun kakinaorii. ³⁹ Ba'oran kakinaorii, udawu'ati'o umanawunun, kaikapa'ora'a: ‘Pumarainapa ba'oran pidan na'apa pumarainpan kawan punanaa.’ ⁴⁰ Ipai Tominkaru kakinaori kida Moses ida'ana'oraz utaa-kao, na'iki kakinaorii prophetnao tominapa-kidanii kida, zaamatnpan patumaaka wuru'u ida'ati'i dya'utama'oraz kakinaorii.”

*Kanom dani wuru'u Christ
(Mark 12:35-37; Luke 20:41-44)*

⁴¹ Phariseenao kasaba'ukinpan pu'u, Jesus pishaan ĩdyaun kaikapa'a: ⁴² “Na'apam ukian Christ† dau'an? Kanom takaan-daun uruu?”

“David takaan-daun,” ĩkian u'ati.

⁴³ Jesus kian ĩ'ati, “Mazan kanom nii mooko Tominkaru Doronaa aipan ati David dakotan uruu paNaobanaa nii. Ukianuz da'i u'ati:

⁴⁴ ‘Naobanai Tominkaru kian õnaobanaa ati, pusakanata da'a'a õdiwa'ora antanapu

atii õwaranuita-kidan putarubanao ipai pukidiba waranu ati.’

⁴⁵ Aizii David dakotan pu'u uruu paNaobanaa nii, na'apam naa mooko utakaan-daun wuru'u uruuz?”

⁴⁶ Aonaa na'ia'oram aitapa'o nii na'apam naa pakian powa'a Jesus ati. Na'iki uruu dauna'an aonaa kanom ka'iitan naa papishaan powa'a uruu.

† 22:42 Christ: Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinoo di'ii.

23

Phariseenao na'iki tiichapauzonao Moses kakinaori dau'u (Mark 12:38-39; Luke 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Udauna'an Jesus paradan pidannao ati baokopa patominapa-kidaniinao tuma. ² Ukian “Wuru'u tiichapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki Phariseenao kakinapan Tominkaru taanii Moses ati'o kakinaorii di'iki'o. ³ Ukau'an uizo'ati na'iki usha'apata ikowaadapanii kida kawana'ati, mazan aonaa utamakapa'ana'a ikaduz kida. Usha'apanum kau'an aonaa isha'apatinan pakowaadapanii kakinaorii kida kawana'ati. ⁴ Idobatadan powa'a zii kakinapanii kida, aona'a naa pidannao ka'iitan pasha'apatinan ukawana'ati, mazan upu'u aonaa ikaminka'utan idyaun, aonaa masakauda'u. ⁵ Ipai aimaakan isha'apatanii kida, soo iaipan pidannao tukapan, na'iki iaipan pa'atadapaka. Na'iki udaru kida'a naa itoman saada-kariwai Tominkaru Paradan mashaapa-kizi kida, ikaiwadauzonii kidaz patawu'u na'iki paanoba kida ida'a.* Ikamichan ziishinaa kida, dawuu itoman kida kapam.† ⁶ Kaiman i'ati pataapa-kaos udaru'o pidan nii aroapa-kizai ii aka, na'iki inaudapa pasakanatan umanawunu'o tabai ida'a synagogue kida di'ii. ⁷ Kaiman i'ati pataapa-kaos umanawunu'o nii market ii pidannao iriba-kizi ii aka. Na'iki inaudapa padakotapa-kaos Tiichaa kii.

⁸ “Aizii unao, aonaa udakota-kidina'ana'a Tiichaa nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa utiichaan, ipai unao na'apa kida'o pa'an uiribannao tuma. ⁹ Aonaa udakota'ana'a pidan da'a'a imi'i baara'a'o ‘wadaru’ kii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa udaru, uruu aokazi ia'oraz pa'an. ¹⁰ Aonaa utaapada'ana'a udakotakaos naobanai nii, usha'apanum kau'an kaina'a bauda'apa

* 23:5 Deuteronomy 6:6-8 † 23:5 Numbers 15:37-41

unaobanaa, uruu Christ. ¹¹ Kanom manawun-tina'o pakazowautapan ida'an unao, marii ukaudinan unao ati. ¹² Na'ia'oram pidan umanawun-tinpa'o, waranuita-kao nii uruu. Na'iki na'ia'oram pidan waranuitapa-kidina'o, Tominkaru toman nii uruu umanawunu'o pidan nii."

Kasha'ora'o nii Phariseenao na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u baiiaapan

(Mark 12:40; Luke 11:39-52; 20:47)

¹³ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uawautapan pidannao morota'azon Tominkaru naobanai-tinapa-kizi iti. Mazan unao, na'apa, aonaa umorotan na'iti, na'iki aonaa utaapadan pidannao morotan, tiwautinainaoz padamata pamorotan na'iti. ¹⁴ [Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii. Ukashadapan zunnao mawaka'o idaiarunao, na'iki ukazatan idapu na'iki isha'apauz kida. Mazan uaipan idi utaapa-kao kaimanainao nii, uruu idi utoriinpauzon tomunu'iki kida. Una'apan idi powa'a'o nii zii upataka'uta-kao.]‡

¹⁵ "Kasha'ora'o nii ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Umakon munapo atii utarauka paran uzaamata'azon idi bouda'apa saba'o pidan mishidapa'o nii ukakinaori kida. Udauna'an utominapakidan naazu, powa'a zii udikaudan unao ai, kaboota-karu nii tikazi wu'iti.

¹⁶ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao ishaawunnao, na'akapa'o pidannao. Ukian, 'Pidan

‡ 23:14 Kiwiini'o saada-kariwai ida'a, aonaa di'oraz saadinpanu'u.

dakota'o Tominkaru Dapu uu paparadan mishida-kinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o gold, Tominkaru Dapu ia'oraz, paparadan mishida-kinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.'¹⁷ Unao maaitapin-ka'o ishaawunnao, kanom powa'a'o zii umanawunun, wuru'u gold, oo Tominkaru Dapu saaba'oraz gold kaimana'o nii? ¹⁸Unao kian, 'Na'ia'oram pidan dakota'o altar paparadan mishida-kinao nii, aona'o nii usha'apan umasha'apatakan anaz, mazan na'ia'oram pidan dakota'o taa-kariwai kawaoda-karu nii altar paawa'a paparadan mishida-kinao nii, marii usha'apatan pakowaadaniaz mishi'o pasha'apata'azon.'¹⁹ Unao ishaawunnao! Kanom powa'a'o umanawunun, taa-kariwai altar paawa'a oo altar, saaba'oraz taa-kariwai kida kaimana'o nii? ²⁰Ukau'an pidan dakota'o altar paparadan mishida-kinao nii, udakotan altar na'iki ipai upaawa'a'o kapam wuru'u. ²¹Aizii pidan dakota'o Tominkaru Dapu papaparadan mishida-kinao nii, udakotan Tominkaru Dapu uu na'iki Tominkaru kapam wuru'u paparadan mishida-kinao nii, Tominkaru mashaapan idi na'ii. ²²Pidan dakota'o aokazi paparadan mishida-kinao nii, udakotan Tominkaru taba na'iki sakanatapa'oraz upaawa'a kapam wuru'u.

²³ "Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaa-pauzono Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseena! Unao taapinpainao kaimanainao nii kaikini'! Utaa 1/10 ipai wanyukunui kaduunuribanaa zi'inaba sodi kida di'iki. Mazan unao, umarina'atan usha'apatan kaiman-karu, kamunan-karu, na'iki mishida-karu. Uruu kida kaimana'o manawun kakinaorii umanyukunuutaniaz. Usha'apatina'oraz mani padamata ipai ukakinaorinaa kida kawana'ati. ²⁴Unao, u'ishaawunnao na'aka-

pan kawanu'o papidanannao. Mishi unao uzaudinau-zonii udyokorautan ai masakauda'u kaniriba'o utuzan ni'o di'iki, upu'u zii mazan aonaa uaitapan udyokorautan udaru'ora'a naa aimakaan kawaro kawanu'o u'udarun.

²⁵ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Uchikaan ukoopon na'iki uparaapin, aonaa ukaniriban uaidinpan pabarau iki kida, mazan unazoo kida paida kaniriba'o idi. Na'apa'o unao, upaidadina'o dikauda'o idi, uaipan ida'an uzaamatan ipai aimakaan u'ati'o nii karikaonan. ²⁶ Unao ishaawunnao Phariseenao, uchikaa kiwiitapa ukoopon na'iki uparaapin nazoo kida, uruu idi ubarau kida, aona'o ni'i naa ukaniriban kapam.

²⁷ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Na'apa unao mawaka'o kinnaa zichida-ka'o kawan baraka'o idi. Konaunam uaidinpan, mazan unazoo paida mawaka'o pidannao niwa'uz idi, na'iki kaniriba'o, dyupusha kida'o idi. ²⁸ Na'apa'o kapam pidannao tukapan unao, kaimana'o kawan, mazan unyukunuu ii, oia'o unao, taapinpainao karikaonan kaimana'o nii.

²⁹ “Kasha'ora'o nii manawun ubaiaapan, unao tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki unao Phariseenao, taapinpa'azoinao kaimanainao nii kaikini'i. Utoman kaiman kida Tominkaru prophetinnoo baaranaa nii, na'iki kaimanainao pidannao baaranaa nii, kaiman ukonaunamadan kidaz. ³⁰ Aizii ukian, ‘Wamashaapan dono mani kotua'a naa wadokozu-daunnao mashaapankan dono, aonaa mani wazowian Tominkaru prophetinnoo ñnao kawan.’ ³¹ Ukau'an uaipan ati ukainaabainan, unao wuru'u zowii-mikinao takaandaunnaouz. ³² Ausha'a naa, uipaida'a naa usha'apatan

MATTHEW 23:33 101 MATTHEW 23:39

udokozu-daunnao sakadaniaz naa pasha'apatan oii kida'o.”

³³ Jesus kian koshan i'ati, “Unao kowazaznao oia'o manawun na'iki unao kowazaz dainao. Na'apam nii ukazannaatinan ukaboota-kao ai Tuubaru'o Tikazi wu'iti? ³⁴ Ukau'an õdyuudan nii u'idi'iti prophetnao, aitapaaba'o pidannao na'iki tominapa-kida'o nii pidannao Kaimana'o Kuwai dau'u. Mazan uzowian nii pabi'i kida i'dyaun utauka-kidan ida'an i'dyaun cross di'iti. Ba'orainao uba'izian nii synagogue kida di'ii. Na'iki umakon nii uantamikita'anan kidoopainao ba'oran donoi iti kida. ³⁵ Uruu idi unaou'o nii kabaiaapan ipai wunao zana'a Tominkaru pidanannao zowii-kariwainao kidaz. Abel kaimana'oraz pidan zowii-kao di'iki, atii Zechariah Berechiah dani zowii-kao di'iti. Uruu unao zowianiaz, Tominkaru Dapu na'iki altar, uzai kawaodapa-kizinao sakoda'a. ³⁶ Õkowaadan u'ati mishi'o, ipai wuru'u dikauda'o sha'apatauzo-kariwaiz kida, unao kai'oraz pidanaou'o ni'i naa pataka'uta-kao udikin ii iwinipinaa nii.”

*Jesus kasha'oran tuukii Jerusalem dau'ati
(Luke 13:34-35)*

³⁷ Jesus kian, “Oo Jerusalem, Jerusalem. Pu'ida'ainao pidannao zowia'oraz prophetnao na'iki zowia'oraz pabooan ida'an kuba idi dyuuda-kariwai pidannao kakuwaapan pu'idi'iti. Karikaonanu'u da'i padamata õaipan õkazannaatapan pu'ida'ainao pidannao, na'apa kuruku kazannaatapan kawan paudainao pakutuba kida waranu'u. Mazan aonaa putaapadan õkazannaatan i'dyaun. ³⁸ Putukapa, Tominkaru wa'akan padapu, aona'o nii kanom puzannaa nii. ³⁹ Aizii õkowaadan pu'ati, aona'o nii powa'a putukapan õgaru atii kaina'a'o nii kamoo kaawan, na'apaini'o nii pukian ‘Marii Tominkaru

kaimanan di'oraz Naobanai ati'i, kaawa'oraz uaipan kawana'ati.' ”

24

Jesus kowaadan na'apam nii amazada sha'apan

(Mark 13:1-13; Luke 21:5-19)

¹ Udauna'an Jesus koditan naa Tominkaru Dapu iki, na'iki umakopan pu'a'a naa, utominapa-kidaniinao tukapa-kidan u'ati wuru'u kabaun kidaz Tominkaru Dapu ia'oraz, na'apam utoma-kao udaru na'iki konaunam.

² Jesus kian, “Utukapa ipai wuru'u kabaun kidaz. Ōkowaadan u'ati mishi'o, aona'o nii bauda'apa kuba mashaapan papaawa atiaaka kida na'ii, ipai'o nii ukaboobi'ii-kao.”

³ Udauna'an Jesus sakanatapan pu'u Olive Naawa ii, utominapa-kidaniinao wa'atin ñnao pa'idiwaru u'ida'ati. Ìkian u'ati, “Pukowaada wa'ati na'apainim nii kaiwuru sha'apanu'u. Kanoma'o nii sha'apa kainaabata'o nii puwa'atin na'iki di'oraz amazada ikodan patokon?”

⁴ Jesus kian ì'ati, “Uzaudin pa'i, aonaa umariidapa-kidina'ana'a pidannao ati. ⁵ Usha'apanum kau'an

iriba'o nii pidannao kaawan, ìkian nii, ‘ōgaru Christ,* na'iki ìmariidan nii iriba pidannao. ⁶ Uabatan nii

mizaataaka-karu kida dau'an na'iki kadakotin-karu nii mizaataaka'azoo-karu kida dau'an, mazan aonaa utaria'ana'a. Na'apa kida'o aimakaan sha'apan nii, mazan aonaa amazada ikodan zii mani patokon wuru'u.

⁷ Bauda'apa'o wiizai iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran wiizai iki'o pidannao tuma, na'iki bauda'apa'o donoi iki'o pidannao mizaataakan nii ba'oran donoi iki'o pidannao tuma. Zamazi kaawan nii, na'iki ipai

* **24:5** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

amazada kawana'ati kaina'a'o nii kichana'iki-kia'o amazada nakainan. ⁸ Kaikapa kida'orazu'u, kasha'ora'o baiaapa-kao sakadinan zii karikaonan wuru'u.

⁹ “Udauna'an unao, uzaamata-kao nii, uantamikita-kao nii, na'iki uzowii-kao nii. Ipai pidannao to'ora-kizaitapan nii unao, õgaru dikin ii. ¹⁰ Uruu dono iriba'o nii pidannao tanawatinan pamishidapan ai õgaru, uruu idi ikaaka-paakan nii na'iki i'to'ora-kizaitapaakan nii. ¹¹ Na'iki iriba'o nii dakotinpainao prophetnao nii kakuwaapa'anan, imariidan nii iriba pidannao. ¹² Pidannao oiidinan idi tuukia'a naa manawun, aona'o ni'i naa marainpaakakaru. ¹³ Mazan kanomnao ma'ozaka'o imishidapan atii utokon iti, inaou'o nii kazannaata-kao. ¹⁴ Aizii di'oraz Kaimana'o Kuwai Tominkaru naobanai-tinan dau'oraz kowaada-kao nii ipai amazada kawana'ati. Marii kizi zii ipai pidannao abatan na'iki itaitapan udau'an. Udauna'an uru'o ni'i naa di'oraz amazada ikodan patokon.”

Tariidin-karu dau'a'o
(*Mark 13:14-23; Luke 21:20-24*)

¹⁵ Jesus kian koshan, “Na'apa prophet Daniel kowaadauzoniaz sha'apa'o nii, utukapan nii aimaakan oia'o Tominkaru Dapu nazo ii, pataka'ua'o nii Tominkaru Dapu, aonaa kizi na'itim choochiapa-karu na'ii.† (Marii pidan tukapa'o kaarita ida'a udau'ana'o, aitapanuz.) ¹⁶ Utukapan dono'o naazu, marii kizi Judea Baara iainao pidannao kidoopan midukuo baawu iti. ¹⁷ Marii na'ia'oram pidan paniba ia'o padapu ai, aonaa kizi umorotan uminziiwa-kida'anan zii mani paaiapanii pasha'apauz padapu nazo iti. ¹⁸ Na'iki pazakapun ia'o pidan, aonaa turuu ukiwan padapu iti pakamichan dau'ati. ¹⁹ Uruu dono dikauda'o na'iki kasha'ora'o nii ka'azootinpainao na'iki dokoba-tinpainao zunnao

† 24:15 Daniel 9:27; 11:31; 12:11

baiaapan. ²⁰ Utoriinapa Tominkaru ati aonaa kizi ukidoopan amazada wadidiizon dono,‡ oo Sookapaku Karu Kamoon dono. ²¹ Usha'apanum kau'an uruu dono tuukia'o nii udikaudan, na'iki ukichana'iki-kian pidan baiaapan. Aonaa na'apainim na'apa'o manawun baiaapauzo-kaoo amazada tominan iki'o atii kai, na'iki aona'o nii na'apainim pidan baiaapan na'apa'o koshan.§ ²² Mazan pazaamatani pidannao dikin ii, Tominkaru awutadan nii uruu dono'oraz baiaainapa-karu. Aizii aonaan dono uawutadanuz, aona'o nii pidan wa'akinan kakupa uruu dono.

²³ “Uruu dono na'ia'oram pidan kian an u'ati, ‘di'i wuru'u Christ,’ oo ‘kaidi'iizu'u,’ aonaa umishida'ana'a. ²⁴ Usha'apanum kau'an kaina'a'o nii dakotinpainao Christ nii na'iki dakotinpainao prophetnao nii. Isha'apatan nii umanawun kida'o aimaakan, na'apa'o ida'an itiwaan nii padamata pamariidan Tominkaru zaamataniinaouznaa papidanannao nii.

²⁵ “Ukau'an uabata, u'ua'ia'o zii kaiwuru'u okowaadanuz u'ati. ²⁶ Ukau'an na'ia'oram pidan kian an u'ati, ‘kaidi'iizu'u baara ii,’ aonaa umako'o naa na'iti. Oo ukian an u'ati, ‘Kaina'a uruu, udizinpan kaida'a'a,’ aonaa umishida'ana'a. ²⁷ Toroanaru kan-kanan kawan waoko iki, turuu utukapa-kaoo wakadapu iti kapam. Na'apa'o nii utukapa-kaoo kapam wuru'u Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atinuz. ²⁸ Na'iam aimaakan mawakan, na'ia'o nii watonao katonainpan tukapa-kaoo.

*Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin
daua'o
(Mark 13:24-31; Luke 21:25-33)*

‡ 24:20 amazada wadidiizon dono: kichana'iki-kii manawun chi'ikapaku karu amazada wadidiizon dono. English ida'an udakota-kaoo ‘winter.’ § 24:21 Daniel 12:1; Revelation 7:14

²⁹ “Kadiman aka dikauda'oraz baiainapa-karu dauna'an, kamoo marutan nii, na'iki kauzu aona'o nii ukanadapan. Wizinao waota'o nii aokazi iki, na'iki ipai'o nii aimaakan wuru'u doko ii kida'oraz zikadinan.* ³⁰ Uruu dauna'an Daonaiora Aokazi Iki'o aidinan ni'i naa doko ii. Na'iki ipai pabi'inaaka kida'o pidannao imi'i baara an kidainao zaadan nii tuukii. Udauna'an uru'o ni'i naa itukapan Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin naa usha'uza kida paawa an doko iki, aokazi iki, umanawunu'o pama'ozakan na'iki umanawunu'o pakonaunaman ida'an.† ³¹ Na'iki diiwa'o kuwudii‡ dapaapa-kinai poota-ka'o, na'iki udyu-udan nii pa'angelinnao dapaapa'anan na'iki ibaokopatan Tominkaru zaamatanii papidanannao nii, ipai di'ikinapa kida'a imi'i baara ana'o amazada kawana'ati.”

³² Jesus kian koshan, “Aushaa udi'itapa fig kadunaa. Na'apainim upa'inaadinan na'iki uanaba pa'ishizodinan, uaitapa kamoo dono'o maonapatan naa wuru'u. ³³ Ukau'an na'apa'o nii utukapan dono ipai kaikapa kida'o sha'apanu'u, ukainaabatan maonapa'a naa owa'atin, aonaa tomunu'iki'o ni'i naa mani. ³⁴ Okowaadan nii u'ati aimaakan mishi'o, ipai'o nii aimaakan kida sha'apan na'apa, kai'o pidannao mawakan ua'ii ipai. ³⁵ Aokazi na'iki imi'i baara mainaabatina'o nii, mazan o'paradan kidaz aona'o nii umainaabatinan.

Ukaawan kamoon, aonaa uaitapa-ka'o

(Mark 13:32-37; Luke 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Mazan aona'o nii pidan aitapan na'apainim nii manawun kaiwuru kida sha'apanu'u. Angelnao aokazi iainao, aona'o nii itaitapan. Ogaru Tominkaru Dani na'apa, aona'o nii o'aitapan. Soo o'daru karikaonan aitapa'o nii

* **24:29** Isaiah 13:10; 34:4; Joel 2:10, 31; Joel 3:15; Revelation 6:12-13

† **24:30** Daniel 7:13; Revelation 1:7 ‡ **24:31** kuwudii: Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

udau'an. ³⁷ Na'apa'o nii Noah dono'o kawan amazada, Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dono. § ³⁸ Na'apain amazada naraan ua'ii, pidannao aroopan, ituzapan, na'iki ikaudaiaropan. Imashaapan na'apa atii Noah morotan, upaidinan pakanowan zo'iti. ³⁹ Mazan upu'u aonaa itaitapan kanom sha'apan atii udaru'o wunu kaawan na'iki unaraadan ipai idyaun. Na'apa'o nii Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin dono.*

⁴⁰ "Aizii uruu dono, kaina'a'o nii dya'utam daonaio-ranao zakapu ii, bauda'apa'o nii una'aka-ka'o, ba'oran wa'aka-karu nii. ⁴¹ Na'iki zunnao, dya'utamaa kida'o iboodapan, bauda'apa'o nii na'aka-ka'o, ba'oran wa'aka-ka'o nii. ⁴² Ukau'an uzaudinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii uNaobanaa kaawan. ⁴³ Una'apan idi uaitapa pa'i wuru ida'anazu'u: Kadapu'o aitapan an mani wa'ati'o nii koidimiki, uruu aiwaka'an pokodapa mani umashaapan, uawunuutapan padapu. Na'iki aona'o nii koidimiki morotinan udapu. ⁴⁴ Ukau'an na'apa pa'i unao, karikaonan uzaudinapa, usha'apanum kau'an Daonaiora Aokazi Iki'o wa'atin nii na'apainim karikaonan umazaudinkan pu'u.

Poitoruinao daua'o
(Luke 12:41-48)

⁴⁵ "Na'ia'oram poitorui mishi'o ukaudinauzon kaiman na'iki aitapaaba'o, uru'o nii panaobanaa zaamata na'iki uwa'aka awunuutapa'o nii ba'oran poitoruinao. Na'iki kaimana'o nii utaan iwanyukunuu, ipai wanyukunui taauzo-ka'o kawana'ati. ⁴⁶ Kaimana'o nii manawun poitorui nyukunuu, unaobanaa kaawan an na'iki uikodan uruu kaiman ukaudinan, ipai usha'apatan wuru'u panaobanaa dyuudanii kidaz usha'apatan. ⁴⁷ Okowaadan

§ 24:37 Genesis 6:5-8 * 24:39 Genesis 7:6-24

u'ati mishi'o, unaobanaa dyuudan nii uawunuutapan ipai aimakaan wuru'u pa'idiwau kidaz. ⁴⁸ Mazan aizii poitorui dikaudan an, sariaapa'o nii ukian, 'Aona'o nii õnaobanaa wa'atin kadiman.' ⁴⁹ Ukau'an uru'u naa uba'iz-itapan paawunuutapanii pamin-kaudinannao. Uaroapatinan naa na'iki utuzapatinan naa po'idipauzonao tuma. ⁵⁰ Bauda'apa kamoo kaawa'o nii unaobanaa wuru'u poitoruiz, aonaa uzauda-kidan dono'o nii mani ukaawan. ⁵¹ Una'apan idi, tuukia'o nii panaobanaa pataka'utanuzu, na'iki ukabootan niizu tawunao tuma'a taapinpainao kaimanainao nii kaikini'i. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi.”

25

10 pa'inainao zunnao daua'o

¹ Jesus kian koshan, “Uruu dono kaikapa'o nii wuru'u Tominkaru naobanai-tinapanuz: na'apa'o nii 10 pa'inainao zunnao kawan, na'akapainao palampan kida ïzaudapa'anan mazida'o daonaiora. ² Aizii baka'iauda'u ïdyaun, aonaa ïaitapinan, ba'oran baka'iauda'uinaouz, aitaipina'o ïdyaun pa'an. ³ Maaitapin-kainao zunnao na'akan palampan kida, mazan aona'a naa ïna'akan palampan uu nii patuma. ⁴ Aitaipinainao zunnao, ïna'aka pa'an palampan uu nii powa'a zii. ⁵ Tomunu'iki zii aonaa mazida'o daonaiora kaawan, uruu idi zaudapainao zunnao da'awununun naa na'iki ïda'awu'ukan naa.

⁶ “Tomun-zikon di'iti uru'u naa pidan kian diiwa'o ida'an, 'Wa'ati'i naa mazida'o daonaiora. Uwa'ati'i naa, uikodapa'an kizi'i naa uruu.’

⁷ “Ipai pa'inainaozunnao pokoda'akan, na'iki ïkadishitan ïpu'ukadan naa palampan kida. ⁸ Aizii maaitapin-kainao zunnao kian aitaipinainao ati, 'Walampin kida makada'anan naa, ukau'an utaa ulampan

uu masakauda'u wa'ati, waka'uuta-kinaa nii walampan kida.'

⁹“Aitapinainao zunnao kian, ‘Aonaa. Aona'o nii walampan uu turuan wataan an u'atiz. Mishi'oraiman utori-inaka ulampan uu kida nii.’ ¹⁰ Mazan ĩtoria'anan pu'u zii palampan uu kida nii, mazida'o daonaiora kaawa'akan naa. Aitapinainao zunnao zaudapainaoz morota'akan naa pa'an mazida'o daonaiora tuma aroopa'azoo-kizai iti, na'iki paniinom tarata'aka-kaoa'a naa. ¹¹ Udauna'an zii maaitapin-kainaoz zunnao kaawan powaa ati. Sariapa ĩkian mazida'o daonaiora ati, ‘Naobanai, Naobanai, puda'atin wa'ati.’ ¹² Mazan ukian, ‘Ōkowaadan u'ati mishi'o, aonaa ōaitapan unao.’”

¹³ Udauna'an Jesus kian naa patominapa-kidaniinao ati, “Ukau'an uzaudinapa umashaapa, usha'apanum kau'an aonaa uaitapan na'apainim nii Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan.”

*Idikinauda'u'o poitoruinoo
daua'o
(Luke 19:11-27)*

¹⁴ “Kaikapa'o nii koshan Tominkaru naobanaitinapanuz: na'apa umanawunu'o daonaiora makon kawan munapo'o wiizai di'iti. Pamakon ua'ii udapadan papoitorunao, na'iki utaan naa ĩkaudin-kizi nii, marii kizi ĩdiri'idan upuraatan pamakon daida. ¹⁵ Utaa ĩ'ati papuraatan ĩka'iitan kawana'ati kida pasha'apatanuzu. Bauda'apa'o ati utaa baka'iauda'u saako puraata, gold idi'o utoma-kao. Ba'oran ati utaa dya'utam saako puraata, na'iki ba'oran ati utaa bauda'apa saako. Uruu dauna'an umakon naa. ¹⁶ Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata, makon sariapa ukaidina'anan ukaiwaan naa wuru'u puraataz. Uruu idi udiri'idan papuraatan ikoda baka'iauda'u'a naa saako powa'a zii. ¹⁷ Ba'oran poitorui

zaamata'oraz dya'utam saako puraata, na'apa kapam, ukaudinan ukaiwaan puraata taa-kariwaiz, na'iki uikoda dya'utama'a naa saako puraata powa'a zii. ¹⁸ Mazan poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata, umakon sariapa udidan wuru'u panaobanaa taaniaz puraata pa'ati, aonaa ukaiwaanuzu.

¹⁹ “Kotua'iki udauna'an uru'u naa inaobanaa kaawan powaa ati, udapadan idyaun koshan. Na'iki upishaan idyaun na'apam naa isha'apatan papuraatan. ²⁰ Poitorui zaamata'oraz baka'iauda'u saako puraata na'akan naa 10 saako puraata panaobanaa ida'ati. Sariapa ukian panaobanaa ati, 'Ōnaobanaa, putaanii sha'atii ō'ati baka'iauda'u saako puraata. Putukapa na'apam ōdiridanuz. Ōikoda powa'a zii baka'iauda'u saako u'ida'an.' ²¹ Sariapa unaobanaa kian u'ati, 'Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimaakan ōtaanii pu'ati, ukau'an ōtaan nii pu'ati powa'a zii aimaakan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa, pukonaukii kizi'i naa ōtuma.'

²² “Udauna'an poitorui zaamata'oraz dya'utam saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian, 'Ōnaobanaa, putaanii ō'ati dya'utam saako puraata, putukapa na'apam ōdiridanuz powa'a'o zii, ōikoda dya'utama'a naa saako u'ida'an.' ²³ Sariapa unaobanaa kian u'ati, 'Pugaru, kaimana'o pusha'apatinan. Kaiman pusha'apatan masakauda'u'o aimaakan ōtaanii pu'ati, ukau'an ōtaan nii pu'ati powa'a zii aimaakan kida pusha'apatan nii. Puwa'ati'i naa pukonaukii kizi'i naa ōtuma.'

²⁴ “Udauna'an poitorui zaamata'oraz bauda'apa saako puraata kaawan panaobanaa ida'ati. Ukian panaobanaa ati, 'Ōnaobanaa, ōaitapa dadara'o pidan pugaru, pukasaba'uan paoribai aka kida aonaa pupaoriba kida mani. ²⁵ Uruu idi ōtarian pu'ai, ukau'an ōdidanaka

wuru'u pupuraatanuz imi'i ka'azo ii. Mazan putukapa, di'i naa pakawan wuru'u pupuraatanuz.' ²⁶ Sariapa unaobanaa kian u'ati, 'Pugaru maturuauka'o, na'iki zoonzio poitorui. Puitapanii padamata ōkasaba'uan paoribai aka kida aonaa ōpaoriba kida di'iki'o mani. ²⁷ Mazan upu'u aonaa putaan ōpuraatan puraata dapunaa iti udiri'idin kizi na'ii. Di'i ōkawanu'o diri'idina'a naa mani ōikodan ōpuraatan.' ²⁸ Uruu idi unaobanaa kian ba'oran papoitorunao ati. 'Uzaamata bauda'apa'oraz saako puraata u'ai na'iki utaa arawu atizu'u, kaina'a'oraz 10 saako u'ida'a. ²⁹ Usha'apanum kau'an ipai pidan kaimana'o ukaiwaan taa-kariwai pa'ati, powa'a'o nii zii utaa-kao u'ati, dobata'o nii manawun. Mazan pidan aona'oraz ukaiwaan kaiman taa-kariwaiz pa'ati, kanom taa-kariwaiz u'ati, zaamata-karu nii u'ai.' ³⁰ Ukau'an ukaboota wuru'u maturuauka'oraz poitorui paniba iti, maruta'o-karu iti. Na'ia'o nii uzaadan na'iki ukuzowan paudako padopian idi."

Pidannao buuta-kaoa'a naa

³¹ "Daonaiora Aokazi Iki'o kaawan dono umanawunu'o naobanai nii, ipai pa'angelinnao tuma. Uruu dono usakanatan nii umanawunu'o pataba ida'a, king nii. ³² Ipai'o nii pidannao baokopata-kao u'ida'ati. Uru'o ni'i naa ubutan ūdyaun, na'apa kaznizo taapiki buutan kawan kaznizonao booginao* ai. ³³ Umuudan nii kaznizo kawanu'o pidannao padiwa'ora antanapu. Boogi kawanuinao pidannao pa'ashabaron antanapu. ³⁴ Udauna'an king kian ni'i naa padiwa'ora antanpu'o pidannao ati, 'Uwa'ati, ōdaru kamunan-kidaniinao, uzaamata kizi'i naa kaiman kida'o aimaakan ōnaobanaitapa-kizi ii, minziiwa-kida-kariwaiz naa u'ati amazada toma-kao di'iki'o. ³⁵ Usha'apanum kau'an unao utaaazonii da'i ōwanyukunuu nii ōzamazin

* ^{25:32} boogi: English ida'an, goat.

dono. Utaazonii da'i otuzan nii omaradakon dono, na'iki kaiman da'i udapaapan ogaru otawaraitan dono u'idi'iti.

³⁶ Omakamichaniitan dono, utaazonii da'i okamichan nii. Okarinaan dono, uawunuutapanii ogaru. Na'iki utukapa da'i ogaru otaraapa-kaon dono.'

³⁷ "Uruu idi kaimanainao kian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin na'iki wataan puwanyukunuu nii, oo pumaradakon na'iki wataan putuzan nii?' ³⁸ Na'apainim da'i watukapan putawaraitan wa'ida'ati na'iki wadapaapan kaiman pugaru, oo pumakamichaniitan na'iki wakakamichantan pugaru?' ³⁹ Na'apainim da'i waawunuutapan pukarinaan, oo watukapa'anan pugaru putaraapa-kaon dono?'

⁴⁰ "King kian nii i'ati, Okowaadan u'ati mishi'o, na'apainim usha'apatan na'apa'o aimaakan bauda'apa'o opidanati, aona'oraz umanawunun padamata, ogaru ati'o wuru'u usha'apatanuz aimaakan.'

⁴¹ "Udauna'an king kian nii pa'ashabaron antanpu'o pidannao ati, 'Unao Tominkaru dakotanii papataka'utan nii, umako oi mamakadauzoko tikazi wu'iti, minziiwa-kida-kariwaiz Satan na'iki uangelinnao ati.

⁴² Usha'apanum kau'an unao, aonaa da'i utaazon owanyukunuu nii ozamazin dono; aonaa da'i utaazon otuzan nii omaradakon dono. ⁴³ Na'iki aonaa da'i udapaapan kaiman ogaru otawaraitan dono u'idi'iti; omakamichaniitan dono, aonaa da'i utaazon okamichan nii. Okarinaan dono, aonaa da'i uawunuutapan ogaru; na'iki aonaa da'i utukapa'anauzon ogaru otaraapa-kaon dono.'

⁴⁴ "Udauna'an ikian nii u'ati, 'Naobanai, na'apainim da'i watukapauzon puzamazin, pumaradakon oo putawaraitan oo pumakamichaniitan oo pukarinaan oo putaraakizai ii, na'iki wamanyukunuuapakan pugaru?'

⁴⁵ “Ukian nii, ‘Ōkowaadan u'ati mishi'o, kanom umasha'apatakani bauda'apa'o ōpidanan ati, aona'oraz umanawunun kowas, umasha'apatakan aimakaan ō'ati wuru'u. ⁴⁶ Ukau'an ĩdyuuda-kao nii karikaonanu'o pataka'utin-kizai iti. Mazan kaimana'o pidannao, karikaonanu'o kakupa-kizai iti'o nii pa'an.’”

26

Jesus zowia'azoo-kao

(Mark 14:1-2; Luke 22:1-2; John 11:45-53)

¹ Aizii Jesus ipaian naa pakakuwaapan ipai aimakaan kida dau'an patominapa-kidaniinao ati. Uru'u naa ukian ĩ'ati. ² “Uaitapanii sha'atii dya'utam kamoo dauna'ana'o ni'i naa Passover Kamoon. Na'iki Daonaiora Aokazi Iki'o taa-kao ni'i naa tauka-karu nii cross di'iti.”

³ Uruu dono Faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao baokopatinan Caiaphas, Umanawunu'o Faadaa dapu ii. ⁴ ĩkadakotinan na'ii pazowia'azon dau'u Jesus, ĩaitapa'azon na'apam nii pazaamatan Jesus pidannao daida'an. ⁵ ĩkian, “Mazan aonaa washa'apata'ana'a uruu amazada konaukii-kida-kao dono, panaadon wato'orataaka-kidan nii pidannao.”

Zunaaba ramaudan Jesus Bethany ii

(Mark 14:3-9; John 12:1-8)

⁶ Aizii Jesus sookadinpan Bethany ii pidan Simon kia'o u'uu dapu ii, kabishopankauzo kichana'iki-kizai bishoi idi. ⁷ Jesus na'ian dono zunaaba kaawan u'ida'ati, ona'akapan kawinipina'o kaduunuribai pakinnaa zo'an, kuba* idi'o utoma-kao. Sariapa oshootan ipai wuru'u kaduunuribai Jesus zowau an uaroapatinan pu'u. ⁸ Jesus tominapa-kidaniinao tukapan wuru'u oshootanuz kaduunuribai, uruu idi tuukii ĩto'oran udau'an. Sariapa ĩkian, “Ei!

* **26:7** kuba: wuru'u kubaz, udakota-kao Alabaster.

Kanom ni'i naa owakudanuzu. ⁹ Wuru'u kaduunuribaiz, turua'o utaa-ka'o dobata'o puraata dikin ii, na'iki upuraatannaa taa-ka'o mapuraataniinao ati."

¹⁰ Jesus aitapa na'apa'oram ikian, uruu idi ukian i'ati, "Kanom nii ukian aonaa ukaimanan osha'apataniaz? Kaimana'o aimaakan mishi'oraiman wuru'u osha'apataniazu o'ati. ¹¹ Karikaonanu'o nii ina'an utuma wuru'u mapuraataniinaouz, mazan o'garu, aonaa karikaonanu'o nii mani o'na'an utuma. ¹² Wuru'u oshootanuz onanaa an kaduunuribai, ominziiwatan naa onanaa odida-ka'o ua'ii. ¹³ Mishi'o okowaadan u'ati, ipai na'ia'akam amazada kawana'ati, di'oraz Kaimana'o Kuwai kowaadapa-ka'o an, ipai wuru'u osha'apataniaz o'ati, ukowaada-ka'o nii kapam. Na'iki karikaonanu'o nii onyukunuitapa-ka'o wuru ida'ana'a osha'apataniaz o'ati."

Judas kaakapaan Jesus

(Mark 14:10-11; Luke 22:3-6)

¹⁴ Udauna'an bauda'apa pidan 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o, Judas kia'o u'uu, makon faadaanao zowaunaanao di'iti. ¹⁵ Na'iki upishaan idyaun, ukian, "Kanoma'o nii utaa o'ati o'zaamata-kidan winipinaa nii Jesus u'ati?" Sariapa itaitaan 30 wizi'i kida'o puraata, na'iki itaan naa u'atizu. ¹⁶ Uruu na'iki'o Judas di'itinpan naa na'apam nii na'iki na'iam nii pazaamata-kidan Jesus i'ati.

Jesus aroopan patominapa-kidaniinao tuma Passover dono

(Mark 14:12-26; Luke 22:7-23; John 13:21-30; 1 Corinthians 11:23-25)

¹⁷ Kiwiitapa'o kamoo Mawiki'ina'o Bread Nikauzo-ka'o Kamoon kida dono, Jesus tominapa-kidaniinao wa'atin u'ida'ati, na'iki ikian u'ati, "Na'iam nii puaiapan waminziiwa-kidan Passover Kamoon wanyukunuunaa ni'o pu'ati?"

¹⁸ Jesus kian i'ati, "Umako donoi iti Jerusalem iti. Kaina'a pidan na'ii, na'iki ukii u'ati, 'Tiichaa kian, Aizii amazada aitinpa'o o'ati kaawan naa, ukau'an o'taapan nii Passover Kamoon otominapa-kidaniinao tuma pudapu ii.'" ¹⁹ Uruu idi imakon isha'apata'anan naa Jesus paradan kawana'ati. Iminiziiwa-kidan naa Passover wanyukunuu-naa.

²⁰ Aizii masakauda'u kamoo tipitan dauna'an, Jesus sakanatan naa 12 patominapa-kidaniinao tuma iaroopo'a-azon naa. ²¹ Iaroopan pu'a'a naa Jesus kian, "Okowaadan nii u'ati mishi'o, bauda'apa pidan unao bii iki'o zaamata-kidan nii o'garu otarubanao ati." ²² Tuukii utominapa-kidaniinao kasha'oran una'apan idi pa'ati, uruu idi padawu'atiaaka kida ikian u'ati, "Aonaa mazan o'garu mani, mishii onaubanaa?" ²³ Sariapa Jesus kian i'ati, "Bauda'apa pidan unao bii iki'o, damota'oraz bread patumaaka otuma, uruu zaamata-kida'o ni'oraz o'garu." ²⁴ Mishi aimakaan sha'apan nii Daonaiora Aokazi Iki'o ati, wuru kawana'ati'o Tominkaru Paradan saada-kariwaiz udau'u. Mazan dikauda'o nii manawun wuru baiapanu'u pidan zaamata-kida'oraz Daonaiora Aokazi Iki'oraz. Kaiman zii mani aonaa ushakatauzon." ²⁵ Udauna'an Judas, zaamata-kida'o ni'oraz uruu kian, "Kanom mookoz, o'garu sha'a, Tiichaa?" Sariapa Jesus kian u'ati, "Oo, na'apa'o pukianuz."

²⁶ Iaroopan pu'a'a naa, Jesus zaamatan bread na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an udushoonuzu, uru'u naa utaanuzu ipai patominapa-kidaniinao kawana'ati, na'iki ukian i'ati, "Unika di'i, onanaa wuru'u o'taaniaz u'ati."

²⁷ Udauna'an uzaamatan koopo kawazo'o wine idi, na'iki utoriinapa-kidanuz. Udauna'an utaanuzu i'ati na'iki ukian i'ati, "Ipai unao utuza di'i." ²⁸ Di'oraz oizain kainaabata'o mishi'o nii Tominkaru sha'apat

pasha'apata'azooniaz pidannao ati.[†] Uruu õizain shootan ida'an Tominkaru marina'atan iriba pidannao oian.
 29 Õkowaadan u'ati aona'o nii õtuzan wine powa'a atii õtuzan pa'ina'o wine utuma õdaru Tominkaru naobanaitinapa-kizi ii.”

³⁰ Aizii ñipaian dauna'an paaroopan, ñkunuia'akan naa Tominkaru ati. Uru'u naa ñmakon Olive Naawa iti.

*Jesus kowaadan Peter taapa-kidan paaitapan paugaru
 (Mark 14:27-31; Luke 22:31-34; John 13:36-38)*

³¹ Udauna'an Jesus kian ñ'ati, “Aizii wuru wamarutan ida'a, ipai'o nii uwa'akan õgaru. Na'apa usaadinpan kawan kotua'oraz Tominkaru Paradan ida'a, ukianuz: ‘Õzowian nii kaznizonao taapiki, na'iki ipai'o nii kaznizonao makoodanainan.’[‡] ³² Mazan õkadishitan dauna'an õmawaka-kizi iki õmakon nii u'ua'ati Galilee Baara iti.”

³³ Sariapa Peter kian u'ati, “Baokoinao mani wa'akan nii pugaru, mazan õgaru, aona'o nii õwa'akan pugaru!”

³⁴ Jesus dako'atin Peter, ukian u'ati, “Õkowaadan pu'ati mishi'o, wuru maruta'o ida'a, kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii pukian pidannao ati, aonaa puaitapan õgaru.”

³⁵ Mazan Peter ma'ozakadinan powa'a zii. Ukian, “Aonaa na'apainim nii õkian aonaa õaitapan pugaru, atii õzowii-ka'o putuma!” Ipai ba'oran tominapa-kidakarwainao, na'apa ñkian kida kapam.

*Jesus toriinpan Gethsemane ii
 (Mark 14:32-42; Luke 22:39-46)*

[†] 26:28 Tominkaru sha'apatan pasha'apata'azooniaz pidannao ati: Uruu dakota-ka'o Pa'ina'o Covenant. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii, ‘covenant’ waranu'u. [‡] 26:31 Zechariah 13:7

³⁶ Udauna'an Jesus na'iki utominapa-kidaniinao makon naa Gethsemane[§] iti. Na'ii ukian i'ati, "Da'a'a naa zii pa'i usakanatapa'a ōtoriinpan pu'u di'itanpu'u." ³⁷ Una'aka Peter na'iki dya'utam Zebedee dainao, James na'iki John patuma. Uruu na'ia'a naa Jesus kasha'oran tuukii, udopian panyukunuu ii. ³⁸ Sariapa ukian patumainao ati, "Ōkaikapanuzu'u tuukii kasha'ora-karu dikintan ōgaru, mawaka-karu di'iti manawun ōabatanuz. Una'a da'a'a upokodapa kizi ōtuma."

³⁹ Jesus makon masakauda'u umunapodinan i'ai, na'ia'a naa ukodoru'ukan udawukan uawun imi'i baara iti, na'iki utoriinpan. Ukian, "Ōdaru, turuu mani, udobata-kida-kao ō'ai wuru'u di'oraz ōbaiaapa'azooniaz, mazan aonaa ōaipan kawana'ati mani, soo puaipan kawana'ati pa'an."

⁴⁰ Udauna'an ukaawan powaa ati patominapa-kidaniinao ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa. Uruu idi ukian Peter ati, "Aonaa mooko turuu upokodapan uawunuutapan masakauda'u karikaonan ōtuma?"

⁴¹ Na'iki Jesus kian i'ati, "Upokodapa na'iki utoriinapa aonaa kizi ukaakinpan oia'o tiwaa-kidapan an unao. Udoronaa minziiwa padamata, mazan unanaa ii aonaa uturuuan."

⁴² Udauna'an Jesus makon koshan utoriinpa'anan. Ukian, "Ōdaru, aizii aonaa na'itim dono udobata-kida-kao ō'ai wuru'u ōbaiaapan ni'oraz, ukau'an marii mooko ōbaiaapanuz, usha'apa kizi puaipan kawana'ati." ⁴³ Ukaawan powaa ati i'ida'ati, uikodan i'dyaun da'awu'u naa koshan, aona'a naa ika'iitan papokodapan.

⁴⁴ Uruu idi umakon koshan baukapa'a naa. Uruu idikin-
autan naa utoriinpa'anan. Utoriinpan na'apa kiwiitapa'o
patoriinpan kawan. ⁴⁵ Udauna'an ukaawan naa powaa ati

§ 26:36 Gethsemane: uruu olive baawu dakota-kariwaiz Gethsemane, Olive Naawa ia'o. Puawunuuta Luke 22:39 di'ii.

patominapa-kidaniinao ida'ati koshan, na'iki ukian i'ati, “Ei, pakawan zii uda'awupan, usookapan zii? Uabata, kaawa'a naa aita-kariwai amazada aizii, na'iki Daonaiora Aokazi Iki'o kaakapaa-kaoa'a naa oiainao pidannao ati. ⁴⁶ Ukau'an ukadishita'a naa, wamako'o naa. Kaawa'a naa kaakapa'oraz õgaru!”

Judas zaamata-kidan Jesus

(Mark 14:43-50; Luke 22:47-53; John 18:3-12)

⁴⁷ Jesus kadakotinan pu'u zii, Judas kaawa'akan naa. Uruu 12 Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o. Una'aka patuma iriba pidannao kamarian za'aba'i kida'o na'iki kazowintinapa kida'o atamun idi. Faadaanao zowau-naanao na'iki kazowautapainao Jewnao dyuudanii i'nao zaamata'o nii Jesus. ⁴⁸ Aizii Judas kowaada'akani'i naa na'apam nii pakainaabatan Jesus i'ati. Ukian i'ati, “Pidan õkissitaniaz ukaozoo, uruu wuru'u uaipaniaz.” ⁴⁹ Ukau'an sariapa Judas makon Jesus di'iti, ukian u'ati, “Kaiman, Tiichaa,” na'iki ukissita'akan naa ukaozoo. ⁵⁰ Uruu idi Jesus kian u'ati, “Õpaonaruru, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azoniaz.”* Uruu'u naa Judas na'akapaniinao pidannao kaawa'akan na'iki i'zaamata'akan naa Jesus. ⁵¹ Una'apan idi bauda'apa Jesus tominapa-kidaniinao bii iki'o so'ota'akan pamarian za'aba'i na'iki usa'ukan Umanawunu'o Faadaa poitoru tain, uwaota'aka. ⁵² Sariapa Jesus kian u'ati, “Pupaida pumarian powaa iti, usha'apanum kau'an kanomanao mizaataaka'o marii ida'an, imawakan nii marii idi. ⁵³ Aonaa mooko puaitapan turuu õdaru dyuudan iriba angelnao kaminka'uta'o nii õgaru õpishaan an uruu? ⁵⁴ Mazan una'apan dono, aona'o ni'i naa kotua'o prophetnao saadanii kidaz Tominkaru Paradan mishiinan, wuru'u sha'apa'o ni'oraz uaita-ka.”

* **26:50** Õpaonaruru, pusha'apata'a naa wuru'u pusha'apata'azoniaz oo “Õpaonaruru, kandii nii puwa'atin?”

⁵⁵ Udauna'an Jesus kian zaamatainao ati paugaru, “Kandii nii uwa'atin òdau'ati kaikapa'a, zaamata'ana'o kawan zowii-miki pidan? Wuru'u una'akanuz marii za'aba'i kida na'iki uzowin kida? Ipai kamoo ògaru Tominkaru Dapu ii òtominapatin-kidan pidannao, mazan aonaa uzaamatan ògaru na'apain. ⁵⁶ Mazan di'ora'a aimakaan sha'apan kaikapa'a, Tominkaru prophetinnao saadanii kida mishiin-kina'a naa,” ukian.

Udauna'an utominapa-kidaniinao kidoopan naa, ìwa'aka'akan naa uruu.

Jesus kootowapa-kida-kae Jewnao zowaunaanao kanaapu ati

(Mark 14:53-65; Luke 22:54-55, 63-71; John 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Udauna'an pidannao zaamatainaouz Jesus na'akan naa uruu Caiaphas Umanawunu'oraz Faadaa dapu iti. Na'ia'a naa tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u na'iki ba'orainao kazowautapainao Jewnao baokopatinan. ⁵⁸ Peter na'iti uda'anan Jesus, mazan munapo uwa'akinpan. Umakopaanan atii ukaawan Umanawunu'oraz Faadaa panibazoota iti. Umorotan panibazoo ati, na'ii usakanatan watchmannao tuma, utukapa'azon na'apam Jesus sha'apata-kae.

⁵⁹ Aizii na'ia'a naa faadaanao zowaunaanao na'iki ipai kootowapa-kidauzonao pidannao tiwaan paikodan pidannao mariidina'o nii Jesus dau'u, pazowii-kida-kinaa niiz, ⁶⁰ mazan aonaa ìikodan. Iriba padamata pidannao mariidinan Jesus dau'u, mazan upu'u aonaa ìikodan na'apa kida'o ìmariidinan. Udauna'an zii dya'utam daonaioranao kadishitan na'ii ìkakuwaapan, na'apa kida ìmariidinan Jesus dau'u. ⁶¹ ìkian, “Waabatanii di'oraz daonaiora kian, ‘Turuu òmainaabatan Tominkaru Dapu, na'iki òkadishita-kidanuz powaa iti idikinauda'u kamoo ida'a.’”

⁶² Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kadishita'akan na'iki ukian Jesus ati, “Aona'o nii karikaonan na'apam pukian kaiwuru dau'ana'a pukaakapaa-kaoaz?”

⁶³ Mazan aonaa Jesus dako'atin uparadan. Udauna'an Umanawunu'oraz Faadaa kian u'ati koshan, “Ōpishaan pugaru kakupa'oraz Tominkaru awun za'a, pukowaada wa'ati mishi'o mishi pugaru Christ,† Tominkaru Dani?”

⁶⁴ Jesus kian, “Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz. Wuru dauna'ana'a utukapan nii Daonaiora Aokazi Iki'o sakanatapan Tominkaru diwa'ora antanapu na'iki uwa'atin nii aokazi iki isha'iz paawa an.”

⁶⁵ Sariapa Umanawunu'oraz Faadaa kuzuuta'akan pakamichan pato'oran idi, na'iki ukian, “Uabata na'apam uwazootapa'azon Tominkaru! Ukau'an kanom zii wazaudapa kaakapa'o nii uruu, waabatan pu'a'a naa na'apam uwazootapa'azon Tominkaru! ⁶⁶ Aizii mani na'apam ukian udau'an?” Pidannao kian, “Turuu uzowii-kao.”

⁶⁷ Udauna'an ĩsopiautapanuzu paawun baara ati na'iki ĩtinautapanuz, ba'orainao ta'ianuzu. ⁶⁸ ĩkian Jesus ati, “Pugaru Christ, ukau'an pokowaada wa'ati na'ia'oram pidan tinika'oraz pugaru?”

Peter taapa-kidan paaitapan Jesus

(Mark 14:66-72; Luke 22:56-62; John 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Aizii Peter una'ian usakanatapan panibazoo ii. Poitoruiaba wa'atin u'ida'ati na'iki okian u'ati, “Pugaru kapam Jesus, Galilee Baara san, tuma'o da'i.” ⁷⁰ Mazan Peter taapa-kidapa paaitapan Jesus. Ipai na'ia'inao kanaapu ati ukian, “Aonaa ðaitapan kanom daua'o kaiwuru'u pukadakotinanuz.”

† **26:63** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

⁷¹ Udauna'an umakon panibazoo paniinomizi itinapu. Na'ii ba'oran poitoruiaba tukapanuz na'iki okian na'i-ainao ati, “Di'oraz pidan, Jesus Nazareth san tuma'o uruu.” ⁷² Peter taapa-kida koshan, ukian, “Mishi'o õparadan, aonaa õaitapauzon wuru'u pidanaz.”

⁷³ Masakauda'u udauna'an pidannao na'iainao ikadishitapan wa'atin Peter ida'ati na'iki ikian u'ati, “Mishi'o uiriban wuru'u pugaruz, usha'apanum kau'an na'apa pukaduz, puparadan ida'an pukainaabatan.”

⁷⁴ Udauna'an Peter kian “Mishi'o kaiwuru'u õkianuz aonaa õaitapan wuru'u uruuzu, aizii aonaa õparadan mishiin dono, marii Tominkaru pataka'utan õgaru.” Masha'apakii kuruku ka'aranpa'akan naa. ⁷⁵ Sariapa Peter nyukunuua'akan na'apam Jesus kiauzon pa'ati, “Kuruku ka'aranpan ua'ii, idikinau'o nii putaapa-kidan puaitapan õgaru.” Uruu idi Peter kodita'akan naa paniba iti na'iki uzaadan tuukii.

27

Jesus na'aka-kao Pilate di'iti

(Mark 15:1; Luke 23:1-2; John 18:28-32)

¹ Uruu chaapi'iki, chaapi'ikiiman ipai faadaanao zowau-naanao na'iki ipai kazowautapainao Jewnao miitiniipan naa Jesus dau'u, na'apam nii pazowii-kidanuzu. ² Uruu dauna'an idodowa'akan naa Jesus na'iki ina'akan naazu naobanai Pilate di'iti.

Judas zowiinan

(Acts 1:18-19)

³ Judas kaakapaamikitina'oraz abatan naa Jesus zowia'azoo-kao, udi'itinpan na'iki tuukii ukasha'oran pakaakapaan dau'an Jesus. Uruu idi sariapa umakon faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao di'iti ukiwa-kida'anan ipuraatan. ⁴ Ukian i'ati, “Õ'oian,

ōkaakapan idi kaimana'o pidan, umasha'apatakan pu'u oia'o."

"Aonaa usha'apan wa'ati, pugaru kii'an, pugaru wuru'u sha'apaapa'oraz na'apa'o," ikian u'ati.

⁵ Judas kaboota'akan naa puraata na'ii Tominkaru Dapu nazo ii. Udauna'an umakon udyuukuruutina'anan naa.

⁶ Sariapa faadaanao zowaunaanao zawadan wuru'u pu-raataz, na'iki ikian, "Di'oraz puraata'a pidan zowii-kinoo winipinaa wuru'u, ukau'an kakinaorii kawana'ati, aonaa ukaimanan umuuda-kaoo Tominkaru Dapu'u ia'o puraata wiizi ii." ⁷ Uruu idi ikadakotinan udau'an atii ina'apatan na'apa kida panyukunuu na'apam nii pakaiwaan wuru'u puraataz. Ikian, ikaiwaan niizu patorii-kinoo nii ka'uz tomiki amazadati, tawarainoo baaranaa nii. ⁸ Una'apan idi udakota-kaoo Izai Baara kii. Atii kai pakawan udakotapa-kaoo na'apa. ⁹ Uruu prophet Jeremiah paradan mishiinan naa. Kaikapa'oraz ukian: "Izaamata 30 wizi'i kida'o puraata, Israelitenaoo aitan kawana'ati'o uwinipinaa ni'o. ¹⁰ Na'iki ikaiwaanuz patorii-kinoo nii ka'uz tomiki amaza-dati, Tominkaru dyuudan kawana'ati ōgaru."

Jesus tiwaa-kidapa-kaoo Pilate kanaapu ati

(Mark 15:2-15; Luke 23:3-5, 13-25; John 18:33—19:16)

¹¹ Uruu dono'o naa Jesus kadishita-kida-kaoo Pilate, Romannaoo naobanaa kanaapu iti, na'iki upishaan Jesus, ukian, "Pugaru wuru'u naobanaiz, King ni'oraz Jewnao ati?"

"Oo, na'apa'o kaiwuru'u pukianuz," Jesus kian u'ati.

¹² Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainoo Jewnao kaakapaan dono mazanuiman uruu, aonaa udako'atin idyaun. ¹³ Uruu idi Pilate kian u'ati, "Pua-bata na'apam ikowaadani ipai dikauda kida'o pudau'an? Upu'u zii aonaa pudako'atinuz?" ¹⁴ Mazan aonaa Jesus

dako'atin na'apa'oram ïkian padau'an, ukau'an tuukii Pilate di'itinpan.

¹⁵ Ipai wunu Passover Kamoon dono, naobanai kodita-kidauzon bauda'apa pidan taraa-kizai iki, pidannao aia-panii ukodita-kida-kaao, uruu naobanai kaduz wuru'u.

¹⁶ Uruu dono ïtaraapanii pidan, Barabbas kia'o u'uu, uruu kaimanaimana'o uaitapa-kaao usha'apatan dikauda kida'o aimakaan. ¹⁷ Aizii pidannao kasaba'ukinan dono'o naa, Pilate pishaan ïdyaun, ukian ï'ati, "Na'ia'oram pidan uaipan òkodita-kidan u'ati, Barabbas oo Jesus dakota-kariwaiz Christ* kii?" ¹⁸ Una'apanuz paaitapan idi'o kazowautapainao Jewnao na'akanuz Jesus pa'ida'ati, ïkishauzin idi'o karikaonan Jesus ati.

¹⁹ Pilate sakanatapan pu'u pakootoopauzo-kizi taba ida'a, udaiaro dyuudan paradan u'ida'ati, okian, "Aonaa pa'i pusha'apata'ana'a wuru'u pidanaz masha'apataka'oraz oia'o, kichana'iki-kii shaa òzanda'awun uruu dau'an, aonaa utaaupan ònyukunuu kaiman."

²⁰ Mazan faadaanao zowaunaanao na'iki kazowautapainao Jewnao kakinaowan ipai pidannao, marii kizi ïpishaan Pilate kodita-kidan Barabbas, na'iki marii uzowii-kidan pa'an Jesus. ²¹ Udauna'an Pilate pishaan naa mishi pidannao. Ukian ï'ati, "Na'ia'oram pidan uaipan òkodita-kidan u'ati?"

"Barabbas," ïkian u'ati.

²² "Na'apam nii òsha'apatan naa Jesus dakota-kariwaiz Christ nii?" Pilate kian koshan ï'ati.

"Marii utauka-kaao cross di'iti," ïkian.

²³ "Kandii nii, kanom mooko usha'apata dikauda'o nii?" Pilate kian upishaan ïdyaun.

* **27:17** Christ: wuru'u Tominkaru dyuudaniaz papidanannao zannaa nii. Putukapa kaarita tokon ii, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

Mazan powa'a zii ikadokon diiwa'o ida'an, ikian, “Marii utauka-kao cross di'iti.”

²⁴ Aizii Pilate tukapan idi aonaa na'iti'i naa na'apam pakian powa'a udau'an, mazan mishi'oraiman tuuki-a'a naa manawun pidannao to'oradinan, uruu idi'i naa uchikaan paka'u wunu idi iriba'o pidannao awunuutapan pu'u, na'iki ukian i'ati, “Wuru ida'ana'a oaidan u'ati, aonaa oaipan ati'o mani wuru di'oraz kaimana'oraz pidan zowia'azoo-kaoaz.”

²⁵ Una'apan idi, pidannao kadakon u'ati, “Marii mooko uzowii-kao winipinaa waotan wa'ati na'iki waudainao ati,” ikian.

²⁶ Uru'u naa Pilate kodita-kidan Barabbas pidannao ati, mazan Jesus uba'izii-kidan naa pa'an, udauna'an utaa'akan naa Jesus tauka-karu nii cross di'iti.

*Soldyaanao antamikitan Jesus pabanikian bii an
(Mark 15:16-20; John 19:2-3)*

²⁷ Udauna'an Pilate soldyaanao zaamatan naa Jesus, ina'akanuzu soldyaanao mashaapa-kizi iti. Uru'u naa ibaokopatan ipai soldyaanao na'ii Jesus ida'ati. ²⁸ Na'ii inarakadan ukamichan, na'iki ikakamichantanuz wuza'o kamicha, naobanai kamichan kaduz idi. ²⁹ Udauna'an itoman kowamai kaiwada-karu idi, na'iki ikakowamtan naaz u'idi. Itaan naa u'ati kapam uwadookori nii atamun idi uzaamatapan nii padiwa'ora antanapu, na'apa king zaamatapauzon kawan pawadookori. Uru'u naa ikodoru'ukan ukanaapu ati na'iki ibanikiitan naazu. Ikiian, “Pugaru King, umanawunu'o Jewnao naobanaa!” ³⁰ Udauna'an isopiautapanuzu na'iki izaaamatan u'ai atamun pataaniaz uwadookori nii. Uruu idi'i naa izowiautapan uzowau. ³¹ Iipaian dauna'an pa'antamikitan uruu, inarakadan naa u'ai pakaiwaada-kidaniaz kamicha u'ati,

na'iki ĩkaiwada-kidan naa ukamichan powaa iti. Udauna'an ĩna'akan naazu, ĩtauka'anan naazu cross di'iti.

Jesus tauka-kao cross di'iti

(Mark 15:21-32; Luke 23:26-43; John 19:17-27)

³² Aizii ĩkoditan pu'u dono'i iki, pamakopa-kizi an ĩkodapan pidan Cyrene san,[†] Simon kia'o u'uu. Sariapa soldyaanao dyuudan una'akan Jesus crossanna. ³³ ĩmakon atii ĩkaawan amazada iti dakota-kariwai Golgotha kii, na'apa'oraz amazada uu Pidan-Zowau-Niwa'uz-naawa, kia'o wuru'u. ³⁴ Na'ia'a naa ĩtaan Jesus tuzan nii wine idi, kawiki'ita-kariwai aimaakan kibia'o idi, mazan patiwaan dauna'an masakauda'uzu, aonaa uaipanuzu.

³⁵ Aizii soldyaanao taukan dauna'an Jesus cross di'iti, ĩbuutan naa ukamichan kida. Udauna'an ĩmakinaotan makinaonii, ĩtukapa'azon na'ia'oram nii zaamata ukamichan buutinpan kida.[‡] ³⁶ Udauna'an ĩsakanatapan naa ĩawunuutapan Jesus na'ii. ³⁷ Doko antanapu uzowau paawa'a saada-kariwai atamun muna'a ĩkainaabata-kinaa kanom dikini'ia'o uzowii-kao. Kaikapa'o ĩsaadaniaz: "Di'i wuru'u Jesus, uruu King Jewnao ati." ³⁸ Na'apain uruu dono dya'utam koidimikinao tauka-kao cross di'iti kapam. ĩmuudan bauta'apa'o Jesus diwa'ora antanapu, ba'oran uwashabaron antanapu.

³⁹ Pidannao dobatapainao na'an maonapa Jesus ida'an, ĩwa'uan pazowau kida, uruu ĩbanikiitan naazu. ⁴⁰ ĩkian, "Pugaru mainaabata'azo'oraz Tominkaru Dapu na'iki udauna'an pukadishita-kida'azonuz idikinauda'utan kamoo ida'a, ukau'an aizii pukazannaatina'a naa. Umishiin dono pugaru Tominkaru dani, putoka'a naa pucrossanna di'iki!"

[†] 27:32 Cyrene: Africa ia'o wiizai. [‡] 27:35 Psalm 22:18

⁴¹ Aizii faadaanao zowaunaanao, na'iki tiichaapauzonao Moses kakinaori dau'u, na'iki kazowautapainao Jewnao, na'apa kapam ibankiitanuz. ⁴² Īkian, “Ukazannaata ba'orainao pidannao, mazan aonaa uka'iitan pakazannaatinan pa'ida'a. Uruu King ni'o kaikini'i Israel ati! Ukau'an marii utokan aizii cross di'iki, uruu wamishidan niizu!” ⁴³ Umishidanii Tominkaru, ukau'an marina'a naa Tominkaru aidan pakazannaatan uruu kai, usha'apanum kau'an ukiinii ‘Ōgaru Tominkaru dani!’” ⁴⁴ Na'apa kapam koidimikinao tauka-kariwainauz cross di'iti Jesus dazaba'a, na'apa kapam ibankiitanuz.

Jesus mawakan dau'a'o

(Mark 15:33-41; Luke 23:44-49; John 19:28-30)

⁴⁵ Aizii sakitapa kamoo di'iki aka amazada maruta'akan atii daawadata kamoo 3 o'clock di'iti. ⁴⁶ Aizii 3 o'clock mani, uru'u naa Jesus kadakon diiwa, “Eli, Eli, lama sabachthani?” ukian. “Ōtominkarun, ōtominkarun, kanom nii aonaa punyukunuupan ōgaru?” kia'o wuru'u ukianuz.

⁴⁷ Pabi'i kida pidannao maonapa'o ikadishitapan na'ii, ĩabata na'apam Jesus kian. Uruu idi ĩkian, “Udapadan prophet Elijah.” ⁴⁸ Sariapa bauda'apa pidan dima'akan sponge dau'ati, na'iki udamotanuzu katama'o wine di'iti, na'iki usawadan naaz atamun ida'an Jesus di'iti, Jesus tuzan nii. ⁴⁹ Mazan baokoinao pidannao kian, “Marii un-a'ian pa'ida'a, watukapa kizi Elijah wa'atin ukaminka'uta'ananuzu.”

⁵⁰ Upu'a'a naa Jesus kadako'okan diiwa koshan, uruu umanizowanta'akan, umawakan naa.

⁵¹ Na'apain aka kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo§

§ 27:51 kamicha mada Tominkaru Dapu nazoo: Putukapa kaarita token ii ‘Tominkaru Dapu’ dau'an, Parada-karu Masha'apannaada-kinao di'ii.

buutapa-kinao kida kuzuuta'akan ipai pazikon an, doko iki atii apowa ati. ⁵² Baaranai kida ipai ïda'atina'akan na'iki iriba Tominkaru pidanannao kadishitan ïkakudan powaa iti. ⁵³ ïkoditan baaranai iki kida. Aizii Jesus kadishitan dauna'an pamawaka-kizi iki, uru'u naa wuru'u kadishitainauz pabaaranaa iki makon Jerusalem iti, na'iki iriba pidannao tukapan ïdyaun na'ii.

⁵⁴ Aizii soldyaanao zowaunaa, pasoldyaannao tuma awunuutapainauz Jesus, ïtukapa wuru'u amazada nakainanuz na'iki ipai amazada sha'apanuz. Tuukii ïtarian! Uruu idi ïkian Jesus dau'an, "Wuru'u pidanaz, mishi'o mishi Tominkaru Dani uruu."

⁵⁵ Iriba zunnao awunuutapan Jesus na'ii, mazan munapo ïkadishitapan. Wuru'u zunnaouz Galilee Baara iki'o ïwa'atin Jesus dawu'ati kaminka'uupainao uruu, sha'apata'o kanom uaiapanii kida. ⁵⁶ Na'iainao zunnao bii ii Mary Magdala sanaaba, na'iki Mary (oroo James na'iki Joseph daro), na'iki Zebedee daiaro.

Jesus dida-kao daua'o

(Mark 15:42-47; Luke 23:50-56; John 19:38-42)

⁵⁷ Aizii kamoo tipita'anan di'iti'i naa, Arimathea san kaawan, uruu kapuraatanu'o pidan, Joseph kia'o u'uu na'iki tominpa'o kapam Jesus di'iki. ⁵⁸ Sariapa umakon upishaa'anan Pilate Jesus nanaa dau'an, udida'azonuzu. Pilate dyuuda Jesus nanaa taa-kao u'ati. ⁵⁹ Uruu idi Joseph toka-kidan naa Jesus nanaa cross di'iki, upapidan naazu kaimana'o, pa'ina'o kamicha mada idi. ⁶⁰ Udauna'an umuudanuz diiki'i'o pakichada'akanii kuba pabaaranaa ni'o nazo iti. Udauna'an ukida'ukan udaru'o kuba, udoroduraa-kidanuzu, utaratan naa baaranai paniinomizinaa u'idi, udauna'an umako'okan naa. ⁶¹ Mary Magdala sanaaba na'iki ba'oranuaba Mary, ïsakanatapan na'ii maonapa ubaaranaa ii.

*Soldyaanao awunuutapan
Jesus baaranaa*

⁶² Ba'oran kamoo uruu Sookapa-karu Kamoon dono faadaanao zowaunaanao na'iki Phariseenao makon Pilate di'iti. ⁶³ Īkian u'ati, “Naobanai, wanyukunuian na'apam tawuru kianu'o mariidinauzoz pakakupan dono zii. Ukian, ‘Idikinauda'u kamoo òmawakan dauna'an, òkadishitan nii kakupa koshan.’ ⁶⁴ Ukau'an pudyuuda ubaaranaa awunuutapa-kaò kaimanaiman atii idikinauda'u kamoo dauna'an. Panaadon utominapa-kidaniinao wa'atin nii ĩkoidapa'ananuz. Udauna'an ĩkowaada'anan nii pidannaò ati, ĩkian nii kadishita'a naazu pamawakakizi iki. Uruu dawu'itiini'o mariidin-karu, powa'a'o nii zii udikaudan kiwiitapa'o mariidin-karu ai.”

⁶⁵ Pilate kian ĩ'ati, “Una'aka mooko soldyaanao, uawunuutapa-kida'a naa wuru'u baaranaiz kaimanaiman.” ⁶⁶ Uruu idi ĩmakon naa baaranai iti. Na'ii ĩmuudan naa pakainaariba kuba kida ukita-kaò ai, na'iki ĩwa'akan naa soldyaanao awunuutapa'o nii wuru'u baaranaiz.

28

*Jesus kadishitan
pamawaka-kizi iki*

(Mark 16:1-10; Luke 24:1-12; John 20:1-10)

¹ Aizii Sookapa-karu Kamoon dauna'an, na'iki Sunday wakanada'anan di'iti, Mary Magdalene na'iki ba'oran Mary awunuuta'anan naa baaranai. ² Masha'apakiaka imi'i baara nakainan ma'ozaka'o ida'an na'ii, Tominkaru angelin kaawan idi aokazi iki na'iki umakon baaranai iti, udoroduraa-kida kuba baaranai ai, na'ii usakanatan uruu kuba paawa'a. ³ Aizii angel aidinpan na'apa toroanaru kan-kanaapan kawan na'iki ukamichan umanawunu'o

ubarakan. ⁴ Tuukii soldyaanao awunuutapainao nakanakaan patarian idi u'ai, na'iki idorauta'akan naa mawakauanaka.

⁵ Aizii angel kian zunnao ati, "Aonaa utaria'ana'a, òaitapa wuru'u uwa'atinuz utukapa'anan Jesus, taukariwaiz cross di'iti. ⁶ Aona'a naa uruu nii da'a'a, kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'apa pakiauzon kawana'ati. Uwa'ati mooko da'ati'i utukapa di'i wuru'u umuuda-kizinaoaz. ⁷ Ukau'an umako kadiman, ukowaada'an utominapa-kidaniinao ati kadishita'a naazu pamawaka-kizi iki, na'iki mako'o naa uruu Galilee Baara iti. Na'ia'o ni'i naa utukapanuz. Uruu òkuwaa unao ati," angel kian.

⁸ Uruu idi zunnao makon naa dopiauda'u'o ida'an, ìtarian mazan ìkonaukian pu'u kapam. Aizii ìmakon dimapa ìkakuwaapa'anan naa Jesus tominapa-kidaniinao ati. ⁹ Masha'apakii Jesus aidina'akan ìkanaapu ii, "Kaiman," ukian ì'ati. Sariapa ìaitapa'akanuzu, uruu idi ìmako'okan u'idi'iti, ìkodoru'ukan na'iki ìzaamatinan ukidiba iki, ìmanawuntapanuz. ¹⁰ Udauna'an Jesus kian ì'ati, "Aonaa utaria'ana'a. Umako, ukowaada'an ò'inauwunao ati marii ìmakon Galilee Baara iti, na'ia'o nii ìtukapan ògaru."

Soldyaanao kakuwaapan paawunuutapankan dau'u

¹¹ Aizii zunnao makopan pu'a'a naa, uru'u naa soldyaanao awunuutapainaoz baaranai makon naa Jerusalem iti, ìkakuwaapa'anan naa faadaanao zowaunaanao ati ipai aimaakan sha'apa'o dau'an baaranai ii. ¹² Sariapa faadaanao zowaunaanao baikopatinan kazowautapainao Jewnao tuma. Uru'u naa ìmiitiniipan ìaitapa'azon naa na'apam pasha'apatinan. Ìtaa dobata puraata soldyaanao ati. ¹³ Ìkian ì'ati, "Kaikapa pa'i ukakuwaapa'a, 'Upoitorunao koidapanka'a naa uruu

aiwaka'an wada'awun daida.' ¹⁴ Aizii Pilate abatan an udau'an, waparadan nii u'ati unao dikin ii, aonaa kizi usha'apatan unao." ¹⁵ Uruu idi soldyaanao zaamata'akan naa puraata, ñmakon ñkakuwaapa'anan naa padyuudakao kawana'ati. Una'apan idi'o kaikapa'oraz kuwai kowaadapa-kaoa'a naa ipai Jewnao kawana'ati atii kai.

Jesus taan papoiturunao sha'apatan ni'o udaru'o kaudin-kizai

(Mark 16:14-18; Luke 24:36-49; John 20:19-23; Acts 1:6-8)

¹⁶ Udauna'an 11 Jesus tominapa-kidaniinao makon naa Galilee Baara ia'o midukuo iti, Jesus dyuuda kizi iti ñdyaun. ¹⁷ Ñtukapan dono'o naa Jesus na'ii, sariapa ñmanawuntapanuz. Mazan pabi'i kida ñdyaun aonaa ñmishidan Jesus wuru'u patukapaniaz. ¹⁸ Upu'a'a naa Jesus wa'atin ñ'ida'ati, ukian ñ'ati, "Aizii ipai ñma'ozakannaa taa-kaoo'ati, turuu ñkazowautapan aokazi ii na'iki imi'i baara'a. ¹⁹ Ukau'an umako ipai pidannao di'iti utominapa-kida kizi ñdyaun ñtominapa-kidani dau'u. Uchikaawunuu ñdyaun ñDaru uu ida'an, na'iki ñgaru uDani uu ida'an na'iki Kaimana'o Doronaa uu ida'an. ²⁰ Utominapa-kida ñpidanannao, ñizo'ati kizi kaimanaiman ipai wuru'u ñparadanuz ñdyuudaniaz uizo'atin. Na'iki mishi, karikao-nanu'o nii ñgaru utuma, atii di'oraz amazada ikodan di'iti patokon."

Kaimana'o Tominkaru Paradan New Testament in Wapishana (GY:wap:Wapishana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Wapishana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Wapishana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30
